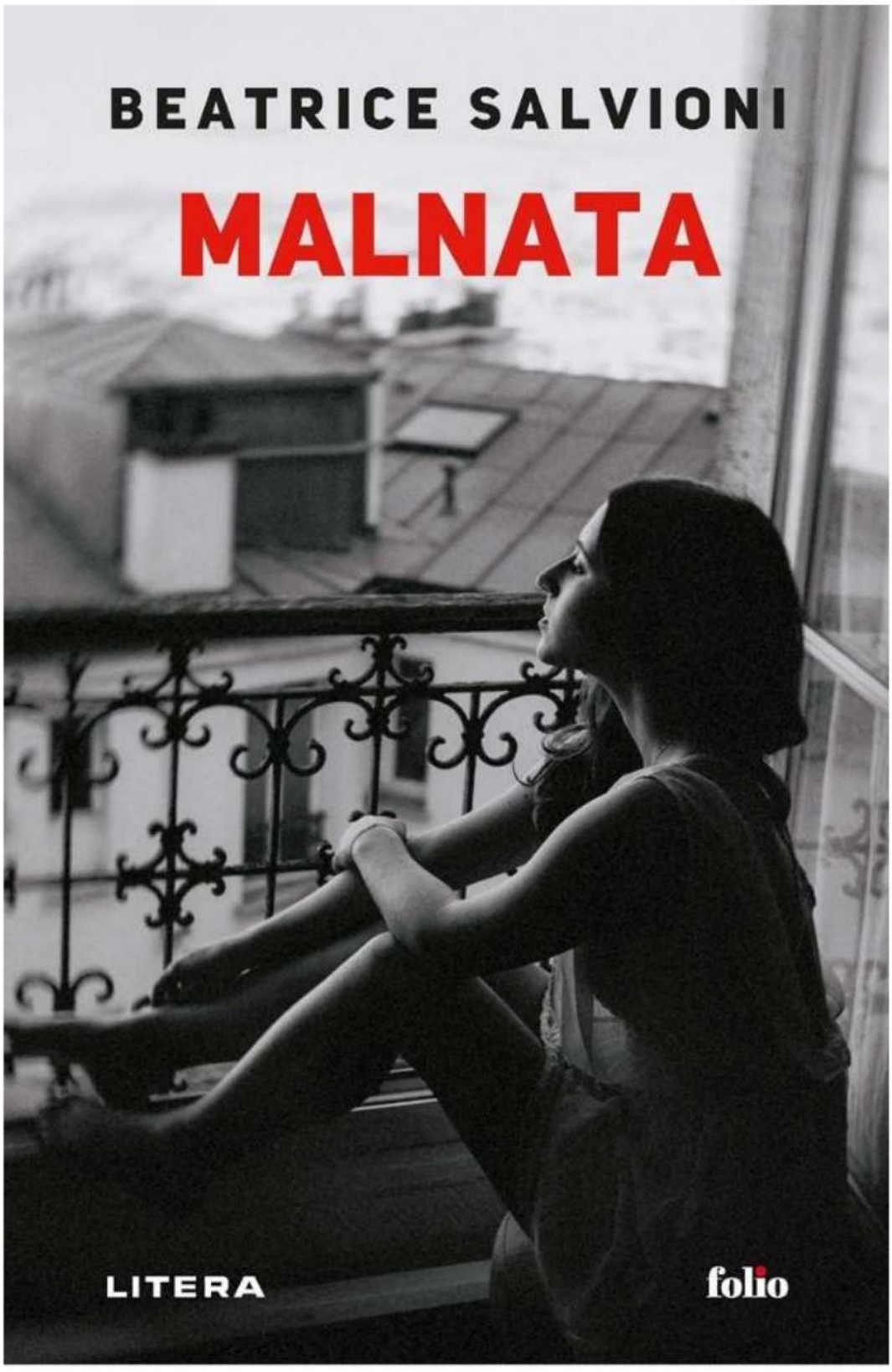
BEATRICE SALVIONI
MALNATA
LITERA
folio

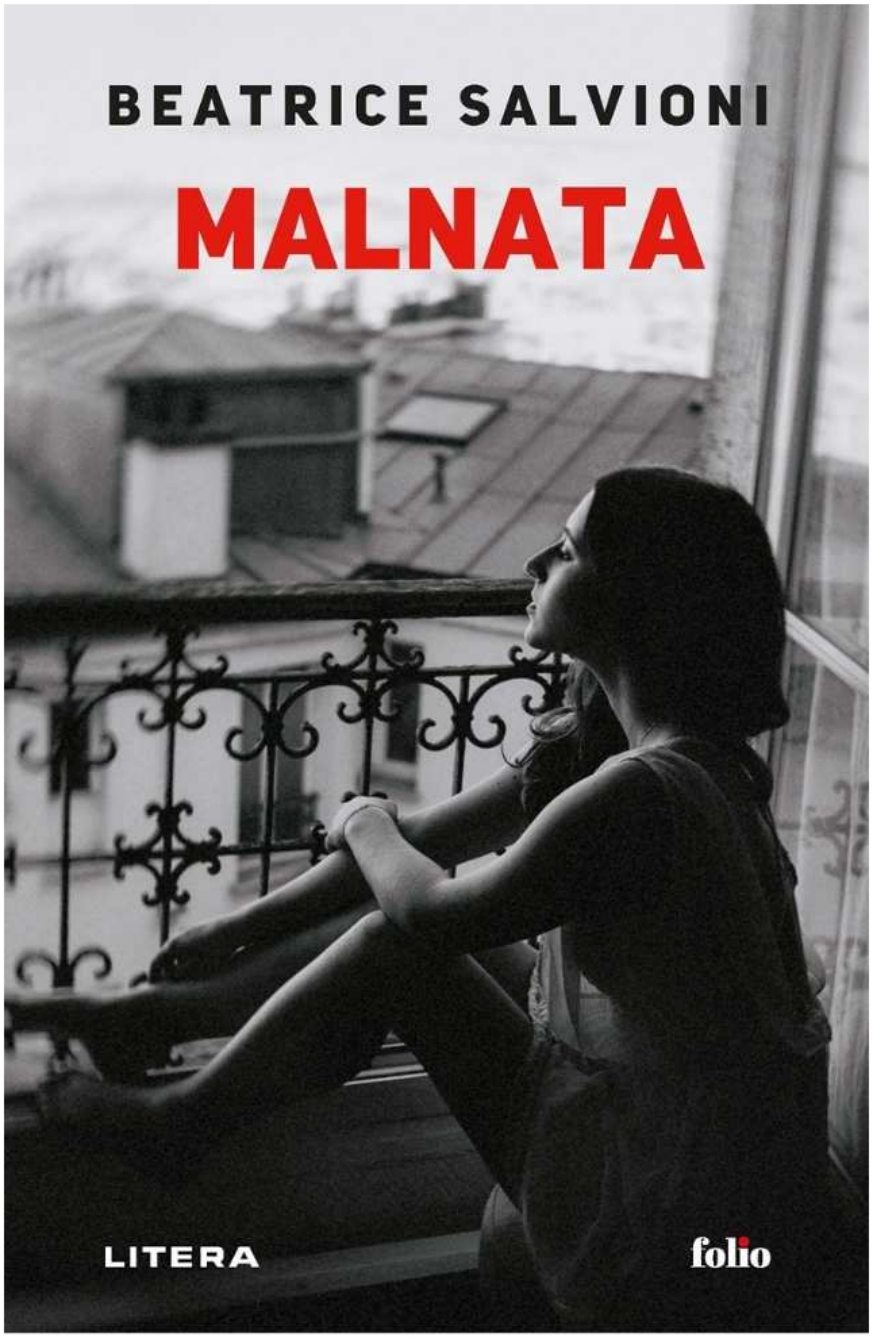
BEATRICE SALVIONI
MALNATA
LITERA
folio

folio

O colecție cosmopolită, locul de întâlnire a celor mai noi
opere de ficțiune literară contemporană – romane aflate
în topurile internaționale, ecranizate sau în curs de ecranizare,
traduse în zeci de limbi – cărți provocatoare,
pe care abia aștepți să le citești

BEATRICE SALVIONI

MALNATA

Traducere din limba italiană şi note
DIANA CALANGEA

LITERA
Bucureşti

La Malnata
Beatrice Salvioni
Copyright © 2023 Giulio Einaudi Editore
Foto copertă © Elisabeth Mochner / Trevillion Images

Editura Litera

tel.: 0374 82 66 35; 021 319 63 90; 031 425 16 19

e-mail: contact@litera.ro

www.litera.ro

Malnata
Beatrice Salvioni

Copyright © 2023 Grup Media Litera

pentru ediția în limba română

Toate drepturile rezervate

Conținutul acestei lucrări electronice este protejat prin copyright si

este destinat

exclusiv utilizării în scop privat pe dispozitivul de citire pe care a

fost descărcat.

Orice altă utilizare, incluzând împrumutul, schimbul, reproducerea integrală sau
parțială, multiplicarea, închirierea, punerea la dispoziția publică, prin internet
sau prin rețele de calculatoare, stocarea permanentă sau temporară pe dispozitive
sau sisteme cu posibilitatea recuperării informației, altele decât cele pe care a fost
descărcată, vânzarea sub orice formă sau prin orice mijloc,
fără consimțământul editorului, este strict interzisă.
Dreptul de folosință al prezentei lucrări nu este transferabil.
Drepturile de autor pentru versiunea electronică în formatele existente ale acestei lucrări aparțin companiei Grup Media Litera SRL.

Editor: Vidrașcu și fiii
Redactor: Ovidiu Șerban
Corector: Cătălina Călinescu
Copertă: Flori Zahiu-Popescu
Tehnoredactare și prepress: Ofelia Coșman

Seria de ficțiune a Editurii Litera este coordonată de Cristina Vidrașcu Sturza.

ISBN 978-606-33-9996-1

ISBN EPUB 978-630-319-037-2

Copilei care am fost.
Și, mai ales, celor care m-au învățat
să nu încetez vreodată să-i ascult vocea.

Prolog. Să nu spui nimănui

E greu să dai jos de pe tine corpul unui mort.

Am descoperit asta pe când aveam doisprezece ani, în timp ce sângele îmi șiroia din nas și din gură, iar chiloții îmi rămăseseră prinși în jurul gleznei.

Pietrele din râul Lambro mă înghioldeau în ceafă și în șezutul gol, ascuțite ca niște unghii, iar spinarea mi se implântase în mâl. Trupul lui mă apăsa pe burtă, plin de muchii și cald încă. Avea ochii lucioși și goi, saliva înspumată pe bărbie și gura deschisă care emana un miros urât. Înainte să cadă, mă privise cu o teamă care-i contractase fața, rămas cu o mână înfiptă în chiloți și pupilele dilatate și negre care păreau să se scurgă până pe obraji.

Se prăbușise în față, iar genunchii lui încă mă mai împungeau în coapsele pe care le

ținuse desfăcute. Rămăsese nemișcat.

– Voiam doar să se oprească, spuse Maddalena. Degetele ei îi cercetau țeasta, acolo unde sângele și noroiul se lipiseră de o șuviță de păr care se făcuse cocoloș. A trebuit s-o fac.

Se apropie; rochia ușoară i se lipise de pielea udă desenându-i clar contururile trupului slab, încordat.

– Vin, îmi spuse. Stai pe loc.

Dar eu încă nu reușisem să mă mișc. Corpul îmi devenise un lucru uitat și îndepărtat, asemenea unui dinte căzut. Doar simțeam pe buze și pe limbă gustul de sânge și abia puteam să respir.

Maddalena se lăsă în patru labe, pietricelele scrâșnind sub picioarele ei goale. Avea șosetele ude și îi lipsea un pantof. Se căzni să-i împingă cu ambele brațe trunchiul, cu coatele, apoi cu fruntea. Insistă încăpățânată, dar nu reuși să-l miște.

Când sunt moarte, lucrurile devin mai grele. Ca motanul ăla din curtea lui Noè, plin de pământ, cu mațele lipicioase și un pumn de muște care-i mâncau fața și ochii. Îl îngropaserăm împreună în spatele țarcului gâștelor.

– Nu reușesc singură, îmi zise Maddalena. Apa picura pe pietre din părul care i se lipise de chip. Trebuie să mă ajuți.

Vocea ei îmi plesnea țeasta, din ce în ce mai puternic. Mi-am tras cu greu un braț de sub el, apoi pe celălalt. I-am apăsat cu palmele pe piept și am împins. Deasupra noastră se arcuia podul și o bucată de cer tulbure, iar dedesubt erau pietrele ude și alunecoase. În jur, zgomotul râului.

– Trebuie să împingi dintr-odată.

Am făcut așa cum mi-a spus. Dacă trăgeam aer în piept, inspiram izul slab și dulce al apei de colonie a acelui bărbat.

Maddalena mă fixă cu privirea și spuse:

– Acum.

Am împins împreună. Eu am scos un țipăt, m-am încordat și deodată el se desprinse. Căzu pe spate, lângă mine, cu ochii holbați, gura deschisă și pantalonii în vine. Se auzi sunetul cataramei de la curea lovindu-se de pietre.

De îndată ce m-am eliberat de povară, m-am întors pe o parte, am scuipat salivă roșie în mijlocul pietrelor și mi-am trecut cu sete degetele peste buze și nări ca să-i șterg mirosul de pe mine. Pentru o clipă am simțit că n-am aer, dar apoi m-am ghemuit și am încercat să respir. Elasticul chiloților era rupt, iar materialul sfâșiat, găurit de toc. Am dat din picior cu furie ca să-i arunc cât colo și m-am acoperit cu rochia, care se strânsese peste buric. Aveam burta rece și totul era durere.

Maddalena se ridică, se șterse de noroi frecându-și palmele de coapse.

– Ești bine? mă întrebă.

Mi-am supt buza și am încuviințat din cap. Aveam în gât un dig care era pe punctul să cedeze. Dar nu plângeam. Așa mă învățase ea. Plânsul era pentru idioți.

Maddalena își scutură părul lipit de frunte. Avea ochii mici și duri. Arătă spre corp și zise:

– N-o să reușim să-l mutăm, trebuie să-l ascundem aici.

Își linse sângele care se strânsese sub nas.

M-am ridicat să mă apropii de ea. Nu mă puteam ține pe picioare. Talpa din piele a încălțărilor mă făcea să alunec. M-am agățat de ea și am prins-o cu degetele de încheietura mâinii. Mirosul râului acoperea totul în jur. Maddalena tremura, dar nu de frică. Maddalena nu se temea de nimic. Nici de câinele cu gingii umflate și spume la gură al domnului Tresoldi, nici de diavolul care coboară pe horn din istorioara povestită de cei mari. Și nici măcar de sânge sau de război.

Tremura pentru că se udase când el o apucase de păr și o târâse prin râu, în timp ce ea dădea din picioare și urla. Ca s-o reducă la tăcere îi ținuse capul în apă și cântase tot timpul, cu o voce groasă cum sunt cele de la radio: „Spune-mi vorbe de iubire, Mariú. Toată viața mea ești tu“.

– Trebuie să găsim crengi, zise Maddalena, crengi groase.

Dar nu-mi puteam lua privirea de la ființa aia țeapănă, plină de protuberanțe și cavități, care până nu demult mă strânsese de încheieturile mâinilor și-și înfipsese limba în gura mea. Încă mi se părea că o mai simt, și la fel și degetele lui pe mine, și respirația lui. Voiam doar să mă culc. Acolo, în mijlocul pietrelor și în zgomotul apei, dar Maddalena mă atinse pe umăr și spuse:

– Trebuie să ne grăbim.

I-am rostogolit trupul în jos pe râu și l-am târât până la unul dintre picioarele podului, lăsându-l ghemuit lângă peretele umed. Avea coatele întoarse, degetele rigide și gura deschisă. Nu mai era nimic pe chipul lui care să amintească de băiatul care fusese: elegant și obraznic, cu pantalonii lungi cu dungă dreaptă, insigna cu fascia și tricolorul, care-și aranja părul cu pieptănul din baga și repeta râzând: „Ești un nimeni".

Am strâns crengile pe care râul le înfigea în mal când se umfla, printre cuiburile de rațe și canalele de scurgere; le-am îngrămădit peste cadavrul pe jumătate scufundat în apă. Am pus unele peste altele pietre și rădăcini pentru ca nici măcar când apele se vor umfla să nu se miște de-acolo.

– Trebuie să-i închidem ochii, zise Maddalena în vreme ce lăsa să cadă ultima piatră, mare cât un pumn. Așa se face cu morții. Am văzut eu.

– Eu nu vreau să-l ating.

– Bine. Îi închid eu.

Își așeză palma pe chipul palid și folosi degetul mare și mijlociul pentru a-i coborî pleoapele.

Cu ochii închiși și gura deschisă, cu toate acele crengi și pietre care-l acopereau, părea cineva care, noaptea, e surprins de un coșmar, dar nu reușește să se trezească.

Ne-am stors rochiile și șosetele. Maddalena își scoase pantoful care-i mai rămăsese și îl înfipse în buzunar. Eu am făcut la fel cu chiloții – o cârpă moale plină de noroi pe care am adunat-o de pe jos.

– Dar acum trebuie să plec, zise.

– Și când ne întâlnim?

– Curând.

În timp ce mergeam spre casă, cu șosetele care plescăiau în pantofi, mă gândeam la vremurile în care nu începuse încă nimic. Cu mai puțin de un an în urmă, rochia mea era uscată și curată, îmi lipeam burta de balustrada de pe Podul Leilor în timp ce mă uitam la Maddalena de departe, și singurul lucru pe care-l știam despre ea era că e urmărită de nenorociri. Încă nu învățasem că

era de ajuns un cuvânt pentru a hotărî dacă meritai să fii salvat sau ucis, să te întorci acasă cu șosetele ude sau să dormi pentru totdeauna cu fața scufundată în râu.

Partea întâi. Unde începe și se sfârșește lumea

1

I se spunea Malnata[1] și nu-i plăcea nimănui de ea.

Să-i pronunți numele aducea ghinion. Era o vrăjitoare, una dintre cele care aduceau peste tine suflul morții. Îl avea pe dracul în ea și nu trebuia să-i adresez nici un cuvânt.

O priveam de departe, duminica, pe când mama îmi punea în picioare pantofii care-mi înghioldeau călcâiele, șosetele scămoșate și rochia bună pe care trebuia să am grijă să n-o murdăresc. Transpirația mi se scurgea de pe

gât pe spate și coapsele mi se frecau una de cealaltă, înroșindu-mi pielea.

Malnata era jos, lângă Lambro, împreună cu băieții – doi tineri pe care-i știam doar după nume: Filippo Colombo, care avea brațele și picioarele precum niște oscioare de pui, și Matteo Fossati, cu spinarea și pieptul care erau ca niște sferturi de carcase de vită, lucind de grăsime, din piața de pe strada San Francesco. Amândoi aveau pantaloni scurți, genunchii plini de zgârieturi și, pentru ea, care era mai mică și mai era și fată, ar fi fost capabili să încaseze gloanțe în burtă, asemenea soldaților care se duc la război, și apoi să-i spună lui Dumnezeu: „Am murit fericit".

Își ținea tivul rochiei, pe care soarele și murdăria o decoloraseră, prins în cureaua bărbătească strânsă la mijloc, cu picioarele goale bine înfipte pe pietrele încălzite de soare. O fată nu trebuie să-și arate niciodată picioarele. Dar ale ei erau dezgolite și pline de șiroaie de noroi, care-i acopereau pulpele și coapsele.

Avea cruste care păreau rănile câinilor de care nu avusese nimeni grijă. Râdea strângând în mână un pește care voia să-i scape printre degete. Băieții aplaudau și băteau din picioare în râu, împrăștiau apa întunecată peste tot în jur, iar eu îi scrutam cu privirea de sus, în timp

ce ne îndreptam spre slujba de la ora 11, care pentru mama era aceea a „domnilor".

Tata era în față și nu ne băga în seamă. Mergea cu pălăria care abia dacă-i lăsa descoperită ceafa, cu pasul iute și mâinile la spate, cu palma uneia strângând încheietura celeilalte.

Mama mă zorea, zicând:

– Întârziem. Apoi adăuga, arătând cu degetul peste balustrada podului: Niște obrăznicături.

Tata, dimpotrivă, nu zicea nimic. Nu suporta mustrările, dar eu știam bine, iar mama și mai bine de-atât, că dacă am fi rămas în urmă la mai mult de o aruncătură de băț și dacă am fi întârziat la slujbă din cauza noastră, duminica aceea ar fi fost una plină de tăceri, de uși trântite și dinți care scrâșnesc pe mușțiucul pipei în spatele jurnalului *Domenica del Corriere*.

Trebuia să mă silesc ca să-mi iau privirea de la copiii aflați jos, pe râu, copii așa cum eu nu eram, și pe care îi spionasem mereu.

Dar, pentru prima dată, în acea duminică, Malnata m-a fixat cu ochii ei strălucitori și negri. Apoi a zâmbit.

Am rămas fără suflare și am strâns din pleoape, pornind ca din pușcă spre tata, pe strada care urca spre dom. L-am ajuns din urmă, dar el nici măcar nu și-a dat seama. Cele câteva automobile care treceau ne obligau să mergem cu spinarea lipită de vitrina merceriei

și a cofetăriei din care se simțea aroma caldă de vanilie. Afișul anunța: „Platou cu prăjituri la cinci lire".

Trecea Fiatul Balilla negru al lui Roberto Colombo, care lucra la primărie și, după cum zicea tata pe tonul lucrurilor serioase, „cunoștea persoane foarte sus-puse". Domnul Colombo avea doi fii, pe care doamna Colombo îi punea să se pieptene cu cărare pe mijloc, și purta cizme negre înalte. Când bătrânele de la biserică îi spuseseră că fiul lui mai mic stătea toată ziua cu picioarele în râu împreună cu Malnata, umblă vorba că el îl obligase să bea o sticlă de ulei de ricin și-i înroșise șezutul cu lovituri de cravașă.

Apoi, câteva duminici la rând, îi spionasem de pe pod pe Malnata și Matteo singuri. Filippo stătea așezat în biserică, în aceeași strană cu tatăl lui, la distanță de un braț, cu cămașa încheiată până la gât și mocasinii curați. În secret, eu eram fericită. După care, într-o zi, Filippo s-a întors să se mureze în noroi, iar părinții săi, împreună cu fratele mai mare, au început să se așeze mai distanțați la slujbă, pentru a lăsa să se observe cât mai puțin golul lăsat de el.

Domnul Colombo își conducea mașina care întotdeauna strălucea de curățenie, cu botul care părea un rechin cu colții foarte ascuțiți. O parca în piața din fața domului ca să intre

repede în biserică, de parcă dacă ar fi mers pe jos i s-ar fi stricat prea tare încălțările.

Tatăl meu strâmbă din buze de parcă i-ar fi rămas între dinți resturi de tutun.

– Pieirea noastră. Grozăviile alea vor fi pieirea noastră. Nu exista ceva pe care să-l urască mai mult decât mașinile. Oamenii vor să meargă cu viteză, zicea el, din cauza asta nu mai poartă nimeni pălărie.

Dar dacă îl întâlnea pe domnul Colombo, îl saluta cu eleganță, atingându-și borul pălăriei Fedora din fetru gri.

Când am intrat în biserică, am simțit cum dispare căldura toridă care se pornise cu două săptămâni înainte de începutul verii. Rămase doar miasma murdară duhnind a tămâie care se urca la creier și aluneca până-n călcâie; era o senzație asemănătoare cu frica de întuneric. Mama mă ținea de mână, iar eu înaintam pe dalele de marmură albă pentru că Isus din bronz și aur din fundul altarului nu înceta odată să mă fixeze cu privirea și dacă aș fi călcat din greșeală pe marmura neagră, aș fi ajuns în iad.

Pe culoarul din mijloc răsunau șoaptele rugăciunilor și pocnetul umed al salivei bătrânelor care se rugau cu spinarea cocoșată și capul acoperit de baticurile care le ascundeau urechile. Ne așezam întotdeauna pe rândurile din față și trebuia să stăm tot timpul

tăcuți, în afară de ocaziile când răspundeam la psalmi, spunând „Amin“ și *„Mea culpa, mea maxima culpa“*. Preotul vorbea despre păcatele care te trimit în iad, iar eu mă gândeam la peștii cu burțile de argint, la copiii cu picioare goale din Lambro și la privirea Malnatei.

Mama spunea *Tatăl nostru* cu chipul în palme, cu buricele degetelor pe pleoape. Eu cercetam un cui care ieșise din lemnul pe care se stătea în genunchi. Când preotul ridică anafura, m-am lăsat să cad așa cum fac bătrânele.

Am căutat cuiul cu un picior și m-am lăsat pe el cu toată greutatea. Mi-am înlănțuit degetele și le-am strivit peste gură. Apoi, împingând cu încheieturile între dinți, am frecat cu putere genunchiul de cui, în timp ce spuneam *Gloria*.

L-am frecat cu ardoare până când durerea a început să-mi sape în ceafă ca un obiect șlefuit și încins.

Voiam și eu să am genunchii însemnați precum copiii care stăteau jos, pe Lambro. Voiam și eu să simt râul scurgându-mi-se printre degetele picioarelor și să-mi arăt lumii picioarele pline de noroi. Voiam să bată pentru mine din mâini și din picioare în apă.

2

Malnata se plimba pe străzile din centru târșâindu-și sandalele ponosite pe pietre, cu bărbia în sus și cu doi băieți mai mari decât ea alături. Văzând-o, femeile șopteau printre dinți „doamnepăzeștesiapărăne“ și-și făceau semnul crucii cu frenezie; în schimb, bărbații scuipau pe jos. Atunci, ea râdea tare și scotea limba, apoi făcea o plecăciune, de parcă le mulțumea pentru insulte.

Cu părul foarte negru tuns strâmb, de parcă ar fi folosit un castron și un satâr, și cu ochii negri și lucitori de pisică, așa cum erau, tot de pisică, și picioarele ei slabe și agile, îmi părea ființa cea mai frumoasă pe care o văzusem vreodată.

Prima dată când îmi adresă un cuvânt fu la patru zile după duminica în care privirile noastre au alunecat una în cealaltă, pe când mă sprijineam de balustrada podului.

Era 6 iunie 1935, de sărbătoarea Sfântului Gerard. Piața din fața bisericii și curtea cu arcade și balcoane erau împodobite cu bannere

și ghirlande și erau pline de oameni de parcă ar fi fost ziua de Paște. Se mergea în procesiune pentru a slăvi moaștele sfântului, fiecare făcându-și semnul crucii și sărutând degetele înainte de a le sprijini de racla cu scheletul îmbrăcat în aur, după care se întorcea în lumina pieței ca să respire.

Clopotele gemeau, iar norii erau umflați de căldură. Pe prispă și în curte, la umbra duzilor, vânzătorii ambulanți vindeau caramele și jucării din metal lângă locul de tras la țintă. Domnul Tresoldi, negustorul de fructe, servea clienții stând cu brațele încrucișate, din spatele tarabei cu cireșe. Expresia de pe chipul lui era răutăcioasă și mirosea a prosoape stătute. Striga: „Cireșe, cireșe la trei lire punguța", cu mâinile puternice sprijinite de tejghea. Fiul Noè, care purta pe chip semnele acceselor de furie ale tatălui, stivuia lădițele din lemn sprijinite de coloane. Noè își ținea mânecile suflecate deasupra coatelor, asemenea unui om mare, chiar dacă era numai cu trei ani mai în vârstă decât mine și nu-l lăsaseră să termine școala. Se spunea că negustorul de fructe îl urâse dintotdeauna pe fiul ăsta. O demonstra numele pe care-l alesese pentru el. Noè venise împreună cu inundațiile, în noiembrie. Lambro își ieșise din matcă, dărâmând podurile, inundând pivnițele. Iar el, în timp ce se năștea, făcuse să se scurgă

tot sângele din maică-sa și se salvase singur, precum Noe, care, cu arca lui, luase cu el doar animalele, fără să se gândească la celelalte ființe umane pe care Domnul le abandona sub potop.

De ziua Sfântului Gerard era căldura arogantă de la prânz, felul ăla de vreme care, în zilele de sărbătoare, împărțea femeile din sat în două grupuri ale căror reprezentante erau foarte atente să nu se amestece: cele care puteau să-și permită mănuși albe și rochie de mătase cu buline, ușoară, până sub genunchi, și cele care aveau o singură rochie de toamnă pentru nunți și botezuri, oricare ar fi fost anotimpul. Apoi mai erau jupânesele în uniformă, cu sacoșa de cumpărături ținută în scobitura cotului, dar ele treceau pe partea cealaltă a străzii, trăgând cu ochiul la tarabe de departe, cu lista strânsă în pumn și pasul zvelt.

Mama mă ținea de mână. Avea o pălărioară de paie roz, rigidă, cu o panglică ușoară ce flutura atingându-i obrazul. Cumpărase de la negustorul de mărunțișuri ciorchini de cireșe din mucava și îi cususe pe pălărie cu fir subțire de sârmă. Căuta invidia celorlalte femei, în special a celor care se plimbau cu capul gol și puteau doar să se uite cu jind spre tejgheaua negustorului de fructe, pentru că punguța de cireșe costa prea scump.

Mama nu se mulțumea să întoarcă doar capetele nevestelor de muncitori, ci le zâmbea și soților. Tata stătea în picioare, cu haina aruncată pe umăr, în fața locului unde se trăgea la țintă. Lângă el, cu o pușcă de tablă îndreptată spre țintă, era domnul Colombo, pe care toți îl salutau ridicând drept brațul, cu degetele întinse. Tata își scosese pălăria și o ținea în mâini zgâriind-o cu unghiile, iar domnul Colombo se concentra să tragă în obiectele din metal cu dopul de plută, de parcă s-ar fi aflat în mijlocul unui război adevărat, nicidecum în joacă. Avea o cămașă neagră plină de medalii în dreptul inimii și, din când în când, mângâia cu degetul mare insigna cu culorile drapelului și sigla Partidului Național Fascist, ca pentru a se asigura că stătea dreaptă.

Nu departe, în fața tejghelei cu prăjituri, de unde se răspândea un miros de miere și gogoși, domnul Fossati stătea cu degetele mari înfipte după curea, îmbrăcat în vechiul tricou marinăresc îngălbenit la subsuori. Râdea arătând spre poligonul închipuit, înconjurat de bărbați cu obrajii deja înroșiți de vin. Spunea tot timpul că Colombo scotocise prin coșciuge să facă rost de medalii. Deși pretindea că le câștigase în cine știe ce bătălii, erau cel mult premii la concursuri de bâlci sau suvenire de la bunici. Tinichele. Și mai spunea despre

Colombo că era doar un copil care abia aștepta să se joace de-a războiul, dar nu văzuse vreodată în viața lui o pușcă adevărată. În schimb, Colombo spunea mereu că Fossati era unul care, cu pacea nu știa ce să facă altceva decât s-o bea cu Lambrusco la hanul Sfântul Gerard și s-o vomite apoi în spate, la moară. Toată lumea cunoștea lucrurile astea, chiar și noi, copiii, pentru că tot ce se întâmpla în familiile celorlalți era subiectul preferat la prânzul de duminica, atunci când prietenii erau invitați, iar noi rămâneam la masă până la sfârșit pentru că trebuia „să ne purtăm frumos".

– Îmi iei cireșe? am tras-o pe mama de mână și am arătat spre taraba domnului Tresoldi.

– Știi bine ce a spus tatăl tău.

Tatăl tău. Dacă cineva făcea ceva care nu-i convenea sau nu-i plăcea, devenea mereu treaba celorlalți. „Tatăl tău spune că anul acesta nu mergem în vacanță" sau „Tatăl tău vrea să ținem o singură femeie în casă". Și eu deveneam „fiica ta" dacă trebuiau să mă pedepsească, ca pe un cadou care nu-ți place și pe care-l ascunzi în fundul dulapului, pentru ca apoi să uiți de el.

– Măcar pot să mă uit?

– La cireșe? Bine. Îmi dădu drumul la mână. Dar să fii cuminte. Nu atinge nimic.

Își aranjă părul bine pieptănat și plin de agrafe sub pălărioară și se îndreptă spre locul unde se trăgea la țintă. Ajunse lângă tata și domnul Colombo, care ridică pușca de jucărie și spuse:

– Vreți să câștig ceva pentru dumneavoastră, doamnă Strada?

Degetele de la picioare mi s-au chircit în pantofii strâmți și am strâns din pumni. Mama râse, acoperindu-și gura cu palma. Domnul Colombo îi atinse, ca din greșeală, șoldul. Degetele lui îi mângâiau un cot; se întoarse și mă țintui cu privirea. Își încrunta sprâncenele asemenea lui Mussolini în portretul atârnat în fața clasei. Și zâmbea. I-am simțit ochii pe mine și fiecare parte din trup mi se încordă. Am fugit de-acolo cu un nod de rușine în gât.

M-am oprit la câțiva metri de taraba domnului Tresoldi. Mă atrăgeau punguțele pline cu cireșe lucioase și negre, dar nu mă apropiam prea tare pentru că mi-era frică de el. Am rămas la umbra proiectată de acoperișul bisericii, cu mâinile încrucișate la spate și cuvintele mamei în minte: „Nu atinge nimic".

– Ce faci? Te uiți la cireșe? mă sperie o voce de corb din spate.

Era Malnata. Stătea cu spinarea sprijinită de peretele cu fresca coșcovită înfățișându-l pe Sfântul Gerard, cu buzunarele rochiei

zdrențuite pline de pietre, măsurându-mă cu privirea.

Am rămas fără suflare și, brusc, pământul își pierdu consistența. Nu mai stătuserăm niciodată atât de aproape.

Mirosea a râu, avea o cicatrice albă care, de sub nas, îi ajungea până la adâncitura de la mijlocul buzelor și o pată roșiatică și fină care, pornind de la tâmplă, se întindea pe un obraz până la bărbie.

– Ce?

Mi-am dat seama, stânjenită, că mă bâlbâiam, ca atunci când eram mică și trebuia să recit alfabetul, și apoi maicile mă corectau cu bățul peste degete.

– Cireșe… îmi zise. Vrei?

– Nu pot. Nu am bani.

– Nu e adevărat, mi-a întors-o scrutându-mă cu aroganță în ciuda faptului că era cu o palmă mai scundă decât mine. Ești îmbrăcată ca o bogătancă. Ai până și pantofii lustruiți, arătă ea spre picioarele mele, râzând.

Avea un râs strident și n-o interesa să-l ascundă.

– Și? am replicat încercând să țin bărbia în sus.

– Și-atunci ai bani pentru cireșe.

– Dar nu am eu, i-am zis, tata are. Dar nu vrea să iau cireșe.

– De ce?

M-am uitat spre pantofi.

– Nu vrea și gata.

– De ce?

– Și ce te interesează pe tine?

– Atunci, ia-ți tu, mi-a aruncat dintr-o suflare.

– Cum? Ți-am spus că nu am bani.

– Ia-le și gata.

Acasă aveam un crucifix. Unul din cele mari și închise la culoare, care pierduse izul de lemn și acum mirosea doar a ceară. Mama și tata îl țineau în cameră, deasupra patului, lângă recipientele din argint pentru apă sfințită și fotografiile de la nuntă.

Ochii lui Isus din lemn băteau până în camera mea când părinții mei lăsau ușa deschisă, și atunci nu mai reușeam să adorm.

– Isus te privește mereu, spunea mama după ce subliniase încă o dată lucrurile pe care le face sau nu le face o domnișoară cuminte.

Dacă-mi veneau ceea ce ea numea „gândurile rele", cum era să iau bomboanele de ciocolată din castron fără să spun și apoi să ascund ambalajul auriu în vaza de pe noptieră, să protestez la ora de culcare sau, înainte să dorm, să mă ating între picioare, acolo unde tremuri, îmi imaginam ochii triști ai lui Isus de lemn și mă opream, blocată de frică și de sentimentul de vină care mă străfulgera până-n călcâie. Mă simțeam murdară și rea pentru

că Isus din lemn putea să pătrundă în capul meu și să-mi vadă păcatele, chiar și pe cele pe care le țineam secrete.

În ziua în care Malnata mi s-a adresat pentru prima dată și mi-a spus să iau cireșele, i-am răspuns: „Nu se poate".

Lumea era făcută din reguli care nu trebuiau încălcate. Era făcută din lucruri de oameni mari uriașe și periculoase, din greșeli care nu puteau fi îndreptate, care te puteau omorî sau puteau să te trimită la închisoare. Era un loc înspăimântător, plin de lucruri interzise, în care trebuia să pășești încet, în vârful picioarelor, cu grijă să nu atingi nimic. Mai ales dacă erai fată.

Fetița aia dură își încordă maxilarul și spuse:

– Privește. Privește-mă acum.

Iar eu, chiar dacă simțeam în măruntaie o săgetare care făcea să mi se strângă stomacul, am ascultat-o. O privisem dintotdeauna. Dar acum era diferit: îmi ceruse ea.

Malnata mi-a întors spatele și s-a îndepărtat, ieșind de sub umbra bisericii. Părul foarte negru strălucea în soare, iar ea ridică mâna așa cum faci la școală când știi răspunsul. Nici n-o lăsă bine jos, că din spatele unei coloane ieșiră Filippo Colombo, cu părul lui drept și blond, și Matteo Fossati, mare și întunecat, cu un tricou îngălbenit la subsuori la fel ca al tatălui său. Băieții care băteau cu picioarele în apă

pentru Malnata. Se apropiară de taraba domnului Tresoldi, îi dădură târcoale vorbind tare și atrăgând atenția. Negustorul de fructe îl admonesta pe fiul său, Noè.

– Prostovanule, îi striga, zici că dormi în picioare!

El îndura în tăcere, fără să se oprească din stivuit lădițele goale.

Filippo și Matteo se opriră lângă taraba cu cireșe, iar domnul Tresoldi se opri din blestemat și-i fixă cu privirea, cu o lucire amenințătoare în ochi: doi sâmburi murdari de pulpa fructului.

Matteo întinse o mână spre o punguță cu cireșe, apucă una de codiță și o duse la buze, cu un gest lent. Filippo șovăia. Matteo îi dădu un cot în rinichi, iar el se îndoi ca un osișor rupt, apoi înșfăcă o cireașă și o vârî repede în gură, cu înfrigurare.

– Haimanale, urlă domnul Tresoldi.

Vârî mâna sub tejghea și scoase un băț lung din cele care se folosesc pentru a trage perdelele în jos și îl aruncă spre o coloană. La auzul zgomotului, Noè tresări, iar stiva de lădițe la care lucra se dărămă.

Cei doi băieți începură să fugă printre fustele doamnelor și ghirlandele de sărbătoare, râzând. Domnul Tresoldi se strecură din spatele tejghelei și îi urmări, orbit de o furie întunecată. Șchiopăta sprijinindu-se în băț, îl

rotea în aer doar când se oprea pentru a se sprijini de o coloană. În ultima iarnă îi tăiaseră degetele de la un picior după ce adormise în zăpadă cu o sticlă în mână.

Nimic nu mi se părea mai înspăimântător decât degetele stricate și negre care îi fuseseră tăiate domnului Tresoldi. Se spunea că le dăduse gâștelor din curte să le mănânce și, de atunci, ele deveniseră lacome.

Domnul Tresoldi șontâcăia în mijlocul mulțimii, iar Noè strângea lădițele căzute. Malnata alunecă spre tejghea, înșfăcă o punguță cu cireșe și plecă fără s-o ia la fugă, ieșind din curtea bisericii spre drum, cu inocența unei sfinte.

În timp ce o urmăream dispărând în mijlocul mulțimii am descoperit, aproape cu ciudă, că nu murisem.

Nu căzuse nici o țiglă de pe acoperiș să-mi spargă țeasta, nu mi se contractaseră plămânii ca să mă sufoc, nu mi se oprise inima dintr-odată. Vorbisem cu Malnata, mă uitasem în ochii ei și diavolul nu îmi scosese cu forța sufletul pe urechi.

Când se întoarse negustorul de fructe, cu fruntea udă de transpirație, remarcă golul lăsat de punguța furată de Malnata și începu să blesteme. Se uită în jur și se uită chiar și pe cer, de parcă îngerii ar fi șterpelit-o. Bătu în pământ cu piciorul sănătos, îl apucă pe Noè de

gulerul cămășii murdare și continuă să blesteme, ca și cum ar fi vrut să acopere plesnetul palmelor cu care îl lovea.

– Pot să știu unde erai? țipă el. Noè își proteja chipul cu brațele ridicate, pe care tatăl continua să le lovească. Mai era unul și l-ai lăsat să scape de sub nasul tău, nenorocitule!

Mi-am făcut curaj și m-am apropiat de taraba cu cireșe.

– L-am văzut eu, am zis.

A trebuit să repet înainte ca domnul Tresoldi să se întoarcă spre mine, cu fața precum o focaccia uitată la soare.

– Ești fiica familiei Strada. Dădu drumul cămășii lui Noè, care-și pierdu echilibrul și căzu. Și? Unde s-a dus?

Am arătat spre partea din spate a bisericii, spre claustru și am spus:

– Pe acolo.

Nu am mai adăugat nimic pentru că atunci când spuneam minciuni mi-era greu să vorbesc și mă poticneam în pauzele dintre silabe.

Domnul Tresoldi a pornit șchiopătând spre claustru, iar eu l-am urmărit cum dispărea în umbra absidei până când pașii nu se mai auziră deloc.

Aveam respirația întretăiată, așteptând ca, din cauza minciunii, să crape pământul din piață și să mă înghită ceva de neînvins, ca o

uriașă mână găurită de un piron murdar de sânge să coboare din cer ca să mă strivească.

Nu se întâmplă nimic. Poate Isus din lemn nu fusese atent în momentul în care spusesem minciuna și nu-și bătea capul cu mine. Sau poate nu era un păcat. Și dacă nici sub picioarele Malnatei nu crăpase pământul, probabil că nici măcar să furi cireșele domnului Tresoldi nu era un păcat. Dacă nu murisem încă nici după ce vorbisem cu Malnata, nici pentru că omisesem adevărul, atunci oamenii mari fuseseră cei care-mi spuseseră minciuni.

Noè se ridicase, își freca obrajii cu mâneca de la cămașă și mă privea cu o strălucire ciudată în ochi.

Am început să merg cu spatele, încetișor precum cineva care se joacă de-a v-ați ascunselea și trebuie să se miște fără să fie descoperit, apoi, brusc, am luat-o la goană trecând de intrare și de rozetele cu panglici de sărbătoare, acolo unde, încetișor, mulțimea se risipea de-a lungul drumului care ajungea până la malul râului Lambro.

I-am zărit de departe: trei siluete decupate pe fundalul cerului albastru, așezate pe balustrada podului Sfântul Gerardino, care se afla în fața pieței bisericii zugrăvite în alb și ducea la strada cu hanuri.

M-am apropiat. Malnata stătea cu picioarele atârnându-i în gol deasupra apei întunecate și arăta cu degetul spre statuia sfântului pe care o legaseră în mijlocul râului, pe o plută mică: Sfântul Gerard era făcut din lemn și avea o punguță cu cireșe sprijinită de el. Era îmbrăcat precum un călugăr, îngenuncheat pe o pelerină din ace de pin. Tata fusese cel care-mi povestise legenda miracolului său, miracolul mantiei folosite drept plută pentru a duce de-ale gurii bolnavilor în timpul unor inundații, în anul în care podul se prăbușise. Iată de ce, în ziua în care-l sărbătoreau, puneau statuia pe râu. Însă cireșele erau pentru un alt miracol: când le făcuse să apară iarna, atunci când e zăpadă și nu cresc fructe.

Pe balustrada din piatră era așezată punguța cu cireșe furată – mâncaseră deja mai mult de jumătate.

Alături de Malnata, ca pe sferele cu sfinți de pe altar, la dreapta și la stânga Fecioarei, se aflau cei doi băieți.

Malnata mesteca asemenea bărbaților, cu zgomot și cu gura deschisă. Apoi se lăsa pe spate și scuipa sâmburele departe, în largul apei întunecate. Arăta cu degetul spre statuia sfântului sau micuța cascadă de mai în spate, cu crengile și mâlul negru care acopereau roata morii, și râdea. Și băieții râdeau împreună cu

ea și se întreceau care scuipa mai departe, legănându-și picioarele peste balustradă.

– Vreau și eu una, am spus.

S-au întors toți în același timp.

– Trebuie să-mi dați o cireașă.

Matteo și Filippo mă priviră de parcă aș fi fost un lucru putrezit, apoi se întoarseră spre Malnata. Și ea fu cea care vorbi:

– De ce?

– Pentru că te-am ajutat.

– Nu e adevărat.

– Ba da.

– Noi am luat cireșele. Tu doar te-ai uitat și-atât, zise Malnata.

– Nu e adevărat, am repetat. Domnul Tresoldi s-a întors și eu i-am spus o minciună. Altfel vă descoperea.

– Atunci, și bogătancele cu haine frumoase știu să spună minciuni.

Am strâns în pumn materialul rochiei.

– Și ce i-ai spus?

– Că s-a dus în partea cealaltă. În claustru.

– Cine?

– Hoțul.

– Crezi că sunt o hoață? mă întrebă.

Ochii ei negri mă sfredeleau până în străfunduri.

– Ai luat cireșele, i-am spus. Dar acea întrebare, care părea ușoară, semăna de fapt cu problemele în care rezolvi o operație și trebuie

să faci imediat alta și alta, și nu ajungi niciodată la soluție și trebuie să o iei de la capăt. Nu i-ai lăsat bani, am continuat cu prudență, fixând cu privirea buzele ei murdare de suc. Și asta înseamnă să furi.

Ea roti în gură sâmburele și-l scuipă în pumn.

– Știi ce era înainte în locul magazinului domnului Tresoldi? m-a întrebat ea.

Am clătinat din cap. Matteo și Filippo continuau să mănânce cireșe și să scuipe sâmburii în râu.

Domnul Tresoldi avea magazinul în colț, pe strada Vittorio Emanuele, în fața tutungeriei. După Rugăciunea Fecioarei Maria, doamnele din cartier se duceau la cumpărături la el. Locuia în spate, avea o bucată din curte, unde ținea în lanț un câine jumulit, cu gingiile roșii, și cotețele cu gâște și găini.

Malnata plimba între degete o codiță de cireașă.

– Era o măcelărie. Cu cârligele pentru carne, feliatoarele și toate celelalte. Dar l-au alungat pe proprietar pentru a lăsa loc pentru magazinul negustorului de fructe.

Expresia de pe chipul lui Matteo deveni mohorâtă, iar el se întoarse, cu privirea ațintită în apa neagră.

– De ce? am întrebat.

– Pentru că, dacă nu ești atent, fasciștii îți iau și chiloții de pe tine, răspunse Matteo.

Auzindu-l, Filippo tresări, își duse un pumn la gură și începu să-și muște încheieturile degetelor de parcă povestea măcelarului căruia îi furaseră magazinul ar fi fost din vina lui.

Malnata încuviință, cu solemnitate, apucă un ciorchine de cireșe și le mestecă în grabă. Scuipă toți sâmburii odată: scoaseră sunetul grindinei pe piatră.

– Ești în stare?

– Nu știu.

– Încearcă, îmi lansă provocarea făcându-mi loc pe peretele scund, lângă ea.

Mi-am sprijinit palmele de balustradă și am încercat să mă ridic împingând cu avânt, dar era prea înaltă și tot cădeam.

Filippo plimba codița de la o cireașă prin strungăreața pe care o avea între dinții din față. Izbucni în râs și zise:

– Nu reușește.

Dar ea îl reduse la tăcere dintr-o privire și mă ajută să mă ridic trăgându-mă de subsuori.

Luă punguța cu cireșe în poală.

– Ia una și apoi scuipă sâmburele cât de departe poți.

Am ascultat-o. În gură, cireașa era moale și aproape că avea gust de pământ.

– Dacă-l înghiți, poți să mori.

– Știu, am răspuns în timp ce mestecam cu atenție și căutam sâmburele cu dinții, doar n-o să-l înghit.

– Acum uită-te la mine, așa trebuie să faci.

Am urmărit-o cu atenție cum și-a arcuit spinarea și și-a țuguiat buzele pregătindu-se să scuipe departe. Am încercat să o imit, dar în timp ce sâmburele ei și cele ale lui Matteo și Filippo ajungeau în apă, lângă statuia Sfântului Gerard și chiar atingeau lemnul, ai mei cădeau lângă picioarele podului.

– Nu reușesc.

– Trebuie doar să exersezi. E ușor, mă liniști ea. Încearcă din nou.

Am mestecat bine și am plimbat în gură sâmburele până l-am șters bine cu limba de suc și l-am simțit neted pe cerul gurii.

– Hei, voi de-acolo! se auzi un urlet din capătul podului. Domnul Tresoldi era roșu la față, iar mânecile suflecate ale cămășii îi scoteau la iveală brațele groase, pline de păr închis la culoare. Voi mi-ați șutit cireșele, blestemaților?

Malnata tresări, dar împinse rapid punguța cu cireșe care căzu în Lambro și se șterse la gură cu dosul palmei.

Domnul Tresoldi se apropia atât de mult, încât puteam să-i simt miasma respirației și mi-am dat seama că eram singura care încă mai avea sâmburele între dinți și limbă.

– Voi ați fost, nu-i așa? Haimanale, știu eu! Mereu sunteți voi. Nu vă mai prefaceți. Negustorul de fructe ajunsese în fața noastră, îngrozitor precum căpcăunul din basme. Deschideți gura, ne porunci. Repede.

Malnata se supuse și scoase limba. La fel făcură și Filippo și Matteo.

Eu simțeam sâmburele tare lipit de cerul gurii și nu aveam curajul nici măcar să respir.

Domnul Tresoldi se făcea din ce în ce mai roșu și mai rău în timp ce inspecta gurile goale și curate aparținând Malnatei și lui Matteo. Probabil că-și trecuseră limba peste dinți ca să șteargă culoarea sucului. În schimb, la fiul domnului Colombo nici nu se uita, de parcă, numindu-l haimana, îi era teamă că tratase cu lipsă de respect un nume care nu trebuia pătat. Apoi s-a întors spre mine.

– Și tu? Dacă nu-mi spui cine a furat cireșele, te spun mamei tale. Și dacă nu deschizi repede gura, îți arăt eu ție.

Malnata și cei doi băieți mă priveau cu atenție. Ei cu o expresie între distracție și uluire, dar și cu teama care îi lăsa fără suflare, ea cu ochii precum piatra de râu și fața serioasă.

Nu voiam să creadă că mi-era frică și că n-aș fi putut merge niciodată cu ei să prind peștii din Lambro.

Mi-am apropiat limba de dinții de jos ca să pot aduna salivă și am înghițit sâmburele.

Poate că aveam să mor, umflată și vânătă din lipsă de aer. Poate asta meritam. În schimb, am simțit doar o ușoară râcâială pe gât și o mică durere în piept, apoi n-a mai fost nimic. Aveam gura goală și uscată, în fața negustorului de fructe care țipa.

– Deci, ce aștepți?

Am deschis gura și am scos limba, exact cum făcuse Malnata.

Ne cercetă unul câte unul, foarte încet, apoi se întoarse spre piață ca pentru a căuta un martor care ar fi putut să ne condamne. Eram convinsă că, dacă n-ar fi fost zi de sărbătoare, în mijlocul acelei mulțimi de oameni, ne-ar fi jupuit pielea cum făcea cu anghinarea.

Furia nu i se domolise, când se întoarse spre mine.

– Să n-ai încredere în ea, îmi spuse arătând spre Malnata, și pe chip i se întipări o expresie răutăcioasă. Trebuie să stai departe de ea. Sau sfârșești și tu cu capul spart.

3

Când vorbeau despre ea făceau semnul crucii în dreptul buzelor sau un gest nervos cu mâna ca și cum ar fi strivit o viespe, de parcă le-ar fi fost frică. Despre o fetiță care ar fi trebuit să repete gimnaziul, adulții vorbeau ca despre o boală grea, o bucată de fier ruginit, cu care, dacă te tai, faci febră mare și mori.

O vedeam sosind în parc și o spionam încercând să mă împing în sus cu leagănul, în timp ce mama stătea la taifas cu prietenele, la umbra cedrilor, cu pălăriile mângâiate de razele care reușeau să treacă de frunze și cu mănușile albe. Mama Malnatei nu venea niciodată cu ea. O însoțea Ernesto, fratele mai mare care abia împlinise douăzeci de ani și se ducea în centru cu bicicleta, pedalând fără să atingă șaua, cu picioare puternice, mai rapid și decât mașinile, chiar și în pantă în sus. Avea mâini mari, părul negru și praful negru de la fabrică îi rămânea lipit în cavitățile de pe chip. Stătea singur, pe unica bancă așezată în soare. Ea se legăna pe crengile stejarului și se cocoța mai sus decât toți ceilalți; el fuma în liniște o țigară și o supraveghea.

Când am întrebat de ce nu puteam să mă duc să mă joc cu ea, cocoțată pe crengile copacilor, mama m-a luat de încheietură și mi-

a povestit că nu trebuia să mă apropii de Malnata: aducea ghinion.

În preajma ei se întâmplaseră lucruri rele, lucruri pe care mama le numea, coborându-și vocea cum făcea pentru cuvintele frumoase și grele, „nenorociri". Lucrurile care se întâmplă în casele unde potcoava este atârnată invers și, în loc să alunge necazurile, le atrag. „Primejdioasă ca un drac", spunea mama, trecând la dialectul pe care aproape că nu-l mai folosea deloc pentru că doamnele celelalte o cercetau de sus și aproape că râdeau, acoperindu-și gura cu mâna îmbrăcată în mănușa elegantă.

– Nu te cred, îi răspunsesem. De ce nu poate să fie prietena mea?

Și așa, mama mi-a spus povestea copilului care căzuse de la fereastră și nu se mai ridicase. Era una din poveștile care circulau din gură în gură între mamele care se odihnesc la umbră, stând la taifas în ritmul fâșâitului de evantaie. Una din acele povești care se hrănesc cu vorbe de împrumut, șoptite pe ascuns.

Se întâmplase într-o zi în care Malnata avea șapte ani și se juca în bucătărie cu fratele ei, Dario, care avea doar patru ani. Doamna Merlini, mama ei, ieșise și îi lăsase singuri cât se dusese să împrumute niște sare de la o vecină. Când s-a întors, Dario nu mai era. Îl căutase sub paturi și în dulapuri, printre rufele

murdare și în spatele cearșafurilor umflate de vânt. Apoi o întrebase pe copila care rămăsese în tot timpul ăsta în picioare, observând-o:

– Unde e? Unde e fratele tău?

Ea ridicase un braț și arătase spre fereastră.

– Nu e vina mea, zisese.

Atunci, doamna Merlini se aplecase și se uitase în jos.

Dario era în curte, patru etaje mai jos, cu sângele care îi ieșea, lucind negru, din gură și din urechi.

4

Mama voia să mă tem de fetița aia murdară ca să mă constrângă să nu vorbesc cu ea. De asta îmi spusese despre fratele mai mic care căzuse de la fereastră și-mi povestise și despre cum colega de bancă a Malnatei începuse să urle în mijlocul unei dictări și se dăduse cu fruntea de bancă, iar și iar, până răsturnase călimara cu cerneală și începuse să i se scurgă sânge din tâmplă, în timp ce din gură îi curgea salivă. Și despre atunci când rigla de lemn cu care învățătoarea o lovise pe Malnata se rupsese, înfigându-i-se în carnea dintre

degetul mare și arătător și sângele stropise harta Italiei. Rana se infectase, iar învățătoarea riscase să nu mai poată scrie vreodată la tablă.

Spera ca după acele povești înfricoșătoare și pline de sânge să n-o mai caut pe Malnata, care, altminteri, mai devreme sau mai târziu ar fi adus asupra mea un blestem, pentru că așa fac vrăjitoarele.

Dar obținuse efectul contrar, făcându-mă s-o simt mai aproape: și Malnata avusese un frate care acum nu mai era, și poate și ea simțea povara de a fi rămas în viață.

Mama spunea că nu trebuia să vorbim despre fratele meu. Singurele dăți în care îi pronunțam numele erau Ziua Morților și 26 aprilie, când mergeam să lăsăm un buchet de gladiole pe piatra funerară albă din capătul străduței cu platani.

Când se născuse, mama pusese în pătuț două mandarine și o punguță cu caramele învelite în hârtie colorată.

– Barza a adus un copilaș pentru noi și dulciuri pentru tine, zisese ea.

Dar chiar dacă barza nu uitase de mine, îl uram. Făcea prea mult zgomot, era roșu și gras și nu putea să stea singur în picioare. Ne trezea în miez de noapte urlând, iar mama era mereu obosită. Zicea că și eu fusesem așa când eram mică, dar eu nu voiam să cred asta. Din clipa în care venise, eu încetasem să mai exist.

Nu am fost tristă în ziua în care a murit și a trebuit să storc lacrimi cu forța ca să nu-i supăr pe părinții mei.

Se făcuse de culoarea prunelor coapte și, la un moment dat, nu mai putuse să respire, de parcă ar fi înghițit sâmburele de la o cireașă și i s-ar fi oprit în gât. După ce doctorul ne-a spus că nu putea fi salvat, mama mușcase din cearșafuri, cu disperare.

Dacă mi s-ar fi cerut s-o descriu pe mama, de un lucru aș fi fost sigură: nu era fericită. Și nu fusese nici măcar înainte ca boala să fi stricat plămânii copilului care, timp de mai puțin de un an, fusese fratele meu. În rarele momente în care era liniștită, recita fraze din filmele pe care le văzuse la cinematograf sau fragmente din piese de teatru în dialectul său. Deschidea dulapurile și-și punea șalurile cele mai frumoase, cu ciucuri și flori de mătase. Îmi arăta fotografii vechi în albumele cu foi care foșneau și pe care eu nu aveam voie să le ating pentru că s-ar fi rupt, și spunea:

– Privește-o pe mama ta. Ia uite ce frumoasă era. Îmi vorbea despre femei care nu erau doamne adevărate, dar pentru ea erau mai ceva decât învățătoarea: Didona și Greta Garbo, Marlene Dietrich și Medeea. Toate nemaipomenit de frumoase și tragice. Odată eram și eu ca ele, îmi spunea.

Îl cunoscuse pe tata la teatrul Petrella din Napoli, în perioada în care el se afla în vacanță cu verii, iar ea juca în *Nunta*[2]. Îi plăcea să-mi povestească despre cum se lăsase cucerită de acel bărbat care avea ochii de culoarea cerții din nord, și care, credea ea, avea s-o facă actriță de cinema. Acum, din acele dorințe nu mai rămăsese decât o senzație ușoară de tragedie. Însă frumusețea dispăruse pentru că burta și obrajii i se bucălaseră ca să-i dea tatei copiii pe care și-i dorea, iar umflătura rămăsese sub carne ani buni după aceea.

Medicii spuseseră că din cauza vacanței petrecute la mare luase fratele meu boala care îi paralizase plămânii făcându-l să se înece înlăuntrul său. După acea vară în care poliomielita îl devorase, nu mai merseserăm în vacanță la mare, iar tata hotărâse să ne ducă la munte, „ca să respirâm aer curat".

Mama a început să se refugieze din ce în ce mai mult în tăcerile ei. Avea grijă de aspectul ei de parcă ar fi fost o datorie autoimpusă. Ținea o dietă rigidă și avea părul pieptănat alla *garçonne,* cu virgulița la tâmple. Tata nu suporta tunsoarea asta. Spunea că o doamnă nu trebuia să aibă părul scurt, că nu-i stătea bine. Mama ascundea revistele de modă sub saltea. Erau Biblia ei, abecedarul ei. Stătea la oglindă, pe puful rotund, croșetat, și testa temperatura ondulatorului cu care își ondula

șuvițele de păr cu vârful degetului arătător înmuiat în salivă.

Tata aproape că nu mai vorbea cu ea. Stăteau tăcuți și distanți asemenea unor câini bătrâni care trăiseră în aceeași curte, dar care acum se săturaseră de mirosul celuilalt. Îmi dădeam seama că erau zile în care își amintea că o iubise după cum îi întindea brațul să coboare scările, sau după cum întârzia în cameră în timp ce ea își lega panglicile rochiei. Norii de fum care ieșeau din pipă îi ascundeau chipul, iar părul i se rărea la tâmple, unde borul pălăriei Fedora pe care o purta întotdeauna, în orice ocazie, îi lăsa o dungă. Când era nervos, își mângâia încheieturile degetelor cu mișcări circulare din ce în ce mai mici. Stătea puțin acasă. Ieșea dimineața fără să ia micul-dejun și se întorcea la ora cinei, epuizat de ziua petrecută la fabrica de pălării.

În casă eram mereu numai femei: eu, mama și servitoarele. Apoi ne confruntaserăm cu valul lent al crizei care venise din America și de la băncile ei, după cum zicea tata. În martie 1932 fuseserăm nevoiți să ne mutăm într-o casă mai mică, în zona Largo Mazzini, și s-o păstrăm doar pe Carla, care se plângea din cauza picioarelor umflate și părea o țărăncuță, dar cerea puțini bani.

Mama își cosea singură rochiile și stătea în fața măsuței de toaletă din dormitor pentru a

încerca să-și păstreze rolul de doamnă; tata petrecea din ce în ce mai mult timp la fabrică, încheieturile degetelor lui deveniseră lucioase, iar absențele lui insuportabile.

Eu mă ascundeam în șifonier, unde era suficient spațiu cât să te ghemuiești, între cămășile curate și bucățile de săpun. Trebuia să mă asigur că ușile erau închise și că nu se vedea decât o dungă de lumină, și-atunci începeam să urlu. Și-mi lipeam fața de una din cămășile tatei. Apoi mă simțeam mai bine. Dar doar pentru scurt timp.

Îmi plăcuse întotdeauna singurătatea, dar cu cât creșteam, cu atât îmi dădeam seama mai mult că în fiecare zi, viața mea, în loc să crească împreună cu trupul meu, cu pieptul și coapsele mele, devenea mai mică, din ce în ce mai mică, până avea să mă facă să dispar.

Totul s-a schimbat după acea zi de iunie, când, înspăimântată c-o să mor, am înghițit sâmburele de cireașă și m-am uitat la Malnata.

Era prima oară când cineva se uita în ochii mei și părea să-mi spună: „Te-am ales“.

5

M-am trezit cu ea în fața casei, în dimineața următoare. Purta o rochie prea mare, care-i lăsa un umăr gol. Stătea pe o veche bicicletă de curse ruginită, cu ghidonul întors care semăna cu două coarne. Ieșisem pe balcon după ce o auzisem strigând:

– Bogătanca cu cireșe, ieși un pic.

Eram în picioarele goale, cu cămașa de noapte până la glezne, iar ea se uita în sus, ținând o mână pavăză ca să nu-i intre soarele-n ochi.

– Salut, mi s-a adresat, lovind cu gamba în pedală.

– De unde ai știut unde locuiesc?

– Știu o grămadă de lucruri.

Am țintuit-o în continuare cu privirea, agățată de balustradă.

– Deci vrei să cobori sau nu?

– De ce?

– Să mergem la Lambro.

Am ezitat.

– Împreună?

– Păi, de ce crezi că am venit până aici?

Din casă se auzea zgomotul Carlei care spăla vasele în bucătărie și al mașinii de cusut Singer care țăcănea încet în camera de zi. Mama cânta asemenea unei soprane la teatru:

„Oje vita, oje vita mia, oje core 'e chistu core si' stata 'o primmo ammore e 'o primo e ll'urdemo sarraje pe' me"[3]. Tata plecase înainte să mă trezesc, lăsând în urmă doar mirosul uscat al tutunului de pipă care se impregnase în perdele și covoare.

Un tramvai trecu cu zgomot de fiare la o palmă de spinarea Malnatei, ridicându-i poalele rochiei, dar ea nici măcar nu păru să-l ia în seamă.

– Vii? țipă pentru a acoperi zgomotul.

– Nu mă lasă mama.

Parcă o auzeam: „O domnișoară cuminte nu iese decât pentru a face cumpărături și pentru a merge la biserică".

– Păi, nu-i spune.

M-am uitat în casă, apoi afară. Aș fi putut să iau un cearșaf și să-l folosesc ca să cobor de la balcon. Sau să alunec în jos pe burlan, sau să fur cheile din poșeta mamei și să ies fără să m-audă nimeni. M-am gândit ce ar fi făcut Sandokan, Corsarul Negru sau contele de Monte-Cristo. Dar ei stăteau în liniște în camera mea, în cărțile cu cotoare roșii, prinși în aventurile lor în locuri prea îndepărtate, în timp ce eu eram acolo, pe balconul de acasă, îmbrăcată doar în cămașa de noapte. Și nu eram în stare să mă cațăr nici măcar în copaci. Și-apoi ei erau bărbați, iar eu nu puteam să fiu decât o femeie. Și femeile erau făcute pentru a fi salvate.

M-am întors spre Malnata și i-am spus:

– Nu pot.

Ea își scărpină pata pe care o avea pe obraz de parcă ar fi fost o rană care începuse s-o ardă, apoi se îndreptă de spate.

– Cum crezi.

Întoarse bicicleta, puse un picior pe pedală și-și luă avânt. Porni ca vântul până în capătul străzii pieței, pedalând fără să atingă șaua, așa cum făcea fratele ei, cu spinarea arcuită și vântul care-i umfla fustele. Se strecură între două grupuri de gospodine cu coșuri de cumpărături, împrăștiindu-le ca pe niște porumbei speriați și dispăru în spatele blocului compact al tramvaiului.

M-am întors în casă și am închis fereastra. Am tras perdelele. Din capătul salonului, mama ridică ușor capul la mașina de cusut, opri piciorul care mișca pedala și întrebă:

– Cine era?

– Nimeni.

– Sper și eu, dădu din cap, întorcându-se la treaba ei. Ești prea mică să ai un admirator, spuse spre stofa stacojie pe care o ținea întinsă cu degetele. Trebuie să știi să te păzești. Nu ești încă femeie, dar trebuie să ai grijă cu bărbații.

– Știu, i-am răspuns, deși nu înțelegem o iotă din prelegerile pe care mama mi le ținea despre ce înseamnă să fii femeie.

Într-o zi aveam să nu mai fiu ceea ce eram și aveam să devin alta. Poate cu obsesia bunelor maniere, așa ca ea. Ziua aceea mi se părea plină de mister și stânjeneală și-mi inspira teamă.

M-am strecurat printre suporturile pentru ghivecele cu aspidistra care aveau pământul uscat, pe care mama uita să le ude pentru că lucrurile vii erau cele cărora le acorda cea mai puțină atenție. A trebuit să stau într-o parte ca să pot trece de mobila din lemn masiv și masa cu labe de leu care ocupa toată sala.

Chiar dacă în casa nouă aveam doar patru camere, mama nu voise să lase în urmă nici un lucru, așa că, în apartamentul ticsit cu mobilă, statuete din metal, vase din cupru și Fecioare sculptate, părea că locuiam într-un magazin de vechituri. Însă fiecare obiect strălucea de curățenie și nu se vedea un fir de praf.

Am ajuns în bucătărie. Carla amesteca într-un castron; pe degete i se uscase făina combinată cu apă și unt. Purta o cruciuliță de aur la gât, era voinică și puternică, cerea doar 30 de lire pe săptămână și zâmbea cu un rând de dinți curați. Dar mamei îi era rușine cu accentul ei de Bergamo, grosolan și bolovănos, și cu picioarele ei bondoace.

– Ești tristă, copiliță frumoasă? întrebă cu zâmbetul care îi lumina chipul.

M-am îndreptat brusc și am clătinat din cap.

Ea mă pișcă de obraz, lăsându-mi mustăți de făină.

– Mie poți să-mi spui.

Am tăcut mâlc, desenând cercuri în făina râmasă pe masă.

Carla trase adânc aer în piept și apoi se întoarse la frământat.

– Adă-mi ouăle, continuă, arătând din cap spre etajera de lângă chiuvetă, unde se aflau sticla cu lapte, punga cu făină și un carton cu șase ouă. Și ai grijă, pentru că altele nu mai avem.

Și atunci mi-a venit ideea.

– Uite, am spus și am întins brațul spre mâna întinsă de Carla, dar am dat drumul prea repede; ouăle se sparseră, impregnându-se în ambalaj.

– O, Doamne, ce-ai făcut?! Îți spusesem că erau ultimele! Și-acum ce-i zic doamnei?

I-am cerut scuze:

– Pot să mă duc eu să cumpăr altele.

Ea se încruntă.

– Și de când vrei tu să mergi la cumpărături?

Am luat cârpa umedă atârnată pe chiuvetă și m-am aplecat.

– Lasă. Curăț eu, îmi zise Carla. Du-te la doamna și cere-i bani pentru ouă, că prăjitura trebuie să fie gata la prânz.

M-am întors în salon cu respirația tăiată și m-am apropiat de mașina de cusut a mamei,

cu picioarele goale care se afundau în covor. Nu s-a uitat la mine decât în momentul în care am fost la un pas de ea. Luă piciorul de pe pedală și mă fixă cu privirea:

– Ce mai e acum?

– Carla a zis că trebuie să mă duc să cumpăr ouă.

– Imposibil. Spune-i să caute în bufet, abia au sosit.

Reporni mașina de cusut dând de roată și împingând pedala.

Am înghițit în sec și am răspuns:

– S-au spart.

– Cum adică s-au spart? a izbucnit mama, bătând cu palma în tăblie.

– Eu sunt de vină, doamnă. Iertare, se auzi Carla, care ieșea din bucătărie ștergându-și mâinile pe șorț.

Chipul mamei se încordă brusc. Fără să mai scoată un cuvânt, se ridică și se îndreptă cu pași mici spre măsuța cu oglindă din hol, aranjându-și cordonul halatului.

Căută portmoneul în poșeta din piele de struț, bombănind:

– I-am zis eu tatălui tău că trebuia s-o păstrăm pe Lucia și nu pe Carla. Asta nu face decât să provoace dezastre. E o rușine, conchise, scoțând punguța.

Îmi aruncă în palmă moneda de cinci lire cu desenul cu acvila.

– Dacă tot te duci, ia cartonul de douăsprezece. Spune-i negustorului de fructe că te trimit eu și să facă bine să-i ajungă banii. Și ai grijă să te întorci degrabă.

Înainte să fug în cameră să mă îmbrac, am aruncat o privire spre ușa de la bucătărie, unde Carla stătea în picioare în prag și mă urmărea. Am șoptit un mulțumesc mut strângând pumnul cu moneda de argint, cu un sentiment de vină vâscos precum albușul crud.

*

Afară, soarele bătea puternic, iar aerul era nemișcat.

Drumurile erau pline de oameni, mirosea a transpirație, se auzea larmă de voci de la grupurile strânse prin prăvălii și zgomotul tramvaiului care se îndrepta spre centru.

Îmi pusesem rochia cu imprimeul cu frunze de stejar și, la gât, lănțișorul de aur de la împărtășanie. Mergeam cu pași iuți pe strada Vittorio Emanuele și îmi treceam degetele prin păr. Pentru prima dată îmi doream ca oamenii să-mi pronunțe numele și să arate spre mine, șoptind: „Ce frumoasă s-a făcut!“

Când am ajuns în fața magazinului domnului Tresoldi, mi s-a făcut rușine. Am trecut mai departe ascunzându-mi fața cu palma, aplecată de spate. Apoi am luat-o la fugă. În capătul străzii erau doi lei de piatră cu

labele încrucișate care mă fixau cu privirea de pe coloanele de la marginea podului.

M-am aplecat peste balustradă și m-am uitat în jos, în mijlocul pietrelor și în apa râului Lambro, care în anotimpul acela era o fâșie subțire și întunecată. Erau toți acolo: Filippo stătea cu picioarele la înmuiat, cu pantofii aruncați pe mal și șosetele făcute ghem înăuntru. Avea un pumn de pietre și le arunca de-a curmezișul în râu. Matteo înfigea o creangă groasă în mijlocul pietrelor murdare de nâmol, iar Malnata stătea jos, uitându-se într-o stropitoare de metal.

Ea m-a văzut prima. Ridică o mână și spuse doar:

– Coboară!

De parcă m-ar fi așteptat.

– Pe unde?

Făcu semn spre o parte a malului unde iedera se îndesise și pietrele căzuseră.

– Dar n-o să pot coborî pe-acolo.

– Ba o să poți.

Și se întoarse să cotrobăiască prin stropitoare, vârând o mână înăuntru.

M-am întors să cercetez oamenii care treceau pe drum, dar nimeni nu ne băga în seamă pe mine sau copiii care se jucau în Lambro.

Am trecut peste pod, pe marginea balustradei, care se subția și lăsa între coloane

spații suficient de largi încât să poți trece printre ele. Și am ajuns în punctul în care peretele se surpase și lipseau cărămizi. Dacă eram atentă, aș fi putut să-mi înfig picioarele în împletitura din fire de iederă și să cobor până jos. Dar nu mai făcusem așa ceva niciodată și de acolo până la pământ trebuia să faci o săritură din aia în care, dacă din întâmplare cădeai, craniul ți se spărgea ca un ou și nu te mai întorceai acasă.

– Sunteți siguri că nu se poate altfel? am strigat.

Filippo și Matteo izbucniră în râs, apoi se întoarseră la ale lor de parcă n-ar fi existat nimic mai important pe lume decât să arunci cu pietre în apă și să scurmi în noroi cu un băț. Malnata părea să fi uitat de mine – de acolo nu puteam să-i zăresc decât spinarea, omoplații colțuroși care se iteau din decolteul rochiei.

Atunci, am tras aer în piept și m-am rugat. În grabă și fără să-i promit nimic în schimb lui Isus. Oricum, nu ceream un miracol: doar să nu cad sau măcar ca Malnata să nu se întoarcă și să râdă de mine.

M-am agățat de micile coloane din piatră, cu picioarele atârnând în aer. Am încercat să întind unul, dar încă nu ajungeam la ramurile de iederă. M-am întors, cu spatele spre râu, și am început să cobor, încet, căutând orbește

unde să-mi sprijin picioarele. Am început să respir din nou, apoi m-am uitat în jos și mi s-a făcut greață. Atunci, mi-am întins gâtul, inspirând mirosul greu și întunecat de apă și de nămol.

Când am atins pământul, genunchii meu au cedat. M-am ridicat ștergându-mi praful de pe fustă. Malnata mă urmărea cum mă chinuiam să înaintez printre pietre și i se întipări din nou pe chip zâmbetul cu care mă fixase cu o zi în urmă pe podul Sfântul Gerardino. Se ridică și-și șterse palmele de coapse.

– Știam eu că o să vii.

– Și eu, adăugă Filippo și aruncă o altă piatră care sări în două cercuri, după care fu înghițită de apă.

– Nu e adevărat, sări Matteo.

– Ba da.

– Ba nu.

Matteo folosi bățul pentru a mișca un bolovan, îl întoarse și scoase la lumină pământul negru și umed, pe care se plimbau rămele.

– Tu ziceai că n-are curaj, replică Filippo.

– Și tu ziceai că sigur moare.

– Ce înseamnă asta? l-am întrebat simțind cum inima îmi bătea în gât.

– El a zis.

Matteo ridică bățul arătând spre Filippo și-i mânji cămașa curată cu pământ.

Filippo aruncă o altă piatră.

– Tata zice că dacă mănânci sâmburi de fructe, îți crește o plantă în stomac, care-ți iese pe urechi și pe nas și nu mai poți să respiri. Același lucru li se întâmplă și mincinoșilor.

Probabil că Malnata mi-a citit spaima în ochi pentru că s-a apropiat de el și i-a dat un pumn în umăr.

– Mai taci, că nu știi nimic tu.

Filippo schelălăi ca un câine și-și masă locul dintre umăr și claviculă, mușcându-și buza de jos cu dinții cu strungăreață mare cât să treci un deget prin ea.

Matteo râse.

– Ești delicată ca o fată.

Malnata se duse spre el, îi smulse bățul și-l lovi peste glezne făcându-l să cadă în fund. El chelălăi încet în timp ce ea aruncă bățul și se întoarse spre mine.

– Atunci, vii cu noi?

– Cu voi? Unde?

– Îți arăt acum.

Se duse să ia stropitoarea. Și-o așeză în scobitura cotului și-o ridică fără să se opintească.

– Și rămele? întrebă Matteo, mișcând din cap și arătând spre gaura de pământ închis la culoare.

– Nu ne trebuie mai multe, i-o tăie scurt Malnata. Ne ajung astea.

Se aplecă să-și ridice sandalele și-și trecu pe după gât curelele din piele, apoi se puse în mișcare de-a lungul râului, lăsând podul în spate. Târa stropitoarea după ea, aplecându-se într-o parte pentru a-i susține greutatea. Matteo și Filippo porniră în urma ei. Unul recuperă pantofii, altul bățul. Nici unul nu se oferi să-i ia povara.

Am fugit și eu după ea și am ajuns-o din urmă. Cu încălțările mele cu talpă fină și șosetele curate mă simțeam nelalocul meu, dar mi-am impus să fac paradă cu un ton plin de siguranță, asemenea ei, și am întrebat:

– Ce ai acolo, în ea?

– Peștii, răspunse Malnata, dar azi am prins doar trei.

– Și ce faceți cu ei? m-am interesat, trăgând cu ochiul la fâșia de apă neagră în care se mișcau fulgere argintii.

– Îi folosim să prindem șopârle.

– Peștii?

– Peștii.

– Și ce legătură au peștii cu șopârlele?

– Sunt pentru pisici, punctă ea, ca și cum ar fi zis că cerul era sus, iar pământul, jos.

– Pisici?

– O să vezi, zise, și mări pasul până când nu-i mai vedeam decât spinarea, stropitoarea care o lovea într-o parte și urmele ude pe care le lăsa pe pietre.

Înaintam în liniște ca într-o procesiune, Malnata în față, iar noi în spate. Dacă se întorcea să se asigure că eram acolo, îi zăream pata de pe tâmplă, între ochi și ureche și-n jos până la bărbie. Tata îmi spusese că se numea „angiom" și însemna că pe sub piele era bolnavă. Mama zisese că era semnul buzelor diavolului și dacă mă gândeam la Malnata păcătuiam. Oricine altcineva ar fi ascuns cu părul semnul ăla care putea fi o boală și totodată un blestem. Ea nu.

În jurul nostru erau sunetele vieții din Lambro care mă înspăimântau: fâșâitul șoarecilor, măcănitul răgușit al rațelor și zgomotul picurilor de apă care răsună cu ecou, la umbra umedă a podurilor.

Malnata se opri de îndată ce am ajuns la ceea ce se numea „coborârea în cascadă", punctul în care albia râului Lambro se curba într-o semilună, iar când apele se umflau, se învolbura, înspumată. Acum însă, când râul secase, se împărțea în pârâiașe subțiri. Malnata lăsă stropitoarea jos și arătă spre ceva aflat în fața sa. Acolo, în locșoarele de piatră uscată unde creștea iarba sălbatică, se aflau pisicile. Unele dintre ele se jucau pe piatra fierbinte, altele se alergau prin iarba înaltă și gâfâiau.

– Și acum fii atentă, îmi zise Malnata.

Își suflecă iute mâneca rochiei și vârî brațul în stropitoare. Prinse unul dintre pești și-l strânse în pumn, apoi se apropie cu pași mici de pisoi.

Am stat s-o urmăresc în timp ce se apleca. Ajunse lângă unul dintre pisoi, negru ca pâinea carbonizată și cu ochii lucioși și albi, care ridică iute coada. Avea între dinți o șopârlă grasă, de un verde luminos. Malnata ridică peștele și-l oferi motanului, care dădu drumul șopârlei și ridică o lăbuță în momentul în care ea arunca peștele departe. Pisoiul sări ca din arc, iar Malnata făcu la fel, cu mișcări rapide. Se aruncă în iarbă și apoi se ridică în picioare.

– Uite ce mare e! urlă, cu șopârla agitându-se în pumnul ei.

Cu cealaltă mână o apucă de coadă și trase tare. O ținea între degetul mare și arătător, iar coada continua să se încolăcească în jurul degetelor ei.

Filippo și Matteo pescuiră în stropitoare.

– Acum prind una și mai mare, aruncă Filippo provocarea.

– Dar tu le lași pe toate să-ți scape, sări Matteo, hohotind cu râsul lui puternic și ridicând în aer unul dintre pești.

Filippo cotrobăia bâjbâind prin stropitoare.

Matteo și Malnata o porniră în jos pe pantă, luându-se la scatoalce și nu puteai să-ți dai

seama dacă făceau concurs de prins șopârle sau de căpătat zgârieturi de la pisoi.

Se întoarseră cu pumnii plini de cozi de șopârle, întinzând brațele pentru a-și compara rănile și numărându-le pe rând.

Însă Filippo, deși avea mânecile cămășii ude, venea cu mâinile goale. Se ținea deoparte, dând cu picioarele în smocurile de iarbă și speriind pisoii.

– Și ce faci cu ele?

– Le păstrez, răspunse Malnata vârându-și în buzunar cozile, ca pe trofee.

– Și unde le ții?

– Sub pat. Într-un borcan cu oțet. Își trecu două degete peste una dintre zgârieturi, supse buricele degetelor, apoi mă întrebă: Vrei să încerci și tu?

– Cred că nu pot.

– Îi e frică. E o fetiță, zise Matteo, scuipând cuvântul de parcă ar fi fost o îmbucătură cleioasă de grăsime de la carne, pe care, oricât te chinuiești, nu reușești s-o înghiți.

Malnatei nu-i spunea așa.

– Nu-i adevărat că mi-e frică, am sărit cu furie.

Pe chipul Malnatei se întipări un rânjet nerușinat.

– Arată-mi!

– Dar nu vreți să ne jucăm altceva? m-am aventurat eu, evitându-i privirea.

– Ce altceva? întrebă Filippo, care poate că se distra cel mai puțin în întrecerea aceea de prins cozi.

– Nu știu. Un joc fără șopârle, am spus ridicând din umeri. Am putea să ne prefacem că aia e nava și noi pirații, ca în romanele cu Corsarul Negru – și am arătat spre un trunchi mare de copac căzut de-a curmezișul povârnișului.

– Nu, tăie scurt Malnata.

Și brusc luă o față serioasă, cu niște ochi care ar fi putut ucide.

– De ce? am întrebat, dar aveam gura uscată.

– Fiindcă așa am zis eu.

– Nu ne jucăm niciodată de-a poveștile închipuite, explică Filippo, clătinând din cap.

– De ce nu?

– Pentru că e periculos, zise Matteo începând să se joace cu cozile pe care le ținea în pumn.

– Periculos? am întrebat.

Malnata nu se mai uita la mine. Își mutase privirea mai departe de Lambro și peste pod, de parcă ar fi căutat ceva ce pierduse.

În acea clipă începură să se audă clopotele din dom. Le-am numărat: douăsprezece bătăi. Douăsprezece bătăi și eu încă nu cumpărasem ouăle.

Carla nu avea să termine prăjitura pentru prânz, iar mama avea să dea vina pe mine. Sau

poate Carla avea să fie pedepsită, din cauza mea.

– Trebuie să plec, am spus vârând mâna în buzunar unde păstrasem moneda.

– Unde? a întrebat Filippo.

– La domnul Tresoldi să cumpăr ouă, am răspuns, înghițind în sec un boț de salivă. Doar la gândul acela, frica mi se oprise în viscere. Pe cele pe care le-am avut în casă le-am lăsat să cadă ca să pot ieși, am continuat căutând încuviințarea Malnatei.

Ea izbucni în râs.

– Le-ai spart special?

Am încuviințat imperceptibil.

Malnata își ridică bărbia.

– Vin eu cu tine.

– Dar nu ți-e frică?

– De ce?

– De domnul Tresoldi. Își amintește că i-ați furat cireșele. Știe că ați fost voi.

– Mie nu mi-e frică de nimic.

6

Mergeam alături pe strada Vittorio Emanuele lăsând în spate podul. Eu cu pumnii

în buzunare, Malnata ținând de ghidonul bicicletei și ridicându-se pe o pedală. Oamenii întorceau capul după noi. Nu eram obișnuită cu genul ăla de priviri și le simțeam pe mine asemenea unui strat de murdărie. În schimb, Malnata mergea cu capul drept și părea să nu bage de seamă.

– Sângerezi.

– Și ce dacă? Ridică un braț și linse tăietura lungă în relief, umflată și înroșită, de la încheietura mâinii până la cot. Așa trece arsura mai repede.

Magazinul domnului Tresoldi era în capătul străzii, cu firma de tablă, afișele cu conserve de bulion și vitrinele opace din cauză că fuseseră curățate în grabă, cu apă și hârtie de ziar.

Malnata își sprijini bicicleta lângă lădițele de fructe stivuite în fața intrării și urcă cele trei trepte.

– Vii?

Făcu un gest de parcă ar fl zis: „Doar n-o să stau după tine".

Am ajuns-o din urmă și m-a obligat să intru. Un clopoțel zăngăni când am trecut pragul. Înăuntru se simțea mirosul de pământ al cartofilor și se vedeau cutiile de conserve aranjate pe rafturile mai înalte și sticlele de vin. Aerul era cald și umed. În picioare, pe o scară de fier sprijinită de peretele cu rafturile

cu dulcețuri Cirio și calendarul ducelui, era Noè, cu bretelele lăsate în jos și un borcan de marmeladă de căpșune în mână. Se întoarse brusc, respirând ușurat când dădu cu ochii de noi.

– Vin acuși, se auzi domnul Tresoldi din spatele magazinului.

Ieși pe ușa de sticlă translucidă pe care scria: „Nu intrați". Din cealaltă parte veneau zgomotele din curte: lătratul câinelui, fâlfâitul aripilor de gâscă. Își ștergea degetele pe o cârpă înnegrită, apropiindu-se cu pasul lui șontâcăit.

Înaintă, la lumina începătoșată filtrată prin geamurile vitrinei, și atunci ne recunoscu. Își mijì ochii, într-o expresie dură. Avea mâinile mari, cu dosurile zgâriate de frunzele spinoase de anghinare și cu murdărie sub unghii.

– Ce căutați aici?

Simțeam în gură gustul acid de atunci când mama îmi dădea să iau magneziu.

Malnata îmi dădu un cot într-o parte. Mi-am înghițit frica și am îngăimat:

– Trebuie să cumpăr un carton de ouă. Unul din cele mari. Sunt fiica doamnei Strada. Ea m-a trimis.

– Știu cine ești, bombăni aruncându-și cârpa pe un umăr, apoi arătă spre Malnata, și știu și cine e asta d-aci. *Mică-mică, da-i mai șireată ca dracu' vasăzică.*

Cuvântul *dracu'* îmi dădu fiori.

– Are bani, sări Malnata ridicându-și bărbia. Plătește ouăle și trebuie să i le dați obligatoriu.

Am deschis pumnul în care aveam cele cinci lire și i le-am arătat.

Domnul Tresoldi ne măsură din cap până-n picioare cu o privire tăcută. Eram sigură că avea să ne crape țeasta cu spărgătorul de nuci agățat de cârligul de lângă sacul cu nuci, însă el își trecu limba peste dinți și spuse:

– Eu nu le vând hoților nici măcar un cotor de măr. Cine fură și doar o dată nu e iertat niciodată.

– Și pe dumneavoastră, care i-ați furat măcelăria domnului Fossati, cine v-a iertat? întrebă Malnata dintr-o suflare.

Domnul Tresoldi respiră zgomotos pe nas și ne arătă ușa mârâind:

– Să nu mai puneți piciorul aici sau o să vedeți voi ce-o să vă fac. Vă dau de mâncare la gâște.

Am ieșit în viteză, eu cu spinarea cocoșată și fără suflare, Malnata bătând din picioare pe dale. Din magazin, domnul Tresoldi urlă:

– Ai grijă să nu-ți prinzi coada-n ușă, Malnata!

Ne-am oprit abia când am ajuns sub scări. Ea scoase limba și apoi îmi spuse:

– Să nu plângi. Plânsul e pentru idioți și n-are sens.

– Nu reușesc... Mi-am tras nasul și mi-am șters lacrimile cu un braț. De ce i-ai spus aia?

– Pentru că e adevărat, a izbucnit ea, și putem să ne ducem să ne luăm singure ouăle alea. O să-i arătăm noi lui.

– Dar nu l-ai auzit? A zis că dacă ne mai întoarcem, ne dă de mâncare la gâște.

– Doar dacă ne prinde – și afișă unul dintre zâmbetele ei răutăcioase.

Apoi chipul i se încordă brusc.

– Ce s-a-ntâmplat?

Arătă spre intrarea în magazin.

M-am întors: Noè stătea în picioare în prag, cu părul lui ondulat și închis la culoare atât de des, încât aș fi putut să-mi pierd mâinile dacă le-aș fi trecut prin el.

– Ce vrei? i se adresă Malnata.

Noè ezită o clipă, apoi zise:

– Uite!

Îmi întinse un carton cu douăsprezece ouă.

– De ce? am întrebat strângându-le la piept.

Ridică din umeri.

– Pe-astea le voiai, nu?

– Mulțumesc.

Ochii lui de culoarea castanelor priviră într-ai mei, iar eu m-am aprins la față. I-am întins moneda, dar el clătină din cap.

– Trebuie să mă întorc înăuntru, altfel se înfurie. Făcu un semn aproape imperceptibil din mână și schiță o jumătate de zâmbet înainte de a închide ușa. La revedere!

Cartonul de ouă era cald încă și avea mirosul lui: un iz de animal și de sălbatic, de tutun închis la culoare, un miros despre care mi-am dat seama că-mi plăcea.

– Nu știu dacă putem să avem încredere în el, zise Malnata.

Acasă m-am privit îndelung în oglinda de la baie. Aveam obrazul înroșit acolo unde mama îmi dăduse o palmă pentru că mă așteptase, iar eu nu mai veneam. Stricasem rochia și-mi murdărisem pantofii.

– Unde ai fost, nefericito? țipase la mine.

Eu tăcusem mâlc.

Acum, în picioare, agățată de chiuvetă, doar în lenjerie și cu rochia din care picura apa așezată pe uscător deasupra căzii, ziceam:

– Mie nu mi-e frică de nimic.

Am început să cercetez locul rozaliu și fin unde mi se luase pielea, pe umăr. Cu siguranță se întâmplase când coborâsem printre iederă și pietrele prăbușite. Eram mândră de rana aia, dar prin comparație cu brațele Malnatei, pline de zgârieturi, era nimic.

– Nu mi-e frică de nimic, repetam ținându-mi bărbia ridicată și forțându-mă să citesc pe

chipul meu, pe care-l considerasem întotdeauna banal, trăsăturile ei.

Pe de-o parte era viața așa cum o știam, pe de alta era așa cum mi-o arăta Malnata. Iar ceea ce înainte mi se părea firesc devenea deformat, asemenea reflexiei din apa din lavoar, atunci când te speli pe față. În lumea Malnatei se făceau întreceri de zgârieturi de pisici, și trebuia să-ți lingi durerea împreună cu sângele. Era o lume în care nu te puteai juca prefăcându-te că erai ceva ce nu erai și cu băieții vorbeai privindu-i drept în ochi.

Stăteam în pragul lumii ei și o scrutam nemișcată, gata să alunec înăuntru. Și abia așteptam să cad.

7

În sâmbăta aceea tata anunță că invitase la prânz o persoană importantă. Era un eveniment extraordinar pentru că, de când ne mutaserăm în casa mai mică, mama nu voise să primească pe nimeni.

Îi preciză Carlei că trebuia să meargă încetișor, cu spinarea dreaptă, să țină gura închisă și să gătească așa cum trebuie: supă cu

tortellini fără cub cu arome artificiale, care era pentru săraci, ci cu carne și legumele proaspăt tăiate, iar felul doi ruladă de carne, care mie mi se părea scârboasă. În schimb, ea își puse rochia strânsă în talie care-i lăsa gleznele descoperite, colierul cu perle și cerceii cu briliante. Apoi scoase din sertar fotografia cu Mussolini și o așeză la vedere pe servantă.

Oaspetele tatei și soția lui au ajuns în întârziere și nu și-au cerut scuze. Ea a strâmbat din nas în fața cuverturii din dantelă de pe spătarul canapelei, iar el și-a șters pe covor murdăria de pe cizme. L-am recunoscut după modul arogant în care lua în stăpânire lucrurile cu privirea de parcă i s-ar fi cuvenit toate, inclusiv mama. Domnul Colombo îi atinse ușor degetele cu buzele, apoi își aranjă insigna înfiptă în sacou. Chiar dacă el și automobilul lui nu-i plăcuseră niciodată, tata se apleca până la pământ și spunea:

– Domnule, vă rog, faceți-vă comod.

Mama o pusese pe Carla să poarte uniforma și bentița și-i spusese:

– Dacă mă faci de râs, vezi tu apoi.

Eu trebuia să am o ținută corectă, cu coatele lipite de trup, cu șervetul în poală, și să nu scot o vorbă, „ca o domnișoară cuminte" în timp ce adulții aveau discuții de oameni mari, iar tata râdea la ceva ce spusese domnul Colombo. Trebuia să zâmbesc, să spun

„mulțumesc“ și „te rog“ și să vorbesc doar când mi se adresa cineva. Trebuia să mănânc supa fără zgomot și să aleg furculițele în ordinea corectă.

Mama îmi dăduse tot timpul o grămadă de sfaturi despre cum să stau la masă și nu mă certase niciodată pentru o notă proastă – prefera să fiu mai degrabă bine educată decât instruită.

Erau atât de multe reguli, încât îmi trecuse foamea și căutam complicitatea Carlei, care făcea grimase pe la spatele mamei ca să mă înveselească.

Nu puteam să mănânc rulada cu carne. Era fierbinte, iar umplutura moale și verde. Dar o altă regulă era că farfuria nu se strânge decât goală de pe masă. Așa că am tăiat fiecare felie în bucățele mici și le-am lăsat să cadă pe furiș din vârful furculiței în șervetul din poală. Între timp, tata dădea din mâini și descria fetrul olandez și panglicile împletite. Domnul Colombo încuviința prefăcându-se că reușea să-l urmărească chiar și când tata vorbea despre însăilare sau despre modurile în care se dă formă pălăriei. Repeta:

– Un adevărat fascist își respectă cuvântul dat, domnule Strada. O să vă obțin acordul.

Atunci am înțeles: pentru a-și salva fabrica, tata ar fi fost gata să-și scoată pălăria chiar și în fața diavolului.

Vorbiră aproape doar bărbații; mama și doamna Colombo se limitară să se complimenteze pentru nimicuri: culorile perdelelor și frumusețea argintăriei, modelul complicat al feței de masă din macrame, care era din zestrea mamei.

Carla îmi luă farfuria din față; aveam în poală o bocceluță umedă și caldă, din care picura zeamă. În timp ce mama zicea: „Un deget de Maraschino, domnule Colombo. Și dumneavoastră, doamnă, poate doriți o prăjitură?“, eu mă gândeam la o scuză pentru a mă ridica de la masă. Am tras scaunul înapoi.

– Mă duc la toaletă. Mă scuzați.

Șervetul alunecă și căzu cu un pleoscăit lipicios. Carla, care trecea cu sticla de vin, puse piciorul deasupra și, brusc, își pierdu echilibrul. Sticla cu vin roșu îi zbură din mână și se răsturnă în mijlocul mesei, spărgând farfuriile și paharele din serviciul bun și pătând totul în jur. Domnul Colombo se ridică, cu picioarele și pieptul ude de vin și strigă un cuvânt urât, din cele pe care, dacă le spui din greșeală, apoi trebuie să spui de zece ori *Ave Maria* și să-ți faci de două ori semnul crucii. Mama nu-i zise nimic domnului Colombo. Și nici măcar tata. Se uitau la mine. Mă priveau ca pe o coadă de șopârlă ruptă pe care o arunci în râu.

Duminică m-am prefăcut că sunt bolnavă.

M-am trezit devreme, înainte să intre Carla să-mi spună: „*Haidi, puturoaso,* trezește-te", și mi-am frecat fruntea cu o bucată de stofă pe care o înmuiasem în apă fierbinte. Frigea tare-tare.

M-am dus în camera mamei, cu picioarele goale, doar în cămașă de noapte. Am găsit-o în fața oglinzii, verificând temperatura ondulatorului cu un deget înmuiat în salivă. Pe comodă deschisese *Mani di fata*[4], revista de cusut și tricotat pe care o primea prin poștă în fiecare lună pentru a fi la curent cu ultima modă a activităților de acest gen pentru femei. O folosea pentru a ține bigudiurile prinse în suport și să nu se rostogolească jos.

– Pune-ți papucii! Doar zdrențăroșii umblă de colo-colo în picioarele goale.

– Nu mă simt bine, am zis frecționându-mă pe brațe ca și cum mi-ar fi fost frig.

Ea m-a studiat în oglindă.

– Vino puțin!

M-am apropiat de ea. A pus deoparte ondulatorul încins, m-a apucat cu o mână de bărbie și și-a lipit buzele de fruntea mea.

– Arzi, îmi spuse, și ești transpirată toată! Ai văzut ce se întâmplă când umbli de colo-colo prin noroi? Știam eu.

– Îmi pare rău.

– Lasă poveștile. Întoarce-te în pat, o pun pe Carla să-ți aducă sirop Ischirogeno – îmi aruncă, trecându-și o șuviță pe ondulator.

Tata era în baie, cu bărbia și gâtul pline de cremă de ras.

– Încă nu ești gata? mă întrebă când am trecut pe lângă el întorcându-mă în cameră.

– Am febră.

El șovăi, lăsând spuma să-i picure pe chiuvetă.

– Mama ta știe?

Am încuviințat din cap.

– Bine. Bătu cu briciul pe marginea chiuvetei, apoi îl trecu pe gât. Foarte bine.

Carla strângea patul pliant pe care dormea și-l așeza în spatele canapelei.

– Vrei să-ți aduc ceva de mâncare?

Am refuzat cu un semn și i-am mulțumit prefăcându-mă că tușesc după care m-am întors în cameră.

Am rămas întinsă în pat, respirând cu o mână așezată peste inimă și ascultând zgomotele familiare de duminică dimineața: zgomotul de cești în bucătărie și târșâitul papucilor de casă pe hol, înlocuit de cel al tocurilor joase ale mamei.

– Suntem în întârziere, zicea tata.

– Trebuie să-mi găsesc poșeta, spunea mama. Și pălăria, unde e pălăria mea? Nu, nu aceea, cea cu voaletă turcoaz.

Nu veniră să vadă cum mă simțeam.

M-am ridicat imediat ce i-am auzit ieșind. Atunci, mi-am dat jos cămașa de noapte și am scos o rochie veche, din cele păstrate în fundul șifonierului, așteptând ca mama să facă ceva cu ele. Oglinda îmi arăta o imagine a mea cu care încă nu mă obișnuisem, plină de umflături neașteptate, de curbe moi pe șolduri și în zona coapselor. Pe biceps și pe gambă aveam două vânătăi de care eram grozav de mândră. Mi-am pus repede rochia pe mine, simțind cum pânza mă ținea la piept și la subsuori. Nu m-am încălțat cu pantofii, traversând holul cu ei în mână.

Carla era în bucătărie și făcea ordine, cântând fals: „În dragoste se face mereu așa. Dă-mi un sărut și eu îți dau inimioara". Pornise radioul. Tata nu-l folosea decât ca să asculte discursurile bărbaților puternici care se aflau la Roma, dar atunci când Carla era singură în casă, la radio se auzea muzică.

Am ajuns la ușă și aproape că mi se făcuse rău de la cât îmi ținusem respirația. Am apăsat pe clanță și dinapoia mea se auzi o voce:

– Ce repede a trecut răceala. Sfântul Alexandru a făcut un miracol?

Carla ținea pumnii strânși în șold. M-a fixat îndelung cu privirea, apoi a izbucnit în râs.

– Cum îl cheamă?

Am încercat să mormăi ceva, dar mi-am dat seama că nu știusem niciodată numele Malnatei.

– Nu e unul care nu-și ține mâinile acasă, așa-i? Nu cu tine carele ești o copiliță numa'.

Atunci am înțeles că ea se gândea la treaba cu fetele și băieții de care vorbea mama când îmi amintea că sunt „doar o fată" și că nu trebuia să mă gândesc la lucrurile alea pentru că păcătuiam. În schimb, Carla era de părere că ce se întâmpla între femei și bărbați era un lucru firesc și nu trebuia să-ți fie rușine, însă eu eram doar o copilă.

– Noè, am răspuns fără să mă gândesc, Noè Tresoldi.

Carla ridică ochii spre mine.

– Să faci bine să te-ntorci îndărăt 'nainte să se gate slujba, îmi spuse ea, altfel să știi că eu intru în belele.

Am traversat în fugă strada Vittorio Emanuele, fără să bag în seamă oamenii bine îmbrăcați și pieptănați frumos care urcau spre piața domului. Eram sigură că nu aveam să mă întâlnesc cu părinții mei. Fără mine, care-i încetineam, sigur erau deja în biserică, și așa mama prinsese locurile bune. Mi-am tras suflarea doar când am ajuns la pod, cu gambele și obrajii arzând.

M-am aplecat peste balustradă, dar ea nu era. Era doar Matteo Fossati, singur. Aplecat,

cu picioarele goale pe pietre, în pantaloni scurți și cu pieptul dezgolit. Își scufunda mâinile în Lambro și scotea pumnii goi, înjurând. M-am dus în locul în care malul se prăvălise și l-am strigat. El mă privi de parcă aș fi fost un gust scârbos care-ți vine înapoi pe gât.

– N-are rost să cobori. Azi nu vine.

– De ce?

– Și ce te interesează pe tine?

– A zis unde se duce?

– Dacă spune că nu vine, nu vine și gata.

Ce puteam să fac? Nu voiam să mă întorc acasă. Simțeam încă surescitarea după cursa tocmai încheiată și după febra pe care-o inventasem.

Clopotele sunară de orele unsprezece. Cu privirea în pământ, am traversat podul ca să fug și să verific din partea cealaltă. Poate îmi făceau o farsă sau se jucau de-a v-ați ascunselea.

Atunci am auzit un scrâșnet de roți și un țipăt. Am tresărit, rămânând țintuită în mijlocul străzii: botul automobilului vopsit în negru își arăta colții la o palmă de chipul meu. Mi-am văzut groaza reflectându-se în farurile curate în timp ce o femeie cu un șal la gât întindea capul de pe locul pasagerului și țipa:

– Voiai să te calce mașina?

– Dar nu e fiica familiei Strada? întrebă șoferul ridicând mâna de pe claxon și întinzându-se pe geam.

Domnul Colombo scoase un zâmbet ipocrit.

– Tatăl tău te lasă să umbli ca un vagabond?

– Având în vedere cum au învățat-o să-și țină resturile la masă, nu e de mirare, judecă doamna Colombo.

Mă studie cu ochi severi și atunci mi se făcu frică. Doamna Colombo o privea mereu pe mama de sus, dar, poate, ca să-i provoace o neplăcere și s-o facă să se simtă prost, ar fi fost bucuroasă să-i spună că mă văzuse pe drum, singură, purtând o rochie care părea o zdreanță.

M-am dat la o parte ca să-i las să treacă, cu chipul îmbujorat, muncită de gândul că ar fi fost de ajuns un cuvânt din partea lor, șoptit în grabă în timpul slujbei ca să mă dea de gol. Pe scaunul din spate l-am recunoscut pe Filippo cu uniforma organizației Balilla și ciucurele negru pe beretă, pe care le purta de parcă i-ar fi fost rușine. Lângă el stătea Tiziano, fratele mai mare, și el blond, cu părul lucind de la atâta briantină, încât firele păreau lipite între ele. Avea cămașa încheiată până la gât și pielea foarte albă. Automobilul reporni la drum, urcând spre dom cu puțin timp înainte de începerea slujbei; Tiziano mă salută cu un semn din cap; în schimb, Filippo încerca să se

facă mic în scaun, ascunzându-și chipul în mâini. Când Malnata era prin preajmă nu conta al cui fiu erai, ce lucruri fuseseși învățat să urăști și în ce voiau să te oblige să crezi. Nu conta că tatăl lui Matteo era dintre cei numiți „Roșii" și că acela al lui Filippo lustruia insigna cu fascia, fără să omită vreodată să facă salutul în fața portretului lui Mussolini. În lipsa ei însă, aceste două lumi redeveneau ireconciliabile.

Poate ea chiar era bolnavă și dacă aș fi știut unde locuia m-aș fi dus la ea, să văd dacă toate tăieturile alea de pe brațe nu i se infectaseră cumva și o ucideau. Mama spunea că sub unghiile pisicilor erau boli și dacă te zgâriau, îți otrăveau sângele.

M-am așezat pe trotuar ținându-mi toată frica în pumnii strânși lipiți de abdomen.

– Ce faci acolo? Noè mă privea de pe șaua bicicletei, cu lădițele de fructe pe portbagaj și o bretea de la pantaloni desfăcută, atârnându-i pe coapsă. Deci?

– Nimic.

– Nimic?

I-am întors spatele.

– Bine.

Apăsă pe pedală, îndreptându-și spatele.

M-am ridicat repede.

– Stai!

El se întoarse sprijinindu-se pe un picior și ținând bicicleta în echilibru.

– Nu știu unde s-o caut, am îngăimat cu băgare de seamă.

– Știi că toți spun că e mai bine să stai departe de ea?

– Știu.

– Și nu-ți pasă?

– Nu-mi pasă.

Izbucni în râs.

– Dacă vrei, eu știu unde stă.

– Chiar știi?

– Uneori mă duc în blocul ei să fac livrări. Stă pe strada Marsala, aproape de Singer. Înainte de reforma sanitară, locuia la etajul al patrulea al unei vile din Sant'Andrea, dar apoi au demolat casele. Bătu cu palma în cadrul bicicletei. Te duc eu.

– Acum?

– Acum.

Așa ceva nu mai făcusem niciodată: să mă sui pe bicicleta unui băiat, în echilibru pe cadru, așa cum stau logodnicele.

– De acord, i-am spus, iar el m-a ajutat să mă ridic.

M-am agățat de ghidon cu ambele mâini. Noè a început să pedaleze, cu coatele și genunchii desfăcute pentru a-mi face loc.

– Ține-te bine.

Simțeam un nod greu în stomac chiar dacă nu mâncasem micul-dejun, iar la ceafă și la subsuori senzația lipicioasă de transpirație în timp ce coapsele mă dureau, lipite de cadrul bicicletei.

Noè urcă fără efort până la dom, ieși pe strada Italia, pedalând în picioare și împrăștiind trecătorii care se aflau la plimbare. Când am ajuns la stație, s-a așezat înapoi pe șa, atingându-mă cu picioarele. Nu mai fusesem vreodată în cartierele aflate mai departe de stație, unde începea periferia, dar mai ales nu mai stătusem niciodată aproape de cineva și nu știam ce să spun. Din fericire, el tăcea și era atent la drum. Claviculele lui mă apăsau pe ceafă, iar părul meu îi atingea bărbia. Avea obrajii aspri, dar doar puțin, și o țigară rulată de el strecurată după ureche.

– Am ajuns, mi-a spus, dar eu nici nu mai fusesem atentă la drum.

Studiam tendoanele brațelor încordate sub piele, inspirând mirosul lui, de osteneală și de tutun.

Mi-am dezlipit privirea și am lăsat-o să hoinărească în jur: vilele de pe strada Marsala erau mari și drepte, cu balcoane lungi și ferestre pătrățoase, toate la fel, asemenea babordului unui vapor.

Pe partea cealaltă era fabrica Singer, inaugurată de mai puțin de două luni,

impunătoare și tăcută, cu porțile închise și afișele cu mașinile de cusut.

– Asta e poarta, spuse Noè și mă ajută să cobor. Ea stă la etajul șase.

– Tu nu vii?

Zâmbi arătându-și dinții foarte frumoși.

– Am de făcut livrări – și arătă cu degetul mare spre lădițele cu fructe de pe portbagaj.

În magazin, împreună cu tatăl lui, nu-l văzusem niciodată râzând.

– Dar știi cum să te întorci acasă?

– Da, l-am asigurat, pentru că nu voiam să par o fetiță neștiutoare.

Apăsă pedalele și se făcu nevăzut fără să-mi lase timp să-i mulțumesc.

Nu mi se mai întâmplase să fiu atât de departe de casă, singură, și mi se părea apăsătoare partea aia de oraș, veche și plină de umbre, cu străzile goale și vile foarte înalte. Pe ferestrele deschise din cauza căldurii se auzeau vocile oamenilor și se simțeau aromele din bucătării.

La intrarea în bloc nu era nici un portar, iar ușile erau deschise. M-am uitat în jur, căutând pe cineva căruia să-i cer voie, dar nu era nici țipenie.

Am urcat pe jos cele șase etaje, oprindu-mă să-mi recapăt suflarea pe palierele ticsite cu biciclete. Miasma de la toaletele din capătul coridorului ajungea până sus pe scări.

Am recunoscut apartamentul Malnatei după bicicleta plină de rugină cu ghidonul răsucit, sprijinită de balustrada terasei. Pe ușă era o plăcuță de alamă pe care scria „Merlini".

Am rămas îndelung cu o mână ridicată, numărând de câte ori respiram și spunându-mi că atunci când aveam să ajung la zece, aveam să bat, dar mi se părea că pierd șirul și o luam de la capăt.

De partea cealaltă se auzi un hohot de râs.

Mi-am făcut curaj și am bătut. Mai încet la început, apoi mai tare. Râsetele se opriră și am auzit pe cineva spunând:

– Maddalena, fugi să vezi cine e.

Mi-am ținut respirația; pașii se apropiară de ușă și mi-a venit în minte să o iau la fugă. M-a copleșit teama să nu fi greșit apartamentul și să nu mă trezesc în fața unei necunoscute. Sau, mai rău, să fi fost apartamentul potrivit, dar ea să mă alunge.

Ușa se deschise și Malnata apăru în prag. Avea fața curată, o rochie lejeră și picioarele goale. Ținea strâns în mână niște panglici ivoar și resturi de dantelă.

– Ce cauți aici?

– Atunci așa te cheamă, am bălmăjit, e un nume frumos Maddalena.

Chipul i se contractă într-o strâmbătură.

– De ce-ai venit aici?

– Nu te-am găsit la râu. M-am gândit că ești bolnavă.

– Eu nu mă îmbolnăvesc niciodată, răspunse în grabă, nu trebuia să vii să mă cauți.

Dinăuntru se auzi o voce masculină:

– Maddalena, cine e?

M-am dat înapoi și am dat să o iau la fugă.

Ea izbucni:

– Bine, acum dacă tot ai ajuns până aici, intră, nu?

Am pornit în urma ei pe un hol strâmt cu pereți goi care dădea într-o cămăruță plină de lumină. Era mașina de gătit emailată cu plita de fontă și fereastra pentru focul de lemne. Agățată pe perete, lângă crucifix și Fecioară, o tablă mică, cu ramă metalică, pe care scria: „Ce lipsește azi?“ Cineva adăugase dedesubt cu cretă: „Totul“, iar și mai jos, cu alt scris: „Dar în primul rând laptele“. În colțurile bufetului, între lemn și sticlă, erau strecurate fotografii vechi și o crenguță uscată de măslin.

În mijlocul camerei, în picioare pe masă, era un băiat îmbrăcat într-o rochie de mireasă. Pantalonii de lucru și șosetele negre se iteau de sub tivul rochiei care-i ajungea până la jumătatea gambelor, iar cu capul atingea un bec gol.

– Salut, mi-a zâmbit ridicând o mână.

Două fete stăteau pe niște taburete din ratan, de-o parte și de alta a mesei pline de

resturi de materiale, pernuțe cu ace înfipte și centimetre de croitorie desfăcute. Voiau să însăileze tivul rochiei de mireasă. Una dintre cele două avea ruj pe buze, părul închis la culoare tuns scurt și coafat în formă de virgulă pe obraji și aceiași ochi negri ca ai Maddalenei.

– Stai un pic nemișcat, altfel trebuie s-o iau de la capăt.

Cealaltă fată avea un păr des foarte frumos, despletit pe spate, sânii mari și ochelari. Cu un material pe genunchi și un centimetru în jurul gâtului, înfipse acul în material.

– Bine că nu e grabă, spuse ea înfășurându-și un fir de ață albă în jurul arătătorului și rupându-l cu dinții.

– Dar avem doar duminica s-o aranjăm, sări fata dată cu ruj.

L-am recunoscut în băiatul cu rochia de mireasă pe fratele mai mare al Malnatei, Ernesto, care venea cu ea în parc ca să se cațere în copaci, și care, de o lună, lucra la fabrica Singer. Avea brațe puternice și un chip cu trăsături netede, păr negru, ciufulit, și pe pomeți umbra genelor foarte lungi.

În schimb, pe cele două fete nu le văzusem niciodată. Mai târziu am aflat că lucrau cu ziua pentru doamna Mauri, care era modistă și avea un magazin în centru. Cea cu ruj pe buze se numea Donatella și era sora mai mare a Malnatei. Cealaltă era Luigia Fossati, sora mai

mare a lui Matteo, care din martie era logodită cu Ernesto – în iarna aceea aveau să se căsătorească. De luni întregi stătea trează până târziu să căptușească pălării, să coasă nasturi și să repare haine elegante pentru călătoriile celorlalți, încercând să economisească atât cât era nevoie pentru două bilete de tren și o cameră la unul dintre hotelurile mari din Nervi. Voiau să caute unul cu terasă, în care să petreacă o săptămână după nuntă ca să vadă marea și să-și bea cafeaua la soare, cum fac domnii. Pentru a modifica rochia de mireasă aveau doar duminica, și Donatella le dădea o mână de ajutor. Ernesto făcea pe manechinul pentru că avea aceeași înălțime cu Luigia și avea șoldurile late, ca o fată. Sau poate doar pentru că era distractiv.

Maddalena mă prezentă. Cine știe cum de-mi știa numele. Nu i-l spusesem niciodată. Zise că eram o prietenă de-a ei, iar eu eram mândră și înspăimântată că mă considera așa. Adevărul era că nu avusesem niciodată prietene.

Am făcut o mică plecăciune.

– Îmi pare bine să vă cunosc.

Ernesto își ceru scuze pentru starea în care-l găsisem, iar fetele izbucniră în râs. Donatella spuse că Maddalena nu invita niciodată pe nimeni acasă, poate le era rușine cu ei. Ea își încrucișă brațele, întunecându-se la față.

– Nu s-ar înșela prea tare, având în vedere cum m-ați îmbrăcat, zise Ernesto râzând.

Râsul lui suna precum clopotele de sărbătoare.

– Termină cu râsul, că apoi iese tivul greșit, spuse Donatella, ținând acul între degetul mare și arătător, înainte de a umezi în gură firul pentru a-l vârî în ac.

Luigia îl privea pe Ernesto cu ochii strălucind; râdea și ea, cu gura deschisă.

– Credeam că să-i arăți rochia soțului aduce ghinion, am zis eu.

– Oricum, acum mă ia de nevastă orice ar fi. Nu mai e timp să se răzgândească.

– Îmi pun rochia, așa e mai greu să fug.

Îmi oferiră o prăjitură de pe un platou micuț din carton auriu așezat pe bufet.

Le-am spus că mai întâi trebuia să mă duc la toaletă. Baia era pe palier, iar Maddalena mă însoți și mă aștepta afară.

Am intrat ținându-mă de nas din cauza mirosului. Nu exista vas de toaletă, ci doar o gaură în gresie și două trepte pe care să pui picioarele. Nu era nici măcar instalația de closet, ci doar o mătură veche cu capătul stricat. Atârnate într-un cârlig, foi de ziar. Am închis ușa, dar nu era lacăt, și nici măcar încuietoare. Pe interior, cineva scrisese: „Nu ți se spune să tragi la țintă, dar ești rugat să faci înăuntru“.

– Ai o casă frumoasă, am spus când am intrat din nou.

Maddalena schiță un zâmbet trist.

– Ce știi tu, care ești o bogătancă?

Mă puse să mă spăl pe mâini în chiuveta din bucătărie cu săpunul de rufe care mirosea a spălătorie.

Luigia și Donatella îl ajutau pe Ernesto să-și scoată rochia de mireasă, încetișor, pentru a nu strica ce însăilaseră. O așezară pe spătarul unui scaun, iar Luigia o mângâie cu buricele degetelor.

Ne așezarăm în jurul mesei să mâncăm prăjituri. Aroma de vanilie se răspândise în toată încăperea.

– Ar trebui să așteptăm până după masă, dar miros atât de bine.

– Lasă-i una și mamei! sări Donatella lovindu-l peste brat pe Ernesto, care era pe punctul de a mânca cel de-al treilea choux à la crème la rând.

Sărbătoreau pentru că slujba de la Singer, chiar dacă n-o începuse de mult, era plătită bine, și în curând avea să fie și mai bine: Ernesto avea să devină șef de echipă. Începuse deja să caute apartamente de închiriat și găsise unul bun pe strada Agnesi, doar două camere, dar foarte luminos. Cu salariul lui și cel de modistă al Luigiei puteau să-și permită chiar să-l mobileze cum trebuie, ba chiar să-și

cumpere un frigider, dacă aveau grijă să economisească.

– Grăbiți-vă să faceți mulți copii, că Mussolini vă dă o grămadă de bani, spuse Donatella.

Luigia roși, cu buzele acoperite cu zahăr pudră.

– Poate să ne dea și un milion. Eu de la ăla nu vreau nimic, zise Ernesto.

– Atâtea fițe, izbucni Donatella. Când mai vezi tu atâția bani vreodată? Câțiva bănuți în plus doar nu-ți strică. În felul ăsta iei o casă frumoasă pentru Luigia, așa cum merită.

– Cum a luat prăjiturile o să ia și casa, zise Maddalena. N-are nevoie de ajutorul nimănui...

Se îmbufnă și nu mai mâncă nimic.

Ernesto îndulci din nou atmosfera. Deschise ferestrele și trase într-o parte perdelele pentru a lăsa să intre, împreună cu căldura, melodia care venea de la radioul deschis într-un apartament vecin. Ne invită la dans pe rând pe fiecare, pe balcon, pe ariile lui Beniamino Gigli și cantonetele lui De Sica. Eu eram dreaptă și rigidă ca o mătură, în vreme ce Maddalena se mișca ușor și știa toți pașii. Fusese de ajuns râsul lui Ernesto, buna lui dispoziție încăpățânată, ca s-o facă să-i treacă supărarea.

Când veni rândul Luigiei, Ernesto o strânse la piept și se legănară cu frunțile sprijinite una

de cealaltă, ochii închiși și degetele împletite.

Atunci, i-am invidiat pentru casa aceea. Era mică, cu pereții goi, dar acolo se putea dansa.

La primele note din *Spune-mi vorbe de iubire, Mariú* cineva dădu volumul mai tare.

– Ce-mi place asta! zise Maddalena. Mă apucă de mână. Nu așa. Uită-te la pașii mei.

Nu reușeam. Aveam picioarele precum cele de păpușă, fără încheieturi, și nu știam unde să pun brațele. Mă apucă de mijloc, mă puse să-mi scot pantofii și să mă urc pe picioarele ei, chiar dacă era mai mică de înălțime și trebuia să stau aplecată ca să rămân în echilibru. Aflându-mă atât de aproape de ea, nici nu mai respiram. Mirosea a săpun. Inima îmi bătea să-mi spargă pieptul. Palma ei umedă pe spinare mă făcea să tremur.

– „Spune-mi că nu e o iluzie, spune-mi că ești toată numai pentru mine", cântă ea, râzând.

Mă iertase deja că venisem la ea acasă fără să-i cer voie.

Ușa se deschise și curentul trânti brusc ferestrele. Muzica deveni un ecou îndepărtat, în spatele geamurilor. Donatella își șterse rujul cu un șervet, iar Luigia se dezlipi cu delicatețe de Ernesto, aranjându-și părul cu degetele. Eu mi-am pus în grabă pantofii, folosind arătătoarele drept sprijin.

Intră o femeie cu saboți în picioare și o rochie din bumbac negru.

– Iar s-a scumpit ceapa. Optzeci de centime kilul. Și fasolea s-a făcut trei lire. Nebunie curată. În curând, doar coconii o să poată să mai facă cumpărăturile la piață, bombăni așezând pe masă plasele. Și? Masa încă nu e pusă? Stați și mâncați prăjituri, hm?

– Acum pregătim totul, mamă, spuse Ernesto.

– Mă ocup eu. Voi aranjați cumpărăturile. Și faceți ordine în tot dezastrul ăsta, că zici că suntem în bârlogul hoților. Arătă mai întâi spre el, apoi spre Luigia, apoi pânzeturile și resturile de material întinse pe masă. „Oamenii îndrăgostiți îs ca și înnebuniți", izbucni.

Nu-mi plăcea de doamna Merlini. Părea vlăguită ca un miel în ziua de Paște. Mă privi cu niște ochi foarte albaștri și ieșiți din orbite. Își târa cu lentoare trupul moale și palid, de parcă ar fi fost crestat în săpun de rufe.

Mama spunea că o doamnă se vede după ceea ce poartă pe sub fuste. Ea purta întotdeauna ciorapi din mătase și avea mare grijă să nu îi deșire, iar mama Maddalenei, dimpotrivă, avea picioarele goale.

– Vrei să stai la masă? mă întrebă Luigia în timp ce spăla legumele murdare de pământ.

M-am uitat după ceas și l-am văzut agățat lângă fereastră. Nu-mi dădusem seama că trecuse prânzul de patruzeci de minute.

– Îmi pare rău, dar chiar trebuie să plec acasă, acum. Mă gândeam la Carla; sigur mă aștepta și-și rodea unghiile. Mulțumesc pentru prăjituri și restul.

Mama întinse mușamaua și aranjă farfuriile și paharele și se uită în direcția mea cu privirea care trecea prin tine. Puse patru tacâmuri, de parcă ar fi uitat de cineva. Ernesto mai scoase un castron și un pahar din bufet, fără să spună nimic, de parcă ar fi fost obișnuit cu acea neatenție.

Am studiat fotografiile din colțul mobilei: erau imagini mici cu sfinți, portrete de la nuntă și de la botez, și pozele unui copil de aproximativ trei ani, cu beretă de marinar. Poate era el, fratele care căzuse de la fereastră.

– Am plătit la timp restanța la chirie? Scadența era astăzi, se interesă Donatella umplând carafa cu apă și așezând-o în centrul mesei.

– A fost Ernesto după slujba de la șapte, spuse Malnata.

– V-ați dus sau nu? repetă mama, trecând prin fața Maddalenei de parcă n-ar fi văzut-o. Nu-mi place să am datorii.

– Am fost eu, confirmă Ernesto și se opri lângă chiuvetă pentru a o ajuta pe Luigia cu

legumele.

Mama puse pe masă patru linguri și patru șervete. Donatella umplu golurile cu ce lipsea, fără să atragă atenția.

– De ce se poartă așa? am șoptit apropiindu-mă de Maddalena.

– Cum așa?

– Ca și cum n-ai exista.

– Într-o zi a spus că nu mai sunt fiica ei și a început să se comporte așa, mi-a răspuns dând din umeri. Vorbea cu voce tare, fără să se teamă că mama ar fi putut s-o audă. La început țipa și plângea. Și se dădea cu capul de lucruri. Acum e mai bine.

I-am arătat fotografia de sub geamul de pe bufet, cea cu copilul cu bereta de marinar, și am șoptit:

– Din cauza lui? Din cauza a ce s-a întâmplat când a căzut pe geam?

Ochii Malnatei se înăspriră.

– Tu nu știi nimic.

– Iartă-mă, am încercat să-mi cer scuze, dar ea nu mi-a dat răgazul.

Mă apucă de încheietura unei mâini și mă trase după ea pe hol, apoi deschise ușa să mă împingă afară.

– Mi-a zis mama despre accident, nu știam…

– N-a fost un accident, zise ea, cu o voce de gheață, și nici măcar atunci când tata s-a dus la atelier și a rămas fără un picior și apoi

infecția l-a omorât. Nici măcar ăla n-a fost un accident... a continuat roșie la față. A fost vina mea. Eu fac să se întâmple lucrurile urâte. Ți-au spus și asta, așa-i?

– Maddalena, îmi pare rău...

– Nu trebuie să-mi spui așa, scuipă de parcă tocmai ar fi mestecat un fruct otrăvitor. Și au dreptate să-ți spună că nu trebuie să stai aproape de mine. Dacă stai pe lângă mine, se întâmplă nenorociri.

Am strâns atât de tare pumnii, încât îmi simțeam unghiile înfigându-se în carne.

– Nu-mi pasă de ceilalți! i-am aruncat dintr-o suflare.

Apoi i-am întors spatele ca să nu mă vadă plângând și mi-am șters chipul cu un braț în timp ce fugeam spre scări.

– Francesca, se auzi Malnata după ce coborâsem deja două etaje.

M-am oprit, agățată de balustradă. Ea se uita în jos, cu părul ca o perdea pe frunte.

– Vii mâine?

Am zăbovit puțin, mi-am strâns o buză în dinți și-am răspuns:

– Credeam că nu mai suntem prietene.

– De ce nu?

Mi-am legănat călcâiul pe o treaptă.

– Și unde trebuie să vin?

– La Lambro, răspunse Malnata. Te învăț să prinzi pești.

8

Lunile următoare trecură ca vântul în ceea ce a fost cea mai fericită vară din viața mea.

Deveneam din ce în ce mai bună la spus minciuni și, cu complicitatea Carlei, reușeam să fug la Lambro aproape în fiecare zi ca să stau împreună cu Malnata și ceilalți copii.

Stăteam cu picioarele în apă, cu gambele dezgolite mânjite cu noroi. Mă învățasem să port mereu aceeași rochie, cea veche și neîngrijită pe care o aruncam în fundul șifonierului când mă întorceam acasă. Apoi, noaptea, în timp ce toți dormeau, spălam murdăria și o întindeam la uscat pe fereastra camerei mele. Acasă mă îmbrăcam mereu cu cămășuțe cu mâneci lungi, chiar dacă era cald, pentru a ascunde juliturile, și înmuiam cu apă și săpun cojile de pe genunchi ca să cadă mai repede.

În realitate, toate măsurile mele de precauție se dovedeau inutile. Tata era atât de ocupat cu oferta promisă de domnul Colombo, încât stătea mereu la fabrică, iar casa prindea miros acru de la tutunul lui.

Știusem întotdeauna că serviciul lui era mai important; presele și martorii lui, fetrul și cataramele lui valorau mai mult decât mine. Dar de la incidentul cu vinul, din timpul acelui

prânz în care voise să facă impresie bună și care se încheiase cu o tragedie, începusem să mă tem de neliniștile lui, de modurile în care tatăl meu începuse să mă ignore. Poate, din cauza mea, n-avea să facă nimic cu afacerea aia și avea să mă urască pentru totdeauna.

În schimb, mama era fericită și nu știam de ce. Părea să aibă ochi doar pentru rochia roșie din mașina de cusut. Adesea cânta, în dialectul ei atât de melodios, și i se mai întâmpla să uite s-o mustre pe Carla pentru petele rămase pe tacâmuri sau pentru cutele lenjeriei împăturite greșit. Era cu gândul aiurea. Își dădea în spatele urechilor cu câteva picături de parfum de lavandă, iar după-amiaza ieșea să facă cumpărături urgente. Se întorcea câteva ore mai târziu, cu plasa de cumpărături goală și părul în dezordine, și se închidea în cameră până la ora cinei.

Lipsa ei de grijă mă includea și pe mine, dar având în vedere că asta îmi acorda mai multă libertate, mie nu-mi păsa. Profitam și mă duceam la râu să prind pești cu Malnati, să-mi urâțesc pielea arzându-mă la soare atât de tare, încât mă cojeam toată, și să facem întrecere între noi – care găsea formele cele mai ciudate de nori.

Și chiar dacă nu puteam să ajung la Lambro, adevărul era că nu reușeam să-mi iau mintea de la Maddalena. Mă gândeam mereu la ea.

Chiar și în moduri de care mi-era rușine: ea care mă salva de la ultimul etaj dintr-o casă în flăcări, ea care era un soldat și mă ducea în brațe departe de un câmp de bătălie, printre bombele care cădeau și sângele care stropea totul în jur, ea care mă privea cum mă învârteam în rochie și îmi spunea că sunt frumoasă. Dar țineam pentru mine toate acele aventuri imaginare.

Dintr-un motiv pe care nu reușisem încă să mi-l explic și nici măcar nu îndrăzneam să întreb, pentru Maddalena era periculos să intre în jocuri în care te prefăceai că ești altcineva. Jocurile inventate de ea erau tot timpul cu pământ și curse în care rămâneai fără suflare, cu sărituri și cu întreceri de cățărat și evadat, și eram mereu noi înșine, pentru că era interzis să fim alții și să inventâm povești. În schimb, eu aș fi dat orice să pot trăi în lumea lui Sandokan, unde nimeni nu vorbea despre cusut șosete sau despre bani, te sacrificai pentru patrie sau pentru un alt ideal important făcut din cuvinte mari, unde femeile erau mereu „în pericol de moarte“ și dacă se murea, se murea întotdeauna pentru alții, salvându-i în ultimul moment și primind un sărut, la final, înainte să-ți depui sufletul pe buzele ființei iubite. Și atunci, uneori, fără să spun nimănui, când alergam prin albia secată a râului Lambro sau ne luptam cu

bețele, mă prefăceam că eram alta. Mă uitam pe furiș la Malnata și imitam modul în care i se mișca spinarea în timp ce alerga, modul în care spunea: „Mie nu mi-e frică".

Cu Malnati nu te plictiseai niciodată. Ne plimbam prin oraș în picioarele goale și ne strecuram prin vile sunând la clopoțelul de la ușă care, în casele vechi, cele care nu fuseseră încă demolate în cadrul programului de reformă sanitară care, puțin câte puțin, eviscera centrul, funcționa rotind o cheiță mecanică.

Dacă era prea cald, ne îmbăiam în fântâna broaștelor din Piața Roma, în spatele palatului din cărâmizi roșii cu stâlpi din piatră cenușie, care într-o vreme fusese primăria și cărora toți îi spuneau Arengario. Ne plăcea acea fântână pentru că avea o chiuvetă din marmură atât de adâncă, încât puteai sta în picioare în ea, iar în centru avea statuia din bronz a unei fete care strivea în mână o broască, înconjurată de broscuțe din care țâșneau fire subțiri de apă. Ne așezam fiecare sub una din acele broscuțe, cu gura deschisă, o umpleam de apă și ne jucam de-a cine scuipă mai departe. Dacă venea poliția, fugeam râzând.

În parc ne duceam cu bicicleta, dar aveam doar două: cea ruginită a Malnatei, cu ghidonul întors, și bicicleta lui Filippo, care lucea la fel ca acelea de la Turul Italiei. El

prinsese de furca roții un cleștișor cu o carte poștală veche, astfel că, în timp ce pedala, producea zgomotul unui scuter. Eu stăteam de-a curmezișul pe bicicleta Malnatei, cu coapsele strivite de cadru și respirația ei în ceafă. Îmi țineam cu o mână rochia ca să nu se agațe în spițe și strigam: „Mai repede".

Când eram cu ea, nici măcar gândul că mă puteam lovi nu mă înspăimânta.

De două ori din trei noi eram învingătoare în cursa spre Villa Reale. Ne întindeam pe pajiște chiar dacă scria „Nu călcați pe iarbă", mâncam pâine neagră cu untură și beam apă din fântâni.

Acum că mă aflam și eu printre copiii aceia, pe care îi privisem întotdeauna de departe, mi se părea că de-acolo începea lumea. Că viața mea începea din nou.

Ne plăcea tot ce ne speria: ungherele întunecate ale râului Lambro unde se ascundeau șoarecii, negustorul de fructe care înjura în spatele magazinului și târșâitul șchiopătat al pașilor lui.

În cele din urmă, am reușit să intru și eu în întrecerea cu cozi de șopârlă și să număr cine se alesese cu mai multe zgârieturi de pisică, într-o zi când am rămas singură cu Maddalena. Am urmărit împreună șopârlele luptându-ne cu pisicile, apoi ne-am întins pe jos, cu brațele lungite pe pietrele care se încinseseră în soare,

cu mănunchiul de cozi rupte alături, și ne-am comparat tăieturile roșii și umflate, acoperite cu picături mici de sânge. Ea strângea pielea și-l făcea să curgă.

– Ce scârbos, am sărit, dar apoi am făcut și eu la fel, ca să-i arăt că nu eram tulburată.

– Nouă, fetelor, nu trebuie să ni se facă scârbă de sânge… spuse ea atunci.

– De ce?

Nu înțelegeam nimic din prelegerile despre băieți și fete.

Mie mi-era frică de băieți. Până și de Filippo și Matteo, pe care începusem un pic să-i cunosc, și de Noè, care avea mirosul ăla puternic care-mi plăcea.

Mama mă învățase să-mi fie. Spunea că sunt niște animale, iar eu mă gândeam mereu la câinele din curtea domnului Tresoldi, bătrân și cu lătratul răgușit, care întreaga zi se sugruma cu lanțul, încercând să se arunce asupra oricui trecea pe-acolo pentru a-i lua beregata dintr-o mușcătură.

– Băieții te mănâncă de vie, Francesca, mă avertiza mama.

În schimb, în lumea Maddalenei, nu se făcea niciodată diferența între un băiat și o fată, în afară de situația când zicea: „Nouă, fetelor, nu trebuie să ni se facă scârbă de sânge". Și dacă o întrebam de ce, dădea din umeri: „Nouă, când ne facem mari, ne vine obligatoriu".

Ca să nu mă simt inferioară, m-am prefăcut că înțeleg. Dar, în realitate, mă îngrijora sângele ăla care avea să ne vină când ne făceam mari și nu știam de unde. Poate din ochi, ca la statuile cu Fecioarele făcătoare de minuni, sau din urechi și din gură, așa cum i se întâmplase fratelui ei, care căzuse de la etaj și-și spărsese capul.

– Am câștigat, zise Maddalena.

Sângele i se scursese în scobitura cotului și între degete. Îl linse de pe buricele degetelor și din palmă ca pe sucul de cireșe.

– Data viitoare câștig eu.

Dar știam că nu era adevărat. Ea era cea care se distra să tragă de coadă motanul orb, cel mai rău, pentru că imediat ce-l atingeai te mușca. Ea stătea să-l mângâie pe burtă, iar el se agăța de ea cu toate ghearele și zgâria, și mușca, și sufla fără măcar să apuce să respire. În schimb, eu mă dădeam înapoi și numai dacă o pisică scotea ghearele.

– Data viitoare, zise Maddalena. Apoi mă prinse de o încheietură și se ridică în patru labe, târându-se pe piatră până când ajunse cu fața deasupra brațelor mele. Și începu să-mi lingă zgârieturile. Așa îți trece mai repede usturimea.

Apoi ne-am întors pe spate și am privit norii mișcându-se pe cer și umbrele lungindu-se pe mal.

Și atunci Maddalena mi-a spus că poate n-aveau s-o mai trimită la școală. Cu un an în urmă fusese lăsată repetentă din cauza notei la purtare.

Mama ei era cea care nu voia să se mai întoarcă. Lui Ernesto îi spusese că era mai bine ca acelea ca ea să-și găsească mai repede o slujbă ca să aducă bani acasă și să le vină mintea la cap. Dacă ar fi fost după mama ei, Maddalena ar fi trebuit să uite de liceu și să frecventeze o școală profesională. În schimb, Ernesto insista ca ea să învețe: „Este singura modalitate în care te poți apăra de lume", spunea el. Din motivul ăsta voia ca Maddalena să meargă la gimnaziu și să continue cu școala, chiar dacă asta era o îndeletnicire pentru bogați.

Dacă ar fi reușit să se întoarcă, ar fi fost cu mine în clasă. Iar eu mă rugam în fiecare noapte la Dumnezeu să se întâmple asta. N-aș fi putut suporta tot timpul ăla fără ea.

– A zis că mai bine îmi plătește el cărțile și restul și că trebuie să învăț cu orice preț.

– Nu poți să nu te duci la școală. E obligatoriu să mergi.

– Dacă n-ai bani, nu poate să te oblige nimeni. Dar Ernesto a zis că are el grijă.

– Și tu?

– Eu i-am spus că nu mai iau notă scăzută la purtare. Am jurat.

Roti o coadă de un verde strălucitor între degete.

– De ce ți-au scăzut-o?

Ezită.

– Am luat-o la pumni pe Giulia Brambilla. S-a făcut palidă ca o moartă și a scuipat un dinte. Și atunci s-a dus la director. De fapt, mai întâi la asistenta medicală și apoi la director. Dar e același lucru. Plângea și au crezut-o fără să mă întrebe nimic.

– De ce?

– Pentru că e o lașă, de-aia.

– De ce i-ai dat pumni, voiam să zic.

Mă privi cu niște ochi care se făceau din ce în ce mai mici.

– Le spunea tuturor că l-am împins.

– Pe cine?

Își roase unghia degetului mare, o scuipă și începu să se joace din nou cu coada de șopârlă.

– Pe Dario. Fratele meu. Care a căzut.

Am rămas în tăcere. Apoi m-am întors pe-o parte.

– Și cum s-a întâmplat de fapt?

– A căzut.

– Și gata?

– A căzut și gata.

– Și de ce ziceai că e vina ta?

– Fiindcă așa e. Eu sunt cea care face să se întâmple lucrurile rele.

– Spui asta pentru că te simți vinovată? Te simți vinovată că el a murit și tu nu?

Îmi întoarse brusc spatele.

– Habar n-ai despre ce vorbești.

– Am avut și eu un frate.

Se întoarse din nou.

– Și a murit?

– El n-a căzut. Poliomielita l-a luat. Nu știa încă să vorbească și făcea doar zgomot. Înainte de a muri, a urlat și mai tare, de parcă ar fi vrut să-și scoată, țipând, ce avea în plâmâni. Și apoi nimic. Ne ducem să-i ducem flori la cimitir, iar mama mă pune să aprind lumânări.

Malnata își vârî în buzunar coada de șopârlă și spuse:

– Atunci, n-a fost vina ta.

– Nu. M-am întors pe spate, am închis ochii în lumina soarelui și i-am spus un lucru pe care nu i-l mai spusesem nimănui vreodată, un lucru pentru care știam că aveam să ajung în iad. Când a murit, toți erau triști. În schimb, eu nu reușeam să fiu. Mie mi s-a părut că am reînceput să respir doar în clipa în care el n-a mai putut s-o facă.

Maddalena nu respira. În jurul nostru, se auzea doar zgomotul apei, mieunatul îndepărtat al pisicilor. N-ar fi trebuit să-i spun. Acum avea să mă alunge, avea să-mi spună că eram un monstru, un câine turbat care trebuia omorât cu bâtele.

– Se întâmplă, zise Maddalena dintr-o suflare.

– Ce?

– Să te gândești la lucruri care nu se pot spune. Lucruri greșite. Lucruri rele. Asta nu înseamnă că și tu ești rea.

Povara încinsă a acelui secret pe care-l ținusem bine ascuns mă apăsa greu și-mi venea să vărs.

– El nu avea vină. Trăia și atât, n-a avut timp să comită nici măcar un păcat. Iar eu îl uram. Am tras aer în piept și m-am ridicat în fund. Ești prima căreia-i spun asta. Dacă lumea ar afla, ar începe să mă trateze altfel.

Malnata se ridicase și-și sprijinise bărbia pe un genunchi, scrutându-mă cu ochii ei duri ca niște pietre, cu un aer extrem de serios.

Am fixat cu privirea o picătură de sânge care se umfla pe o zgârietură de pe antebrațul și i-am spus:

– Ar începe să mă privească așa cum te privesc pe tine.

9

Aproape fără să ne dăm seama, veni luna septembrie. Duminică, în data de 8, era Marele Premiu pe circuitul de la Autodrom. Pentru oraș era zi de sărbătoare și, ca în toate zilele de sărbătoare, drapelul italian se vedea peste tot. Flutura de la balcoane și de la ferestre, ba chiar și de la geamurile de la mansardă. Nu trebuia să fii neapărat fascist ca să scoți drapelul, dar dacă n-o făceai, deveneai un *antiitalian,* ceea ce era mai rău decât să ai râie. Însă în acea zi, oamenii nu puseseră tricolorul pentru fasciști, ci pentru Tazio Nuvolari, care conducea Alfa Romeo a echipei Ferrari și era singurul care-i putea învinge pe nemți și să-și ia revanșa.

Ne duseserăm la prima slujbă de dimineață pentru că mama voia să se bucure de tot evenimentul. Vorbise despre asta din seara precedentă, când scosese dintr-un sertar din servantă drapelul nostru care mirosea a naftalină. Îl desfăcuse pe canapea ca să se întindă și să se aerisească. Dimineață, chiar înainte de a se duce să cumpere blocul de

gheață de la vânzătorul ambulant care trecea prin fața casei, Carla îl agățase de balustrada terasei. Uruitul motoarelor care se încălzeau pe circuitul din parc ajungea până la noi acasă și făcea geamurile să zăngăne.

Cu ocazia întrunirii care era în program pentru Marele Premiu, de o săptămână fusese emis ordinul oficial semnat de mandatarul însărcinat al fasciei orășenești: „Autoritățile vor fi prezente cu mândrie pentru a asista la paradele de celebrare organizate cu prilejul evenimentului care va atrage adunări vesele ale mulțimilor de pasionați".

Era prevăzută și o paradă a noastră, a copiilor, Balilla în față și Micile italience în spate, în marș în piața domului, purtând steagul în carouri albe și negre, cel care marchează finalul cursei, pentru a fi binecuvântat de preotul paroh.

Fuseserăm alese câte două pentru a recita cu voce tare *Decalogul micii italience,* iar eu eram mândră în secret pentru că aveam să urc pe scena construită special, în mijlocul acelor „persoane importante" despre care tata vorbea mereu. Și, în fond, nu mă interesa prea tare că fusta era prea strâmtă și mi-era prea cald în pânza cămășii din pichet alb, care mă pișca la subsuori.

Mama îmi spuse să mă sui în picioare pe un scaun în salon și îmi aranjă uniforma: îmi

întinse bine cămașa, vârând-o în chiloți și îndreptă cutele fustei negre. Îmi dădu mănușile albe, atrăgându-mi atenția să nu le pierd.

– Tu nu vii? îl întrebă pe tata, care, așezat pe canapea, fuma pipă cu mâna făcută căuș în jurul bolului.

– Prefer să nu. Nu suport mașinile. Fac prea mult zgomot.

– Oamenii ar putea să vorbească.

– Și lasă-i să vorbească, izbucni el, întorcându-și privirea spre suportul de ghivece din balcon.

– Cum vrei, conchise mama întorcându-i spatele. Să mergem, adăugă, apucându-mă de mână și făcându-mă să sar de pe scaun cu un zgomot sec de tălpi pe podea.

Tata nu fusese niciodată un fascist adevărat, din cei care își făceau pe frunte semnul crucii în fața oricărui portret al ducelui sau cântau *„Eia, Eia, Alala"*[5] în cor, sâmbăta. Se înscrisese în partid doar de convenință, pentru că dacă aveai carnetul de partid, afacerile îți mergeau mai bine, o știau toți. S-ar fi înscris până și în grupul de gimnastică artistică pentru doamne sau în acela de cusut, dacă asta l-ar fi ajutat să-și vândă bine pălăriile.

I se mai întâmpla ca, în timp ce citea ziarul sau asculta ceva la radio, să-i scape un mormăit sau un comentariu răutăcios, dar deja

se obișnuise să considere libertăți limitele stricte care conțineau doar lucrurile ce se puteau face fără să atragi atenția nedorită, să-i numească prieteni pe cei pe care, în secret, îi disprețuia. Însă, la sărbătorile oficiale sau la parade, dacă putea, nu mergea. Mama era cea care se gătea, încântată de aerul solemn care plutea prin oraș în acele ocazii. Îmi explica cum trebuia să-mi țin degetele și cotul în momentul salutului și-mi spunea: „Facem parte din ceva mai mare decât noi. Și trebuie să ne descurcăm bine".

În acea zi își dăduse cu pudră pe față, cântând *Casta Diva*. În seara de dinainte atârnase pe ușa șifonierului rochia stacojie la care lucrase întreaga vară, mângâind ușor pânza înainte să meargă la culcare, iar acum o purta cu mândrie, în timp ce ne amestecam în mulțimea care se îndrepta sprintenă spre centru.

Părea că toată lumea ieșise pe stradă. Mama avea decolteul bărcuță cusut cu fir de aur, picioarele acoperite cu ciorapi de mătase și ochii bărbaților îndreptați spre ea.

Străzile din centru fuseseră invadate de fluturași cu chipul lui Nuvolari și mașina sa Alfa Romeo: părea prințul războinic în șaua calului său din ilustrațiile cărților cu povești, dar cu toate liniile trasate de-a curmezișul, care redau ideea de viteză.

În piață plutea o atmosferă înăbușitoare de așteptare. Bărbații purtau sacourile pe braț și își făceau vânt cu borul pălăriilor Panama. Femeile erau strânse în grupuri, la umbra acoperișurilor.

– Am văzut-o pe doamna Mauri, zise mama, trebuie să vorbesc cu ea despre o pălărie care trebuie reparată. Tu caut-o pe prietena ta, să fii cuminte!

– Dar ai să te uiți la mine când urc pe scenă, da?

– Sigur că mă uit. Du-te, acum, mă îndemnă, dându-mi drumul la mână.

Am privit cum rochia ei roșie dispărea în mijlocul mulțimii înainte de a mă hotărî să mă duc și eu la ceilalți copii îmbrăcați în uniformă, care deja erau împrăștiați în fața bisericii; un grup de rândunele bine instruite.

Am căutat-o pe Maddalena întinzându-mi gâtul și ridicându-mă pe vârfuri. De obicei, ei nu-i plăceau adunările de felul ăsta pentru că trebuia să se trezească devreme și să se gătească obligatoriu în uniforma care-o strângea, dar zisese că atunci avea să vină pentru că Ernesto era pasionat de mașini și, la fiecare Mare Premiu, urmărea cursa lipit de cea mai periculoasă șicană a circuitului. Voia să simtă foarte aproape vântul stârnit de mașini, atât de puternic încât să-i dea jos pălăria, și să fie asurzit de uruitul motoarelor,

de urletele publicului, să simtă mirosul puternic de benzină și surescitarea produsă de întrecere. Dar nu reușeam s-o zăresc printre toate uniformele cu negru și alb, în care toate eram la fel.

Clopotele din dom băturâ de ora nouă, iar fetele mai mari, cele aflate la conducerea detașamentelor noastre, cu V-ul întors roșu pe brațul stâng, ne puseră să ne așezăm în linie dreaptă, în fața bisericii. Trebuia să batem cu călcâiele în pavaj și să strigăm de trei ori: *„Eia, Eia, Alala!“*

Am ajuns până în capătul pieței unde fusese ridicată scena cu steguleţele tricolore și coloanele din lemn în formă de fascie. Mulțimea se despărți asemenea Mării Roșii din Biblie, iar noi cântam din toți rărunchii *Giovinezza*[6] și mergeam încolonate câte două. Fata mai mare era în față și purta steagul cu pătrățele albe și negre.

Pe scenă erau inspectorii PNF veniți special de la Milano și membrii grupului orășenesc. Printre ei se afla și preotul paroh, îmbrăcat în veșmintele de mare sărbătoare. În jurul lui, șase halebardieri în uniformă albastră purtau pe cap bicornul negru cu pană care mie mi se părea caraghios și pe care tata îl numea „pompos“. Ar fi trebuit să fie și domnul Colombo, dar locul său era gol.

Am așteptat cu neliniște momentul în care avea să ne vină rândul să urcăm pe scenă mie și unei alte fete cu cozile împletite legate la ceafă al cărui nume nu mi-l aminteam. Un inspector PNF spuse:

– Se va dezlănțui atacul decisiv al automobilismului italian împotriva pozițiilor cucerite de producția de mașini de curse germană. Iar Autodromul de la Monza va fi câmpul de bătălie al acestei întreceri foarte așteptate.

Oamenii aplaudară. Sosi rândul nostru, dar mulțimea se rărise deja pentru că la ora unsprezece începeau calificările și din piață până la Autodrom făceai cel puțin jumătate de oră pe jos.

Am urcat pe scenă cu gura de parcă aș fi mestecat clei. La un semn al șefei de detașament m-am așezat sub microfon și am început să recit ce învățasem pe de rost:

– Roagă-te și dă-ți silința să fie pace, dar pregătește-ți inima pentru război, am rostit cu mâinile împreunate la spate, căutând-o pe mama în mulțime. Îți servești Patria chiar și făcând curat în propria casă. Și am încheiat cu o voce sigură și puternică: Femeia e prima responsabilă pentru destinul unui popor.

Aplauzele fură lipsite de entuziasm, rezervându-mi politețea necesară pentru serbările școlare. Iar după ce steagul cu

pătrățele albe și negre fu binecuvântat, adunarea se împrăștie.

Mama și rochia ei roșie nu se vedeau nicăieri. Dar pe mine nu mă mai interesa. O căutam pe Maddalena.

Am găsit-o, în cele din urmă, sub porțile de la Arengario. Era împreună cu Ernesto și Luigia. Avea uniforma șifonată și cămașa îi ieșise din fustă, iar pe guler i se vedea o pată de înghețată. Ronțăise cornetul de la vârf, iar acum lingea înghețata care începuse să curgă.

Luigia bea un sirop de chitră, cuprinzând cu mâinile paharul ca pentru a se răcori. Purta o fustă lungă până la jumătatea gambelor și o cămașă bărbătească încinsă cu curea. Își prinsese părul cu o bentiță care-i lăsa la vedere urechile mici și rotunde. Lângă ea, Ernesto îi șoptea ceva care-o făcea să râdă tare.

Maddalena mă văzu și ridică mâna în semn de salut.

– N-ai fost la paradă, i-am spus când am ajuns lângă ea. Și nici măcar la ceremonie.

Ea ridică din umeri.

– N-am avut chef. Eram cu Ernesto, care mi-a cumpărat înghețată. Dar te-am văzut, știi?

– Serios?

– Ai fost bună. Ai învățat totul pe de rost.

– Mulțumesc, i-am răspuns și m-am înflăcărat gândindu-mă la ce frumoasă trebuia să mă fi văzut acolo sus, în mijlocul acelor

persoane importante, pe scena din Piața Domului, vorbind la microfon asemenea bărbaților de la balcoanele din Roma.

– Dar tu chiar crezi? mă întrebă serioasă.

– În ce?

– În ce ai spus pe scenă. În lucrurile despre patrie și despre femei.

Mi-am prins buza cu dinții, ezitând.

– Nu știu. Nu m-am gândit.

– E un lucru periculos.

– Ce lucru?

– Cuvintele, îmi răspunse. Cuvintele sunt periculoase dacă le spui fără să le gândești.

– Sunt doar cuvinte, am încercat să râd pentru că începea să mi se facă frică de fața ei și nu voiam să ne certăm.

Dar ea mă fixa cu privirea.

– Nu sunt niciodată.

– Vrei să vii cu noi? întrebă Ernesto.

– Avem și micul-dejun, adăugă Luigia ridicând coșulețul de răchită pe care-l ținea pe braț.

– N-am văzut niciodată cursa de aproape, am spus. Tata zice că mașinile fac prea mult zgomot.

– Serios? Dar tocmai asta e frumos! replică Ernesto. Atunci, trebuie să reparăm această greșeală.

Deja învățasem să mint. Pentru mama aveam să inventez o scuză. Dacă nu avusese

nici măcar timp să mă privească pe scenă, asta însemna că, de fapt, nu-i păsa de mine.

Pe drumul spre parc, Ernesto povesti despre variantele pe care le avusese traseul circuitului și despre vitezele la care puteau ajunge mașinile în cursă în linie dreaptă, în fața tribunelor, și în curbe. Ne povesti și despre accidentul din 1933, în care muriseră doi piloți, Campari și Borzacchini, după ce ieșiseră în decor. Unul murise imediat, cu toracele strivit, iar celălalt după câteva ore, în spital. Oare de asta fugeau oamenii să se uite la mașini? Pentru posibilitatea de a fi martorii unor morți spectaculoase, cum făceau romanii cu gladiatorii?

Cu niște ochi luminoși, Ernesto o trăgea pe Luigia de mână, rugând-o să se grăbească pentru că nu voia să riște să piardă nimic, nici măcar primele calificări. Părea un copil în fața tarabei cu dulciuri. Ea râdea, iar eu mă gândeam că asta era de ajuns pentru a fi fericit: să te ții de mână, să te simți parte din bucuria cuiva pe care-l iubești.

Pe pajiștea din apropierea pistei Autodromului erau parcate șirurile de monoposturi acoperite de pânze albe groase pentru a fi protejate de soarele fierbinte. Oamenii se înghesuiau în spatele plasei care delimita parcarea sau în tribune. Se simțea

miros de iarbă strivită, de sacouri transpirate și de mâncare adusă de-acasă.

Ne-am făcut loc în mijlocul pajiștii uscate, printre cuverturile întinse pe jos de familii și grupurile de suporteri îngrămădiți aproape de snopii care delimitau parcursul.

Când am trecut prin fața camerelor de filmat de la Jurnalul de știri de la cinema, am început să sărim ca să apărem în cadru. Poate data viitoare când aveam să merg la cinematograf puteam arăta spre ecran și să spun: „Uite-mă, sunt și eu acolo".

Luigia ne făcea umbră cu o revistă deschisă deasupra capului, iar Ernesto îi arăta cum să înainteze ca să nu-și scufunde tocurile în pământ și mergea în fața noastră repetând „Mă scuzați", ca să prindem locurile cele mai bune și să asistăm la startul cursei.

Monoposturile se așezaseră în linie pe pistă, escortate de mecanicii în salopete albe. Erau lungi precum niște torpile, luceau în soare și păreau jucării de metal. Nuvolari cu Alfa lui roșie era numărul 20. Toți își puseseră speranța în el pentru a-i învinge pe nemți.

Întrecerea adevărată fu precedată de sesiunile de calificări care trebuiau să stabilească pozițiile de la start. Era cald, iar eu și Maddalena eram nerăbdătoare să începem să mâncăm, dar Ernesto spunea că trebuia să așteptăm începutul cursei adevărate,

respectând tradiția. Entuziasmul fu curând înlocuit de plictiseală: am rămas întinse pe pajiște să numărăm bulele portocalii care ni se formau în spatele pleoapelor închise, în timp ce Luigia ne dădea pe furiș sendvișuri cu untură împachetate în hârtie pătată de grăsime. Ernesto fu cel care ne trezi spunând:

– E timpul.

Zgomotele motoarelor deveneau mai puternice, iar oamenii arătau spre pistă: întrecerea era pe punctul de a începe.

După ritualul ridicării solemne a steagului pe turnul care reproducea fascia, omagiat cu salutul roman, autoritățile trecură în revistă mașinile care își ocupaseră locurile la plecare, iar carabinierii cu bicorn verificau publicul. Atmosfera era electrizantă. Uruitul asurzitor al motoarelor te făcea să te doară capul și simțeai vibrații până în interiorul nasului. Eu și Maddalena ne-am acoperit urechile, râzând. Monoposturile porniră, iar oamenii începură să țipe chiar dacă nici nu respirai bine și deja ele nu se mai vedeau. Piloții prindeau viteze incredibile, aproape că nu le păsa că puteau muri.

Nu înțelegeam ce era așa distractiv: zgomotul motoarelor creștea și se atenua încontinuu, mașinile păreau niște muște și, de unde stăteam noi, nu înțelegeai nimic din cursă.

– Cum trec unele după altele, zicea Ernesto, apoi îi promitea Luigiei că, odată cu promovarea, avea să reușească să economisească suficient pentru a cumpăra un Fiat Spider decapotabil și aveau să meargă la mare, poate la Genova sau la Sanremo.

– E loc și pentru noi? întrebă o voce familiară.

Donatella purta o rochie strânsă în talie care îi scotea în evidență sânii, avea buzele de culoarea caldă a coralului, perle la urechi și un braț înlănțuit cu cel al fiului mai mare al familiei Colombo.

El făcu o scurtă plecăciune. Era în uniformă: pantaloni de zuav, cămașă neagră și ghetre albe, la gât – eșarfa cu fascia și litera *m* încrucișate și, alături, „A învinge". Avea chipul fin și deschis la culoare, obrajii netezi, umezi, poate din cauza apei de colonie, iar în păr un strat dublu de briantină.

– Ne scuzați pentru deranj, spuse. A insistat foarte mult să vină să vă salute.

– Nu e nici o problemă, replică Luigia, suntem mereu gata să facem loc.

Și se apropie de Ernesto pentru a le permite Donatellei și însoțitorului său să se așeze. El se prezentă pronunțându-și cu emfază numele: Tiziano Colombo, și le spuse tuturor „Îmi pare bine să vă cunosc".

Apoi își opri privirea asupra mea, îndelung, de parcă m-ar fi studiat, atât de mult încât m-am simțit stânjenită și mi-am încrucișat mâinile la piept, unde țesătura cămășii mă strângea prea tare.

– Fiica domnului Strada, spuse la final cu un zâmbet. Tata mi-a vorbit despre tine, știi? Își lustrui cu degetul mare insigna de aur și continuă: Spunea că ești încă o fetiță, dar mie mi se pare că te-ai făcut deja o domnișoară frumoasă.

Nu am reușit să-i răspund. Simțeam ca și cum gura mi-era plină de bumbac.

Vorbiră despre căldură și despre mașini, despre țânțarii care nu te lăsau să dormi noaptea, despre nemții care erau piloți foarte slabi, apoi Luigia scoase restul de sendvișuri, cele cu salam și brânză, și sucurile de chitră.

Nu trecu mult și băieții trecură la discuțiile despre război.

– Ba nu, o să vezi că n-o să se întâmple, zise Ernesto. A trecut aproape un an de când au încheiat acordul, nu? Chestiunea cu puțurile din Ual Ual a fost deja uitată.

Pronunță acel nume care părea un vers, iar eu îl mai auzisem în treacăt la tata cu câteva luni în urmă, dar uitasem. Era vorba despre o luptă între italieni și etiopieni pentru posesia unui teritoriu bogat în puțuri de apă. Nu știam mai mult.

– Un afront care nu mai poate fi lăsat nepedepsit pentru multă vreme. Ce facem cu orgoliul italienilor? replică Tiziano.

– Păi, îl lăsăm în Italia, răspunse Ernesto, râzând. Avem deja destule cereale aici fără să ne mai ducem să le pescuim în nisipul african.

– Dacă ar fi război ai merge, Merlini? sări Tiziano cu un aer provocator.

– Nu va fi nici un război, interveni Luigia, încordată, apucând mâna lui Ernesto.

Pentru că avea douăzeci de ani, ar fi putut să-l cheme la recrutare, dar încerca să amâne plecarea urgentând nunta.

– Eu, dacă aș putea, aș merge fără să clipesc, continuă Tiziano cu ochi strălucitori.

Se simți un damf de apă de colonie dinspre el.

– Oricum nu ai putea nici să vrei, zise Donatella trăgându-l de un braț. Și acum să lăsăm discuțiile astea, că ne stricăm duminica. Apoi îmi vin gânduri negre.

Tiziano zâmbi.

– Mă scuzați, domnișoarelor. Nu voiam să vă creăm neplăceri. Aceste sendvișuri sunt delicioase, vă mulțumesc, adăugă cu un semn din cap către Luigia.

– De ce nu poți? interveni brusc Malnata.

M-am întors spre ea, așa cum făcură și ceilalți. Avea expresia severă din momentele când lucrurile deveneau serioase.

– Dacă îți dorești atât de mult să mergi să lupți, de ce nu te duci?

– Hai, Maddalena, termină cu povestea asta. N-a declarat nimeni război încă.

Donatella se întinse după un suc.

– Curajul e puternic, dar inima nu-l ascultă, zise Tiziano cu un aer resemnat.

– Și ce vrea să însemne asta? insistă Maddalena.

– Insuficiență cardiacă, spuse Tiziano scuipând în grabă cuvintele, de parcă i-ar fi fost rușine. Inima mea s-a născut greșită. Doctorii simt un suflu puternic între bătăile inimii, continuă și expresia lui deveni tristă, aproape disperată. Chiar dacă aș vrea să mă înrolez voluntar, m-ar alunga. Sunt inapt. Ăsta e adevărul.

– Las-o baltă, că tu ești norocos. Ai scuza pentru a rămâne acasă, în siguranță, zise Donatella mușcând dintr-un sendviș. De ce vă place vouă, bărbaților, să vă jucați de-a războiul?

– Pentru patrie, răspunse el dintr-o suflare.

– Patria nu-ț' umple burdihanu', îl boscorodi Donatella.

Devenea mai grosolană când vorbea în dialect, în ciuda buzelor date cu ruj ca ale doamnelor. Voia să spună că bărbații care vorbesc despre patrie au gura plină, însă doar de aer; patria nu-ți dă de mâncare.

– Abissinia are atâtea bogății încât să susțină întreaga țară pentru un secol, o combătu Tiziano, aproape jignit de acea înțelepciune populară care-i păta prelegerile răsunătoare.

Donatella își dădu ochii peste cap, enervată; Luigia îl privea neliniștită pe Ernesto.

– De ce ți se pare războiul un lucru atât de frumos? întrebă Maddalena.

– Gata, de-ajuns! izbucni Luigia, încercând să se arate veselă, însă vocea îi suna spart. Azi e sărbătoare și nu trebuie să ne gândim la blestematul ăsta de război.

Rămaseră cu toții în tăcere, în jur simțindu-se doar căldura de la miezul zilei și zumzăitul înfundat al insectelor.

Malnata îmi căută privirea, dar când o găsi, se uită imediat în altă parte.

– Haideți! Să nu pierdem sosirea, ne îndemnă Ernesto ridicându-se în picioare.

Luigia îl urmă tremurând, de parcă războiul tocmai ar fi început. Se ridică și Donatella, nesigură pe tocuri. Își trecu un deget peste buze.

– S-a luat rujul.

– Ți-am spus că n-ai nevoie de machiaj ca să fii frumoasă, o consolă Tiziano. Oricum, nu e nici o diferență, zise împingând-o cu o mână către pistă.

Mașinile sosiră cu un vuiet din iad, iar mie mi se părea că au trecut linia de sosire în

același timp.

Oamenii țipau și își agitau pălăriile.

– Cine a trecut primul? Ați văzut numărul? Steagul era galben cu negru sau verde cu roșu?

Câștigătorul fu Hans Stuck, germanul. Nuvolari sosi al doilea, dar obținând cel mai bun timp pe turul de pistă.

– Nu mi-au plăcut niciodată nemții ăștia, comentă Ernesto.

Din difuzoare se auzi imnul Germaniei, în acea limbă care era atât de dură și plină de consoane, încât părea să spună lucruri rele.

Tazio Nuvolari era mic și slab, stătea în picioare o treaptă mai jos, pe podium, și făcea cu mâna, cu drapelul italian pe spinare și chipul murdar de praf negru. Mai puțin ochii – ochelarii de pilot îi desenaseră o mască. Hans Stuck era înalt, blond și cu o față de șoarece.

Luigia își sprijini capul pe umărul lui Ernesto.

– Ce se întâmplă dacă declară război cu adevărat? Ce facem noi?

– Dumnezeu nu va permite asta.

Ernesto o sărută pe păr.

După încheierea cursei, m-am îndreptat împreună cu Maddalena spre râu.

Pe drumul spre centru am vorbit despre război și despre iubire. Ea nu credea în nici una dintre ele. Luigia îi plăcea, dar nu-i plăcea

mamei ei pentru că nu avea zestre și era fiică de comunist. În schimb, Tiziano nu-i plăcea pentru că zâmbea cu cruzime și avea grijă să nu-și murdărească uniforma pe care o purta chiar și atunci când nu era obligatoriu, cu o mândrie care pe ea o îngrețoșa.

– E o mască, zicea ea. Și cei care au nevoie să poarte mereu o mască au ceva de ascuns.

Mamei ei îi plăcea Tiziano pentru că era fiul lui Colombo, un bărbat înstărit care odată, povestea ea, îi strânsese mâna lui Mussolini. Și mai ales îi plăcea pentru că era bogat și aproape în fiecare sâmbătă o ducea pe Donatella în excursie la lacuri cu Balilla tatălui, luau vaporașul și mâncau la restaurant. Lucruri pe care ea nu visase vreodată să le facă, iar pentru fiica sa dorea o căsătorie de bogătași, vacanțe la terme pentru „a merge la tratament", cum îi auzise vorbind pe cei bogați, nepoți grași cu chipul spălat. Potrivit Maddalenei, Tiziano era doar un *lăudăcios,* un fanfaron care își dădea aere, dar nu știa să facă nimic.

– Mie-mi place, i-am zis. E elegant, liniștit. Folosește cuvinte grele și vorbește bine. Și apoi, se poartă frumos.

– Și despre ce vorbește? sări ea. Despre război, care i se pare un joc amuzant, de parcă ar fi un copil care se joacă cu soldățeii.

– Și ți-e frică de el?

– De cine? De ăla?

– Oare nu cumva îți place? Mie mi se pare frumos.

– Nu mi-e frică de nimic, zise dintr-o suflare. Și-apoi, mie nu-mi place nimeni. D-apăi unul așa, continuă mărind pasul.

Când am ajuns la Podul Leilor, mi-am dat seama că fugeam și rămăsesem fără suflare. Cei patru lei de pe coloane ne fixau încruntați, cu labele încrucișate asemenea profesorilor care se pregătesc să te dojenească.

În Lambro era apă cât să ascundă pietrele de pe fund. Jos ne așteptau Filippo și Matteo, în picioare, pe mal. Unul cu uniforma de Balilla și pantofii încă în picioare. Celălalt cu obișnuitul tricou pătat și deja desculț.

– Dar v-a luat ceva timp! spuse Matteo în timp ce eu și Malnata coboram pe malul prăbușit. În zona prin care treceam întotdeauna, frunzele de iederă erau smulse, iar crengile rupte.

Maddalena îmi întinse brațul pentru a mă ajuta să cobor, iar eu îmi țineam o mână pe fustă ca să nu se ridice.

– Ne gândeam că nu mai veniți, făcu Filippo, iar aici e o căldură de moarte.

Pantofii Malnatei se auzeau ca un plesnet pe pietre, iar ea înaintă spre râu.

– Știți ce facem acum? Facem baie.

– Baie? Așa?!

– E, nu chiar așa, răspunse Malnata râzând, ne dezbrăcăm.

– Cum adică? am întrebat.

– Rămânem în chiloți și maiou. E ca și cum am fi la mare.

– Și ce știi tu? N-ai fost niciodată la mare, spuse Matteo.

– Și nici tu, scuză-mă că-ți zic, replică Maddalena. Dar ce contează? Facem aici marea. Marea numai pentru noi, ceea ce e chiar mai bine. Hai, să mergem. Și-și scoase cămașa. O lăsă să cadă pe mal, apoi își scoase pantofii trăgând de călcâi cu vârful celuilalt picior și aruncându-i cât colo. Voi ce mai așteptați, mă rog? zise desfăcându-și fusta.

Rămase în chiloți și maioul alb, larg pe spatele slab. Coloana vertebrală ieșea, dreaptă, în relief, de sub pielea albă de pe spinare. Era cu adevărat frumoasă.

O luă la fugă și se aruncă în apa din Lambro, apoi ieși la suprafață respirând puternic cu gura deschisă.

– E rece, țipă. Hai, *codacilor*, aruncați-vă!

Matteo fu primul. Nici măcar nu-și scoase pantalonii și maioul. De cum intră în apă scoase un urlet puternic, un răget de animal. El și Maddalena se prefăcură că se înecau unul pe celălalt, râzând și înghițind apă și revenind la suprafață tușind.

Filippo își scoase uniforma aproape cu furie. Se aruncă și ieși respirând sacadat, strângându-și trupul cu brațele în timp ce tremura.

– E rece ca gheața, înjură printre dinți, iar Matteo îl ajunse din urmă și-l stropi cu picioarele.

Atunci mi-am scos și eu fusta și cămașa. Fu ca și cum m-am eliberat de o haină veche și murdară care e prea strâmtă, de aruncat.

Am luat-o la fugă. Pe tălpi, pielea se tăbăcise după acea vară petrecută desculță și nu mai simțeam pietrele. M-am aruncat cu ochii închiși. Apa era foarte rece și mă făcu să respir cu pauze.

– E prea rece apa asta, zise Filippo bâjbâind spre mal.

– Termină, femeiușcă! urlă Matteo, care-i puse piedică.

Filippo încercă să-l arunce din spinare și începură să se lupte țipând și trăgându-se de păr.

Malnata se așeză între ei, împingându-i pe amândoi în Lambro, iar lupta deveni o bătălie haotică, jumătate în apă, jumătate pe uscat, o întrecere de-a cine reușea să-l arunce pe celălalt în apă.

– Și tu ce faci? Stai și te uiți?

Atunci mi-am făcut semnul crucii și m-am aruncat în mijlocul lor.

Faptul că ne împărțeam scatoalce, îmi înfigeam genunchii în albia mocirloasă și simțeam mâlul negru prelingându-se printre degete și lipindu-se de păr mă transformase într-o ființă din carne. Eram făcută din piele și sânge, vânătăi și oase. Și muchii și urlete. Eram vie.

Împreună cu Malnati puteam spune pentru prima oară „Sunt aici", conștientă de întreaga greutate a acelei afirmații.

Am strâns-o pe Maddalena de un braț și am doborât-o cu un picior în spatele genunchiului, cum o văzusem pe ea făcând când îi provoca pe băieți pe malul râului. Țipă și căzu pe spate în apă, iar când ieși la suprafață avea părul negru lipit de frunte asemenea unor alge. Se ridică râzând și mă amenință:

– O să vezi tu acum!

Mă apucă de mijloc și mă făcu să-mi pierd echilibrul. N-am avut timp să-mi țin respirația și, o clipă mai târziu, totul în jur deveni apă. Am înghițit lichidul înghețat și plin de nămol, dând din picioare și crezând că mor. Maddalena a fost cea care m-a tras afară prinzându-mă de încheietura mâinii. Am început să tușesc tare, apăsându-mi cu o palmă pe piept, apoi am izbucnit în râs. Panica de pe chipul ei se înmuie și mă îmbrățișă. Era frumos să-i simt pielea lipită de a mea.

Umbrele podului și ale clădirilor de lângă mal se lungiseră, acoperind aproape complet albia râului. Aflată încă în îmbrățișarea Malnatei, m-am trezit tremurând.

– Hai să mergem la soare! Că apoi nu apucăm să ne mai uscăm, zise ea.

Degetele ei înlănțuite cu ale mele îmi dădură o senzație bruscă de căldură, care se opri în ceafă.

Ne-am întins în singurul colțișor de lumină rămas pe mal, cu pietrele care ne împungeau în spinare și ochii închiși, recăpătându-ne suflarea în timp ce apa se dizolva în stropi care curgeau pe tâmple și în colțurile trupurilor noastre nemișcate.

– Vreau să rămân pentru totdeauna așa, am rostit, în timp ce pielea mi se încălzea ușor.

– Udă și tremurând? râse ascuțit.

– Împreună cu tine.

După scrâșnetul pietrelor mi-am dat seama că se mișca, iar atunci când umbra ei acoperi soarele, am deschis ochii și am văzut-o, așezată pe-o parte, cu bărbia sprijinită în palmă.

– Vin și eu cu tine la școală luna viitoare.

– Chiar vii?

– Ernesto a zis că pot, încuviință. Vrea să merg la gimnaziu pentru ca apoi să pot merge la liceu, și se va ocupa el de toate. Dar trebuie să am grijă să nu mai rămân repetentă.

– E suficient să înveți.

– Aia nu e o problemă. Pot să fac un efort. Dar pentru restul trebuie să mă înveți tu.

– Și ce pot eu să te învăț? Eu nu știu nimic.

– Să fiu cuminte, zise ea, să mă comport bine.

Se lăsă din nou pe spate, întinse brațele și picioarele așa cum faci iarna în zăpadă ca să desenezi îngeri.

Exact atunci îmi pulsă în burtă o durere bruscă, ucigătoare, de parcă cineva m-ar fi călcat în picioare. Durerea dispăru, după care reveni și mai puternică odată cu următoarea respirație.

M-am ridicat. Ceva închis la culoare mi se lipise de interiorul coapsei și curgea în jos într-un fir negru, subțire. M-am gândit la o algă, o iarbă moale de pe fundul apei și am întins o mână s-o iau de acolo.

Dar atingând-o, mi-am dat seama că degetele mele erau roșii și ude de sânge. M-am ridicat dintr-odată, clătinându-mă ca să-mi păstrez echilibrul în timp ce la nas îmi ajungea izul umed și neplăcut de atunci când eu și Maddalena stăteam întinse pe povârnișul pisicilor ca să ne comparăm zgârieturile.

Stăteam nemișcată: picuri mari îmi curgeau pe gambe și cădeau pe pietre rămânând acolo, închiși la culoare asemenea monedelor din aramă pe care Carla le așeza unele peste altele

pe masa din bucătărie înainte să meargă să cumpere pâine.

– Mor! am țipat.

– Ce se întâmplă? strigă Matteo, care încă mai era în apă.

– Dar ăla e sânge? întrebă Filippo.

– Tăceți! interveni Malnata.

Am apăsat cu palmele pe locul dintre picioare, apăsând tare pentru a încerca să opresc sângele. Eram pe punctul de a ajunge precum o păpușă făcută din zdrențe. Aveau să-mi iasă mațele și să mor, așa, golită și lipicioasă pe malul râului Lambro.

– Mor!

Apoi vocea Malnatei îmi șopti la ureche:

– Nu trebuie să-ți fie frică.

M-am agățat de maioul ei ud, dar, pentru că mi se înmuiaseră picioarele, a trebuit să mă țin de ea ca să nu alunec. Durerea venea în valuri și am simțit din nou o rafală arzătoare. M-am clătinat. Să respir devenise un efort conștient, obositor.

Maddalena își trecu degetele prin părul meu asprit de nămol.

– Trebuie să respiri. Cuvintele ei erau ca o apă care susura. Acum îți trece.

O liniște rece îmi alunecă pe coloana vertebrală, asemenea unui deget care-mi număra vertebrele. Frisoanele dispărură împreună cu durerea.

– E în regulă, spuse Maddalena. E un lucru normal. Ți-am spus că nu trebuie să ne fie frică de sânge.

– Dar tu de unde știi?

– Donatellei îi vine în fiecare lună. O dor burta și spatele și, după câteva zile, îi trece.

– În fiecare lună? am bâiguit. Nu se poate. Sigur te omoară.

– Ți-am spus că nu, replică ea, serioasă. Mă apucă de umeri și mă obligă s-o privesc. Toate femeile au așa ceva. Așa ni se întâmplă când creștem.

– Și ai și tu? am spus trăgându-mi nasul.

– Nu încă.

– Și de ce le vine doar femeilor?

Ridică din umeri.

– Nu știu. Cred că așa suntem făcute și asta e.

Întinse brațele dezlipindu-mă de ea și mă privi din cap până-n picioare, așa cum făcea mama înainte de a ieși din casă. Mă duse spre râul Lambro, apoi în apă.

Redevenise ușor să respir. Am lăsat-o pe Maddalena să mă ajute să mă spăl de sânge. Mă puse să-mi scot chiloții care se murdăriseră, apoi îmi frecă partea interioară a coapselor.

– Îmi pare rău, i-am spus.

– E în regulă.

– Ziceam de maiou.

I-am arătat pata roșie pe care i-o lăsasem într-o parte.

– Și ce contează?

Genele mi se umeziră.

– Nu plânge acum.

– Nu plâng. Mi-am trecut palmele peste față. Plânsul e pentru idioți.

Zâmbi.

– Ai învățat.

Matteo și Filippo, ghemuiți în albia râului, cu apa bătându-i în spate, ne priveau.

– Ce-ai făcut? întrebă Matteo, dându-și pe spate părul din care îi picura apă pe frunte.

– Nimic.

Filippo se aplecă în față, își scufundă capul în apă până la nări pentru a face bulbuci suflând pe nas. Reveni la suprafață și spuse:

– Și atunci de ce e sânge?

– Când ne rănim, noi nu facem atâta caz, adăugă Matteo. Arată-mi și mie.

– Sunt treburile noastre, zise dintr-o suflare Malnata. Ce vreți să știți voi? Și nu vă mai uitați!

Am ieșit din apă. Ajunse la mal, ne-am pus hainele peste pielea udă. Maddalena își încheie cămașa sărind un nasture, iar fusta neagră era mototolită, lipindu-i-se de coapse. Își strecură o mână dedesubt și-și scoase chiloții, ridicând un picior, apoi pe celălalt.

– Ține, îmi spuse, că ai tăi sunt murdari.

– Și tu?

Ridică din umeri.

– Nu mă interesează.

Am luat chiloții pe care mi-i întindea, încă uzi. Mi i-am pus în grabă; erau reci ca gheața și se lipeau de piele. M-am îndreptat de spate, strângându-i pe ai mei în pumn.

– Știi ce spun ceilalți despre tine.

Lăsă cămașa încheiată greșit și ridică ușor capul.

– Și?

– Nu e adevărat, i-am zis, nu e adevărat că aduci ghinion, și nici povestea cu diavolul. Și nu e adevărat că mi se întâmplă lucruri rele dacă stau împreună cu tine.

Continuă să mă privească, serioasă.

– Eu mă simt în siguranță cu tine.

---

[1] Blestemata

[2] *Sposalizio*, în original

[3] „Vai, viață, vai, viața mea, vai, inimă, inima asta, ai fost prima dragoste, și prima și ultima vei fi pentru mine"

[4] *Mâini de zână*

[5] Strigăt de luptă al fasciștilor

[6] *Tinerețe*

Partea a doua. Sângele de mâine și prihanele de azi

10

Fiatul Balilla negru era parcat în fața casei mele, pe cealaltă parte a străzii, aproape de frizerie și de afișele cu reclame pentru Cinzano. Domnul Colombo se afla pe locul șoferului, cu chipul ascuns de umbra pălăriei. Pe locul pasagerului, în rochia roșie, era mama.

Nu puteai să nu te oprești să te uiți la ei. Stăteau foarte aproape și părea că vorbeau încet, iar mama râdea cu gura deschisă, așa cum acasă n-ar fi făcut niciodată. Parbrizul mă

împiedica să aud sunetele și aveam impresia că asist la un spectacol cu marionete.

Mama probabil că mă văzu pentru că luă o expresie serioasă, făcu un semn către domnul Colombo și deschise portiera.

Când coborî, își aranjă părul și-și netezi rochia. Mă ajunse din urmă cu tocurile care țăcăneau pe stradă.

– E nepoliticos să te uiți așa la cineva, Francesca. Făcu o pauză, trecându-și limba peste buze. Domnul Colombo a fost drăguț să mă aducă acasă. Fii cuminte și salută-l cum trebuie.

Colombo mă salută dând din cap și atingându-și pălăria.

Mama îl salută cu mâna, veselă ca o copilă, apoi se întoarse. Doar atunci păru să mă vadă cu adevărat. Mă scrută cu chipul încordat și zise:

– Ce-ai făcut cu uniforma ta?

Fără să răspund, am fugit trecând de ușă și am urcat pe scări. Ea rămăsese în stradă, strigându-mi numele. Țineam strâns într-un pumn chiloții murdari, iar în celălalt mănușile mototolite.

Am intrat în casă, iar Carla, care mă recunoștea după zgomotul pașilor, mă salută din bucătărie. Tata își iți capul de după ziar și spuse:

– Ți-am luat și ție *Corrierino*. Apoi mă văzu. Dar ce ți s-a întâmplat? Ai căzut în Lambro?

Am simțit că-mi ardea fața de rușine pentru că el mă vedea în starea aia. Am luat-o la fugă spre baie și am spălat în grabă chiloții plini de sânge, de teamă să nu fiu certată.

– Aș putea să știu ce are fiica ta? întrebă mama, nervoasă.

– Dar nu erați împreună? întrebă tata. Unde ai lăsat-o?

Am început să frec mai tare pânza cu săpunul, simțind cum colțurile ascuțite mă împungeau în palmă. Apa devenea roz în timp ce izul de sânge amestecat cu cel dulceag al lavandei îmi gâdila nările.

– Probabil că s-a dus din nou cu nemernicii ăia, spunea mama mea. Doamna Mauri a văzut-o împreună cu Malnata.

– Cu cine? Cu fiica familiei Merlini?

– Nu-mi place fătuca aia. Am zis eu că avea să-i strice rostul.

Mi-am reținut lacrimile și am strigat:

– Nu știți nimic voi!

De cealaltă parte, se lăsă brusc liniștea. Mama începu prima să vorbească, cerându-i tatei să mă pedepsească așa cum trebuia pentru impertinența mea. Dar el refuză și, pentru că ea insista, țipă la ea să termine.

Am rămas țintuită locului, ținându-mă de marginea chiuvetei. Tata nu țipa niciodată.

Ușa de la baie se dădu de perete, dezvăluind sclipirea roșie a rochiei purtate de mama. Neam uitat îndelung una la cealaltă: eu în picioare în fața chiuvetei murdare de sânge, cu picioarele dezgolite și brațele pline de spumă, ea în prag, cu ochii mari. Zise încet:

– Înțeleg. Nu-mi dădu explicații. Spuse doar, pe un ton impersonal: Ești femeie acum.

Și, pentru o clipă, păru că nu mă recunoștea, de parcă aș fi fost ceva amenințător: o creatură pe care încercase s-o îmblânzească și care îi scăpase din mână.

Apoi deschise dulăpiorul din baie și așeză pe marginea chiuvetei niște bucăți lungi de pânză și un flacon pe pastile pe care scria „Sanadon".

– Acelea pentru sânge, iar acesta pentru dureri. Când ai terminat, ai grijă să nu lași mizerie în urmă. Și dățile viitoare trebuie doar să spui „Sunt indispusă". Altfel, nu e politicos.

Ieși închizând ușa în urma ei. Apoi, am auzit-o răspunzându-i tatei scurt:

– Nimic. Sunt lucruri femeiești.

Am rămas prostită și mi-am revenit doar în clipa când Carla a bătut la ușă.

– Pot să intru?

Intrând, îmi aruncă un zâmbet bun și trase adânc aer în piept. Strânse lucrurile lăsate de mama pe marginea chiuvetei și-mi spuse, îngenunchind:

– Îți explic cum se face.

Durerile dispărură cam într-o săptămână, și la fel și sângele.

Dar cu fiecare zi care trecea, corpul meu devenea din ce în ce mai ciudat, ceva pe care mi-era greu să-l înțeleg. Pentru prima oară îmi dădeam seama de privirile celorlalți, și mai ales ale bărbaților.

Fie că mă duceam la râu cu Malnati, îmbrăcându-mă cu rochii vechi, fie că ieșeam frumos pieptănată și parfumată să fac cumpărături împreună cu mama, simțeam întotdeauna privirile grele și comentariile șoptite ale necunoscuților. Dându-și seama că eram stânjenită, mama îmi spunea:

– Înseamnă că ești frumoasă.

Dar eu nu mă vedeam frumoasă. Atenția bărbaților mă făcea să mă simt vinovată.

Când mă întorceam acasă, mă închideam în baie și, în fața oglinzii, goală, mi-era rușine de acneea care-mi desfigura obrajii, și fruntea, și bărbia, de rotunjimile cărnii care se iteau sub sfârcuri. Mă simțeam invadată de regretul că creșteam.

Spre finalul lunii septembrie, la răspântiile din fața standurilor de ziare și în fața bisericii, oamenii vorbeau despre „Abissinia italiană", „nisipurile victoriei" și spuneau „Jos cu Negus". Într-o zi, tata se întoarse acasă cu o sticlă de șampanie, din cele scumpe, și ne anunță că trebuia să sărbătorim.

Puse discul cu arii din opere celebre și-i ceru Carlei să pună masa și să gătească risotto cu șofran, care era preferatul lui.

De mult timp nu-l mai văzusem atât de fericit. Cânta cu vocea lui puternică și fără ureche muzicală: „Și la tine, dulcea mea Aida, mă-ntorc de lauri încins. Să-ți spun: pentru tine am luptat, pentru tine am învins!“ Și când Carla încercă să-l ajute să desfacă sticla de șampanie, se supără și insistă că se ocupă el.

Lipsea cârnatul, dar risotto-ul era aromat; pâinea, abia cumpărată de la brutar, trosnea sub degete și emana un parfum călduț.

– Ce sărbătorim? întrebă mama, care nu era obișnuită să bea și se înroșise deja la față.

– Concesionarea pălăriilor pentru trupe, spuse tata, e oficial a noastră.

Mama ridică paharul, cerându-i Carlei să i-l umple din nou.

– Domnul Colombo și-a ținut promisiunea, zise cu un gest de mândrie.

– Meritul calității fetrului nostru… Tata bău șampania și plescăi din buze, apoi adăugă: Și dacă binecuvântatul ăsta de război ar izbucni într-adevăr, o să vedeți că cererile vor crește mai mult.

Nu voiam războiul, dar mă bucuram să-l văd pe tata așa. Din fericire, faptul că mă făcusem de râs cu domnul Colombo nu-i stricase

afacerea. Iar el avea să mă iubească în continuare.

Am șters farfuria cu o bucățică de pâine. În perioada aceea mă-ncerca o foame nervoasă și de neostoit.

– E o încântare pentru ochi priveliștea farfuriei ăsteia, zise tata în timp ce strângeam pâinea.

Mama îmi aruncă o privire ucigătoare.

– Asta nu e o purtare de domnișoară cuviincioasă.

– Dă-i pace, că trebuie să crească, râse tata. Se face frumoasă foc Francesca noastră. Mai las-o vreun an și o să facă pretendenții coadă la ușa noastră, îți spun eu. O să trebuiască să-i ținem cu bâta la distanță.

Eu mi-am încrucișat brațele peste burta care împingea în cordonul rochiei și am început să mestec din nou.

Carla strânse masa în liniște. Se opri înainte să intre în bucătărie și-și făcu semnul crucii. Era îngrozită. Ea spunea că în război mureau doar oamenii cinstiți. În schimb, celor de sus, care-i trimiteau pe ceilalți la luptă, nu le păsa nici cât negru sub unghie.

– O simt în oase, zise tata ștergându-se la gură cu șervetul, de acum încolo totul va merge din ce în ce mai bine.

11

Războiul a fost declarat în seara de 2 octombrie.

Se simțea o răcoare umedă, iar *scighera,* ceața de toamnă, era densă ca untul. Piața Trento era ticsită de oameni, dar prezența mulțimii se putea ghici numai după rumoare, după murmurul ce însoțea așteptarea. În difuzoare se auzea un șuierat hârâit, iar în balconul primăriei autoritățile împopoțonate în uniformele lor așteptau cu mâinile în șolduri și spinarea dreaptă. Bucăți de tricolor și de stindarde se ițeau din când în când, împungând ceața deasă, pentru a se cufunda apoi în întunecime, alături de trâmbița din bronz din monumentul eroilor căzuți.

Maddalena avea privirea în pământ, spunând:

– Oare chiar cred că ăsta e un lucru pentru care să fii fericit?

Apoi, dintr-odată, din difuzoare se auzi un țârâit, iar vocea lui Mussolini păru să vină de nicăieri. Era răsunătoare, mândră, dar ducele făcea prea multe pauze pentru a respira și mă duse cu gândul la peștii care deschideau și închideau gura holbând ochii apoși atunci când Maddalena îi înșfăca, strivindu-i între degete.

Ducele vorbea cu avânt despre bărbații și femeile care se strânseseră în piețe:

„Manifestația lor trebuie să demonstreze și demonstrează lumii că Italia și fascismul reprezintă o identitate perfectă, absolută, inalterabilă. Pot crede contrariul doar creierele cufundate în cea mai crasă neștiință despre oamenii și lucrurile din Italia, din această Italia a lui 1935, anul al XIII-lea al Erei Fasciste. De multe luni, roata destinului, sub impulsul hotărârii noastre calme, se mișcă spre centru: în aceste ore, ritmul său este mai rapid și devine de neoprit!"

Izbucniră țipetele, cântecele și uralele strigate de o ființă unică, monstruoasă, fără formă sau corp, care se afla în jurul nostru.

Toată seara fură difuzate discursuri și cântece. Peste tot prin oraș, oamenii căzuseră pradă unei frenezii neobișnuite, de parcă doar acum, în acel strigăt de război, și-ar fi găsit propria rațiune de a trăi și fuseseră de ajuns cuvintele acelui bărbat, pe care-l văzuseră în portretele de pe pereții de la primărie sau la jurnalele de știri, și care vorbea de la balconul unui oraș cunoscut din cărțile poștale și cărțile cu ilustrații, pentru a le aminti că sunt parte dintr-un popor, dintr-o țară cu un singur șef și un singur Dumnezeu.

Cântau *Faccetta nera*[7] și fluturau steagurile cu atâta elan, încât risipeau pentru câteva clipe

ceața deasă. Acea energie veche, animalică îmi dădea o vioiciune nemaipomenită. Chiar dacă nu înțelegeam cum era posibil ca vestea unui război să nască bucurie în oameni, asemenea unei vacanțe lipsite de griji, nu mă puteam abține să nu mă las atrasă în acel vârtej plin de avânt. Era frumos să te simți parte din ceva, chiar dacă era haotic, năvalnic și periculos.

La trei zile după declarația de război împotriva Etiopiei, Ernesto primi ordinul de recrutare.

Cu cămașa curată și cravată, el se prezentă la sediul Grupului raional pentru a cere să-i fie amânată plecarea până în primăvară, după oficierea nunții, dar nimeni nu avea timp să-l asculte. Fiecare italian trebuia să contribuie pentru cauză și nu conta dacă avea copii, soție, logodnică sau părinți bolnavi. Trebuiau să aștepte întoarcerea lui și să o facă în numele patriei. Se cereau sacrificii din partea oricui, în schimbul unui bine mai mare, despre care eu nu reușeam să înțeleg care era.

Donatella se oferi să-l convingă pe Tiziano să intervină pe lângă tatăl lui:

– Cu funcția lui, sigur îți găsește o scuză.

Ernesto strânse din dinți.

– Pentru ce? Ca să mă plimb apoi prin oraș și să spun că m-aș duce la război, dar nu pot din cauza unei boli fără leac la inimă? Prefer Abissinia în momentul ăsta. Măcar de acolo te

întorci cu sufletul senin și orgoliul intact. Și liber. Nu vreau să am deloc de-a face cu fasciștii.

Donatella plângea, spunându-i că nu-și dădea seama ce făcea.

Și Luigia îl implora:

– Și eu ce să fac cu orgoliul tău departe de mine? Mai bine fascist acasă, decât liber în Africa. Sau chiar mort.

Ernesto își mijea ochii, bătea cu palmele în masă și spunea că el nu renunță pentru nimic în lume la principiile în care credea. Jurase credință doar de două ori în viață: în fața lui Dumnezeu și în fața Luigiei, căreia ar fi vrut să i se închine din nou și pentru totdeauna cu binecuvântarea unui preot și cu boabe de orez după guler. Spunea că economisise suficient pentru ca familia lui să se poată întreține fără prea multe griji în timp ce el era plecat. Apoi, când o vedea pe Luigia tremurând și oftând din greu, îi apuca chipul în palme, o săruta pe frunte și zicea:

– O să vezi că mă întorc repede.

Luigia își scotea ochelarii umeziți, își ascundea fața la pieptul lui și se forța să zâmbească.

– Și acum, fără tine să faci pe manechinul, cum terminăm rochia?

La ora cinei, în data de 6 octombrie, stăteam tăcuți în fața radioului, cu supa care se răcea

în farfurii. O voce severă dar liniștită anunță că Adua fusese cucerită.

După doar trei zile de luptă, prima victorie. Carla era în bucătărie, rugându-se la Dumnezeu ca războiul să se termine repede. Fratele ei mai mic, care repeta tot timpul: „Mulți dușmani, multă onoare", plecase voluntar.

„Drumul expansiunii în lume începe", se auzea la radio. „Italia începe cu Adua, care este recucerită și își consacră misiunea de mare națiune colonială."

În fond, jocul de-a războiul era un joc ușor. Ernesto s-ar fi întors repede, iar nunta ar fi fost și mai frumoasă. Poate în primăvară, cu mireasa cu flori în păr, iar Maddalena, o dată în viața ei, pieptănată și cu pantofii lustruiți. Eu mi-aș fi cumpărat o rochie nouă, de fată mare, strânsă în talie și care să-mi lase gleznele la vedere. Maddalena ar fi râs, iar eu aș fi dansat pe melodiile de la petrecere cu vârfurile picioarelor în echilibru peste ale ei.

12

Ernesto trebuia să plece în dimineața de luni, 14, în ziua când ar fi trebuit să înceapă școala. Trebuia să prindă din urmă un batalion care se afla deja la instrucție, și de acolo să se îmbarce spre Africa.

Luigia se rugase să-l repartizeze la un regiment din Italia, poate la Verona sau la Florența. Dar nici ea nu fusese ascultată. Poate acolo sus, în paradis, erau ca la sediul Grupului raional și nu aveau timp să se ocupe de o mică croitoreasă.

Maddalena voia să chiulească în prima zi ca să-l însoțească pe Ernesto până la camionul militar, să-și ia la revedere până când avea să-l vadă dispărând în capătul drumului, iar gâtul i s-ar fi uscat din cauza urletelor. Dar el o pusese să jure că avea să meargă tot timpul la școală și avea să se poarte frumos.

– Vreau numai zece în carnetul de note. O sărutase pe obraz, chiar pe pata unde se spunea că o atinsese diavolul. Nu înceta să ai încredere.

În duminica de dinaintea plecării, familia Merlini organizase un prânz, cu caltaboș și turtă de castane, și fusesem și eu invitată.

– De-acum ești de-a casei, spunea Ernesto.

Luigia își mușca buzele încontinuu și avea ochii umflați, iar Donatella stătea singură în fața ferestrei, fumând o țigară. O scosese din tabachera de argint pe care i-o dăruise Tiziano Colombo. Zile întregi îl acuzase pe Ernesto că nu-i permisese să-l ajute, iar acum, că trebuia să se ducă obligatoriu la război, nu reușea să nu-l învinovățească.

– Orgoliul lui blestemat, spunea ea, cine știe ce-o să mai rămână de el.

A fost un prânz trist, deși Ernesto făcea eforturi să înveselească atmosfera. Fereastra era deschisă, în ciuda frigului de-afară, pentru a auzi melodiile care ajungeau de la apartamentul de deasupra. Când se auzi *Faccetta nera*, Ernesto închise fereastra și își rulă o țigară în liniște, umezind hârtia cu buzele. Fumul țigării umplu bucătăria, iar el se posomorî.

Mama Maddalenei, în capul mesei, zgâria cu furculița în farfuria goală în care fusese turta de castane, spunând:

– Dacă ar ști Mussolini, nu s-ar întâmpla nedreptățile astea. Ar trebui să-i spunem despre problemele noastre, ale oamenilor sărmani. Poate să-i scriem o scrisoare.

Luigia căuta privirea lui Ernesto, care râdea amar:

– De parcă i-ar păsa de asta.

– Providența a vrut să-l salveze din atentatele alea. Asta înseamnă că e protejat de sfinți, insistă mama.

– Înseamnă că e ca o muscă. Ernesto bătu cu palma în tăblia mesei, făcând să sară firimituri de tutun în jur. E greu să-l omori. Trebuie să muncești serios. Să încerci și iar să încerci, până când reușești.

Luigia puse la încălzit apa pentru cafeaua de orz; între timp, Maddalena mă duse în camera în care dormeau ea și frații ei. Deasupra patului lui Ernesto erau un crucifix și o mică statuetă cu Sfântul Francesco, lipite de perete alături de fotografii tăiate din ziar cu Nuvolari și Learco Guerra, care câștigase Turul Italiei cu un an în urmă. Pe noptiera Donatellei se afla o ilustrată cu De Sica într-o scenă din *Bărbații, ce netrebnici...*, o pudrieră și un roman polițist: *Crimă la vicariat*.

Pe cea a Maddalenei nu era nimic, doar pietrele lucitoare pe care le strângea din râu. În cameră abia era loc pentru paturi și nimic nu le permitea un pic de intimitate.

Maddalena îmi spuse să mă așez pe patul ei, pe care salteaua era plină de găuri în care te afundai cu totul. Îmi povesti că, noaptea, cerceta crăpăturile din tavan și nu reușea să doarmă. Și-atunci dădea cuvertura la o parte și încerca să se roage. Dar nu reușea.

– Trebuie să mă înveți cum se face. Mie nu-mi iese, îmi spuse.

– Nu e un lucru pe care să-l poți învăța.

– Ba da, insistă ea. Cum trebuie să stai? Așa? Și apoi? Apoi ce trebuie să faci? Fecioarei trebuie să i te adresezi cum le vorbești domnilor? Să-i spui „vă rog" și „mulțumesc"?

– Și de ce vrei să te-apuci să te rogi acum?

– Vreau doar să mi-l aducă înapoi, zise cu ochii întunecați, și n-o să mai cer nici o altă favoare în toată viața mea.

Nu o mai văzusem niciodată atât de tristă. Încăpățânarea și furia ei nu mai contau. Și cu toate acestea, avea ochii uscați și obișnuita privire feroce.

Am îngenuncheat lângă ea, cu coatele pe pat și fruntea sprijinită pe mâinile împreunate. Și am recitat împreună *Ave Maria* și *Tatăl nostru*. Maddalena spunea mai rar, după mine, pentru că nu-și amintea bine cuvintele. Cu ea alături, toată povestea aceea legată de credință căpăta un sens și o dimensiune umană, departe de mirosul de tămâie și de biserică. Împreună cu Maddalena reîncepeam să cred și eu, în secret.

Când veni timpul să mă întorc acasă, Ernesto își luă rămas-bun.

– Mă bucur că Maddalena te-a găsit, și bătu cu capătul țigării în palmă, încordându-și spinarea.

Avea în gesturi aceeași asprime a surorii lui, dar și aceeași vulnerabilitate, pe care încerca s-o țină ascunsă, și un chip care ar fi putut să-l înfrunte și pe diavol.

– Oamenii i-au pus un nume plin de cruzime, continuă el vârându-și țigara în gură. Ea l-a purtat ca pe o armură și acum e mândră de el. E o fată puternică. Nu o interesează ce spun ceilalți. Și în timpurile astea, este singurul lucru care contează.

– Nu-i este frică de nimic, am confirmat, încercând să-mi țin bărbia în sus, așa cum făcea ea.

– Nu e întotdeauna bine. Ernesto își aprinse țigara cu chibritul și inspiră fumul. Promite-mi că o să rămâi aproape de ea.

M-am simțit importantă, cu o misiune sacră: eroina din romanele care povesteau despre dueluri cu spada și despre iubire, în care protagoniștii mureau unul pentru celălalt și foloseau cuvinte grele.

– Promit.

A doua zi i-am spus mamei că nu mai voiam să fiu însoțită la școală de Carla, acum că eram mare. Mi-am pus pardesiul, mi-am luat ghiozdanul cu caietele noi și am ieșit singură. Aerul rece al dimineții îmi ciufulea părul, biciuindu-mi fața.

Maddalena mă aștepta la fântâna din fața Palatului Frette, în capătul Pieței Mazzini.

– O să te plictisești, i-am spus în timp ce mergeam alături pe trotuar. O să trebuiască să asculți din nou aceleași lucruri de anul trecut.

Maddalena ridicase o crenguță și bătea cu ea în gardurile caselor.

– De data asta e diferit. Anul trecut tu nu erai. Și-apoi am promis că voi fi cuminte, zise. Avea fața curată, părul dat după urechi și pantofi albi. În fond, un an trece repede. Întinse o mână și o apucă pe-a mea, trecându-și degetul mare peste încheieturile degetelor mele zgribulite. Hai, să mergem mai repede, altfel întârziem.

Eram înspăimântată și fericită să încep acea școală care avea un nume atât de răsunător: „gimnaziu inferior". Mă făcea să mă simt mare. În clasa a cincea învățasem mult pentru examenul de admitere și gândul că aș fi putut să nu-l iau îmi provocase coșmaruri groaznice.

La școală, cu regulile, orarul și notele ei, mi se părea că am un scop și un orizont de atins. Era un drum pe care-l înțelegeam, o misiune. Ca în romane.

Am ajuns la școală gâfâind, dar fără să ne dăm drumul la mână.

Se intra separat: printr-o parte băieții, prin alta fetele. Clase separate, la fel ca și intrările, chiar dacă nici Dumnezeu n-ar fi ridicat o asemenea barieră între bărbați și femei, care oricum ar fi căzut odată cu căsătoria.

Faptul că nu m-am simțit dezorientată a fost doar mulțumită mâinii Maddalenei, care mă conducea mai departe de poarta de intrare cu tricolorul, de-a lungul curții și pe scările mari cu portretul Rosei Maltoni, mama lui Mussolini, care fusese învățătoare: avea o expresie docilă și ascultătoare; sub ea erau depuse buchete de trandafiri și ghirlande ca în fața unui altar.

Clasa noastră era la etajul al doilea. Pe ferestrele mari intra multă lumină, iar pe peretele din capăt erau agățate portretele regelui, reginei și al ducelui; alături de crucifix. Tabla mirosea a detergent, iar bureții noi erau înșirați pe suportul din lemn.

Maddalena mă duse la ultima bancă: acolo puteai să nu fii atent și să te uiți pe fereastră.

– Am muncit tot anul trecut, spuse mândră, arătându-mi o gaură mare cât un deget care străpunsese tăblia cu totul. E bine aici?

– Nu. Anul ăsta mergem în prima bancă.

Celelalte fete ne priviră curioase cum traversam de mână clasa și apoi întorcându-ne la prima bancă, în care nu voia să stea nimeni. Aveau cozile împletite strâns sau fundițe-n păr, genunchii cu piele fină precum miezul de pâine pe care-l modelezi îndelung cu degetele, și stăteau cuminți, cu spinarea dreaptă și gleznele încrucișate.

Chiar dacă era mai mare cu un an, Malnata era mai scundă decât toate cu cel puțin un deget, își ținea funda de la șorț desfăcută și nu făcea nimic să-și ascundă zgârieturile.

Intră profesoara de italiană și latină, iar noi ne ridicarăm pentru a spune salutul. După strigarea catalogului, se prezentă în câteva cuvinte, în grabă. Ne spuse că în clasa ei nu era loc pentru leneși și că nu-i plăceau plângăcioșii. Cu permisiunea ei ne-am așezat, într-un zumzet de șoapte confuze. Băncile erau lipite două câte două și acoperite de mâzgălituri scrijelite de generații întregi de bricege.

Pe sub bancă, Maddalena își așeză o mână pe coapsa mea. Mireasma delicată, familiară a pielii ei mă liniști. „Sunt aici", îmi spunea. Și era de ajuns.

Chiar dacă Maddalena își dădea toată silința, se vedea că școala nu era locul ei.

O enerva funda de la șorț, să trebuiască să ceară voie să meargă la toaletă și să spună: „Mă scuzați, doamna profesoară". Ura în mod special ritualul salutului de dimineață, când, în picioare lângă bancă, trebuia să ridicăm brațul drept cu degetele întinse spre portretul lui Mussolini, lovind călcâiele unul de altul și lăsându-i în paza lui Dumnezeu „pe Duce, Suveranii și draga Noastră Patrie". Celelalte fete o priveau pe furiș, arătau spre pantofii ei,

genunchii, părul tuns aiurea și pata cu piele fină de la tâmplă. În pauză se strângeau lângă calorifere cu pâinea lor albă cu unt și râdeau de pâinea ei neagră, iar când ea le spunea: „Ce vă uitați atât?“, ele plecau cu coada între picioare.

În schimb, mie începea să-mi placă școala, chiar dacă, deja, primele lecții de latină mă puseseră în dificultate. Însă o limbă atât de veche suna frumos. Iar poveștile cu eroi și zei, cu trădări și bătălii, cu iubiri mărețe mă emoționau. Dacă Monza ar fi ars precum Troia, eu aș fi luat-o pe Maddalena în cârcă și am fi fugit împreună fără să ne mai întoarcem vreodată. Și apoi am fi creat un pământ numai al nostru și am fi fost regine.

Fusesem întotdeauna numită o fată „liniștită și bine educată“.

Nu-mi mai era de-ajuns. Voiam să mi se spună pe nume, zicând: „E cea mai bună“.

Îmi plăcea când îmi dăruiau insignele cu drapelul și spuneau că am făcut o treabă foarte bună. Dar lucrurile mai importante continuam să le învăț de la Maddalena: cum să fac să sară de mai multe ori pietrele în râu, de ce băieții umblau după fete și cum făceau copiii să umfle așa tare burțile mamelor înainte de a se naște. Lucrurile pe care mi le explica Maddalena erau simple și în același timp misterioase, precum rotirea planetelor sau formarea munților, dar

erau învăluite în rușinea și reticența adulților, care le făceau să fie interzise, clandestine, și din motivul ăsta interesante.

Mi-am dat seama că eram mai fericită dacă era ea cea care-mi spunea „bravo". Îmi plăcea cum mă admira dacă la școală o ajutam să rezolve o problemă dificilă sau îi repetam diferența dintre complementul indirect și complementul posesiv. „Tu înțelegi imediat lucrurile astea", îmi spunea, întorcându-se să se concentreze pe ce scria în caietul ei pătat și cu colțurile îndoite.

Își dădea toată silința pentru fratele ei, căruia îi scria o scrisoare în fiecare săptămână. Și ca să facă asta se baza pe mine. În sfârșit, de la începutul prieteniei noastre, îmi dădeam seama că îi dădeam ceva și eu. Nu mă mai simțisem până atunci indispensabilă.

13

Maddalena știa să-și poarte neascultarea și pe ascuns. Era mândră de asta. Mie îmi era teamă să-i răspund profesoarei, să mă uit în ochii adulților care-mi vorbeau și acceptam

orice admonestare fără să încerc vreodată să spun „n-am vrut s-o fac".

În schimb, ea, chiar și în situațiile în care trebuia neapărat să-și ceară scuze, să spună „vă rog" sau „iertați-mă", o făcea cu un aer de provocare. Din exterior părea ireproșabilă și umilă. Dar în interior cultiva o revoltă secretă.

Nu se răzvrătea nici măcar atunci când șefa clasei – care, dacă profesoara lipsea, scria la tablă numele celor buni și ale celor răi pe două coloane separate – o punea în capul listei celor răi doar pentru că ea era „Malnata" și „dacă încă n-a făcut ceva reprobabil sigur e pe punctul de a-l face".

Eu aș fi vrut să mă ridic și să spun că nu e corect, dar ea îmi făcea semn să mă abțin, pentru că ar fi fost și mai rău. Știa totul despre răutatea fetelor la școală, necinstită și susurată în șoaptă, plină de intrigi și minciuni spuse pe la spate, dar care, mai devreme sau mai târziu, se stingea asemenea focului care arde iarba uscată.

Astfel că Maddalena îndura. Îndura mingiuțele din hârtie pe care le aruncau în ea râzând de modul în care pronunța cu dificultate în latină, îndura când aruncau cu pietre în ea în curte și se apăra ridicând ghiozdanul din piele. Cele mai rele erau fetele dintr-a șaptea, care fuseseră cu ea în clasă. Șefa lor era Giulia Brambilla, fiica

farmacistului, căreia, cu un an în urmă, Maddalena îi dăduse un pumn, făcând-o să-și scuipe un dinte.

Giulia venea dimineața cu șoferul într-o mașină neagră, însoțită de guvernantă, avea bucle blonde și rotunde precum cele ale femeilor din reviste, un zâmbet de școlăriță ascultătoare, marcat de lipsa incisivului căzut. Lua note bune, iar în prezența profesorilor se purta frumos și vorbea încet, dar cu Maddalena era aspră și nerușinată, și foarte atentă să nu fie descoperită de adulți: arunca cu pământ în ea, îi vâra în buzunarul șorțului bucăți mestecate din sendvișul ei, o trăgea de păr până i-l rupea și-i spunea „vrăjitoare blestemată".

Iar ea nu reacționa. Eu mă înfuriam. Trebuia să le spunem profesorilor, să răspundem la provocări, să i-o plătim cu vârf și îndesat. De la Malnata învățasem gustul răzvrătirii și nu înțelegeam de ce acum îndura în liniște.

– Am promis, îmi răspundea.

În schimb, cu mine, Giulia și prietenele ei erau drăguțe: îmi spuneau că am păr frumos și mă întrebau dacă-mi făcea cineva curte. Asta uram cel mai tare.

Într-o zi, pe când alergam în curte, Giulia Brambilla îi puse piedică Maddalenei, iar ea căzu fără măcar să apuce să-și pună mâinile în față. Se răni în genunchi și-n barbă.

– Te doare? am întrebat-o, în timp ce-și ștergea șorțul de praf și pietriș.

Ea izbucni în râsul ăla care semăna cu zgomotul de sandale pe pietre:

– Nici măcar un pic.

Dar tot trebui să se ducă la cabinetul medical pentru că sângele continua să curgă din rana din barbă, scurgându-i-se printre degetele apăsate peste tăietură și pătându-i șorțul.

Nu-i spuse un cuvânt Giuliei Brambilla, o ignoră complet, de parcă s-ar fi împiedicat și și-ar fi făcut singură rău.

De îndată ce ea se afla în cealaltă parte a curții, m-am întors spre Giulia și prietenele ei, care încă mai râdeau.

– De ce o urâți așa de mult? am întrebat încercând să imit expresia neînfricată a Maddalenei.

– Pe-aia? întrebă Giulia. Dar n-o urâm.

– Și-atunci de ce-i puneți piedică, aruncați cu pietre în ea și alte răutăți?

– Ne apărăm.

– Vă apărați?

– O facem înainte s-o facă ea.

– Maddalena nu vrea să vă facă nimic.

– Nu știi că nu trebuie să pronunți numele ăla? Aduce ghinion.

Am înghițit în sec.

– Maddalena e prietena mea.

– Malnata nu are prietene. Nu poate să aibă.

Îmi simțeam palmele transpirate, iar inima îmi bătea să-mi spargă pieptul. Giulia Brambilla insistă:

– Și știi de ce nu are?

Buclele blonde îi loveau obrajii.

– De ce?

Mi-am dat seama că mă bâlbâiam.

– Pentru că aceia care stau în preajma ei pățesc lucruri rele.

Prietenele din spatele ei râseră, toate în afară de una, care stătea tăcută într-un colț.

– Nu e adevărat, am reacționat.

– Ți-a spus despre fratele ei?

– Sigur că mi-a spus. A căzut.

– Ești sigură?

– Sigur!

– Și despre tatăl ei ți-a zis? Și de Anna Tagliaferri?

Probabil că a văzut uluirea de pe chipul meu, pentru că a continuat:

– Tatălui ei i-a rămas piciorul prins în presă.

– Știam, am replicat, încercând să le amintesc gâtului meu, umerilor și picioarelor mele postura pe care o aveam când eu și Malnati făceam întrecere pe malul râului.

– Și știai că în aceeași dimineață Malnata se certase cu el și-i spusese că putea să nu se mai întoarcă acasă?

Am simțit că mi se usca gâtul.

– Și știi de Anna Tagliaferri?

– Nu, am fost nevoită să recunosc.

– Nu ți-a spus că a făcut-o să se dea cu capul de bancă până i-a dat sângele?

– A fost un accident.

– De zece ori s-a dat. Nu se mai oprea, părea un ciocan care bate un cui. Itala a văzut totul. În școala primară erau în aceeași clasă. Spune-i, Itala.

Fetița care stătuse deoparte se apropie. Avea dinții stricați și cozile împletite. Încuviință din cap aproape imperceptibil, tremurând.

Giulia își încrucișă brațele și mă fixă îndelung.

– Chiar vrei să cazi de la fereastră sau să rămâi fără un picior?

– Nu vreau deloc, am zis dintr-o suflare.

– Atunci, stai departe de ea. Malnata are diavolul în ea. Și dacă diavolul te sărută și pe tine, apoi nu mai ai scăpare. Nici măcar dacă mori, pentru că la final ajungi în iad.

Am rămas în tăcere, sufocată de neliniște și de sentimentul de vină pentru că gura mea nu reușea să găsească argumente s-o combată. „Mi-e scârbă de voi", aș fi vrut să le spun, „totul e neadevărat, sunteți niște mincinoase". Însă tăceam. De ce? De ce nu reușeam să spun ceea ce gândeam și continuam să-mi înghit cuvintele până se blocau în fundul stomacului, să se mistuie?

– Sunt sigură că și fratele ei mai mare o să moară. Din război nu se întoarce nimeni. Te sufoci în nisipul din Africa. O să vezi că e adevărat.

Râse, iar prietenele ei făcură la fel. În afară de Itala, care se ascunsese din nou în spatele Giuliei Brambilla, dar alta o împunse cu cotul, iar ea se forță să scuipe un hohot sufocat.

Doar atunci mi-am dat seama că Giulia Brambilla nu se mai uita la mine de ceva vreme și fixa un punct din spatele meu.

M-am întors și-am văzut-o pe Maddalena, cu un plasture în bărbie. Modul în care ne privea îmi îngheță sângele în vine.

Două zile mai târziu o găsiră pe Giulia Brambilla la baza scărilor.

Căzuse și își făcuse o rană în frunte. Și-a recăpătat cunoștința doar după sosirea medicilor care au dus-o la spital. Avea chipul murdar de sânge și țipa din toți rărunchii. Buclele erau pline de sânge și i se lipiseră de cap. Un pantof îi ieșise din picior și rămăsese în echilibru pe o treaptă. Ne aplecaserăm toate peste balustrada de la etajul a doilea și cineva arăta spre pata închisă la culoare de pe scările din marmură, în care rămăseseră urme de tălpi. Din portretul ei, Rosa Maltoni continua să fixeze cu privirea punctul în care ea căzuse. Buchetele de flori se ofiliseră și începuseră să miroasă urât.

Profesoara de italiană ne ordonă să ne întoarcem în clasă. Dar nimeni n-o ascultă. Ne strânseserăm ciorchine pe coridor: fete din clasa a șasea cu cozi împletite și fete din clasa a zecea cu tunsori asemenea celor din reviste, care de obicei nu se amestecau între ele.

– Cineva a împins-o, spuse o fată dintr-a șaptea, cu funde în păr.

– Sigur a împins-o, adăugă șefa clasei noastre.

– Și cine-a fost?

– Malnata.

– A văzut-o cineva? întrebă o fată dintr-a opta.

– N-are cum să fi căzut singură.

– Malnata a fost, sigur.

– E rea.

– Ea a împins-o.

Vocile se auzeau unele peste altele, din ce în ce mai puternice, pentru a acoperi țârâitul clopoțelului, pe care omul de serviciu continua să-l sune pentru a restabili ordinea.

Am căutat-o în mijlocul celorlalte, dar fără succes.

Profesoara urla: „În clasă, în clasă“, în timp ce toate continuau să se împingă spre golul scării pentru a ajunge în față. Apoi, dintr-odată se făcu liniște.

Maddalena înaintă precum Isus sculat din morți printre apostoli, și toate se dădură la o

parte pentru a-i face loc, amuțite.

Când ajunse la balustradă și se uită în jos, fără să scoată un cuvânt, o voce necunoscută țipă din mulțime:

– Uite-o! Ea a fost. Ea a făcut-o.

– Ai grijă că te aruncă și pe tine, o avertiză alta.

– Trebuie să le spunem profesorilor, zise alta.

– Te umple de blesteme. Stai departe de ea!

– De ce nu vorbește?

– N-o lăsați să vă atingă.

– E tristă pentru că voia s-o omoare dar n-a reușit.

– Acum trebuie să găsească pe altcineva pe care să-l ofere diavolului.

Maddalena se întoarse:

– Nu e adevărat.

Le fixă cu privirea pe fete, una câte una, cu expresia pe care o avea atunci când era gata să se lupte.

În jurul ei se făcu mai mult loc, unele desprinzându-se de grup și îndreptându-se spre capătul coridorului, de unde profesorul de matematică și profesoara de latină începeau să le conducă în clasă pe elevele dintr-a șasea C cu ajutorul omului de serviciu.

Maddalena mi se păru dintr-odată plăpândă. Dar în ochii ei era o mândrie luminoasă.

Aș fi vrut să întind un braț, să mă duc spre ea și să umplu spațiul care ne despărțea, spunându-i: „Eu nu cred".

Dar nu puteam. Era ca și cum n-aș fi fost în corpul meu, ci stăteam puțin mai în spate, observându-mă cum o priveam pe Malnata.

Ochii ei fură cei care mă readuseră la realitate, mă ajutară să simt din nou podeaua sub tălpi. Mă căuta.

Vocile fetelor deveniseră un refren obsesiv: „A împins-o așa cum a făcut cu fratele ei, voia să-l omoare. Ea e cea care face să se întâmple lucrurile astea".

– Ai împins-o tu? am rostit dintr-o suflare.

Îmi venise pe buze întrebarea aia care nu era a mea, o șoaptă temătoare care nu-mi aparținea, de parcă în spatele meu ar fi fost altcineva care mă manevra, ca pe o marionetă, cineva care era speriat și fricos și meschin; cineva care n-aș fi vrut niciodată să fiu.

Chipul i se înmuie și siguranța ei se risipi brusc.

– Chiar mă întrebi așa ceva?

– Promiseseși, am rostit tremurând imperceptibil.

Malnata se strâmbă cu chipul încordat, ca atunci când mănânci o lămâie.

– În cele din urmă, și tu ești la fel ca și ceilalți.

O luă la fugă, găsind un loc liber printre fetele care țipau.

Am rămas privind-o cu un sentiment de slăbiciune. Vina avea gustul unui pumn în burtă.

– Maddalena! am strigat.

Dar ea deja nu se mai vedea.

M-am dus s-o caut în timp ce toate celelalte se întorceau în clasă, în ordine, câte două.

Îi citisem în ochi o dezamăgire care mă arsese precum fierul încins.

Am năvălit în sala mare și sordidă în care ne petreceam pauza în zilele în care era prea frig afară. De la toaletele dispuse în lateral venea un miros fetid. Din dreapta, zgomotele unui plâns sufocat.

– Maddalena? am șoptit nesigură.

M-am luat după sunetul abia auzit, până am ajuns în fața ultimei uși.

– Maddalena, îmi pare rău, am rostit împingând în față.

În întuneric, o formă ghemuită într-un colț tresări, când dunga groasă de lumină bruscă îi lovi chipul.

– Pleacă!

Am recunoscut-o după dinții stricați și cozile împletite castanii.

– Itala?

– Lasă-mă-n pace!

– Ce faci aici?

– Voiam doar s-o sperii, suspină cu ceafa sprijinită de faianță. Avea fața roșie de plâns și-i curgea nasul. Cuvintele îi ieșeau ciuntite. N-am vrut. Jur, scânci ca o fetiță, nu mai suportam. Giulia e rea. Dar nu voiam să moară. E adevărat. Nu voiam. Avea ochii lucioși. Nu spune nimănui, te rog. Nu spune nimănui.

– Nu plânge. Plânsul e pentru idioți, i-am spus înainte de a închide ușa.

Am găsit-o pe Maddalena în fotoliul din fața biroului directorului, sub portretul uriaș cu familia regală.

Stătea cuminte, cu genunchii drepți. Mă văzu și se întoarse în partea cealaltă.

– Știu cine a făcut-o cu adevărat.

– De ce nu ești în clasă?

– A fost Itala. Mi-a spus ea.

Continua să fixeze cu privirea o gravură prăfuită cu forul roman.

– Maddalena…

– Și ce e cu asta?

– Putem merge să-i spunem, nu?

Râse. Dar era un hohot încordat.

– Oricum pe mine nu mă cred.

– Și dacă vin și eu cu tine?

– Nici măcar tu nu m-ai crezut.

Din biroul directorului se auzi strigând o voce poruncitoare:

– Merlini!

Ea se ridică, bătu cu tălpile în podea și îmi întoarse spatele.

– Mergem împreună, am insistat.

– Tu nu știi nimic, zise, tremurătoare. Au spus că am fost eu și acum așa stau lucrurile.

– Dar nu e adevărat!

– Adevărul pe care vor să-l creadă e singurul care contează. Au hotărât deja, nu-nțelegi?

Am întins o mână ca s-o apuc pe-a ei.

– Vin și eu. Trebuie să mă creadă.

Ea se retrase cu un gest nervos.

– Și cine ești tu? întrebă cu o privire plină de răutate. Eu nu te cunosc deloc.

14

În acea noapte căzu o ploaie furioasă și cenușie, atât de deasă încât nu puteai vedea nimic mai departe de trotuar. Continuă fără oprire timp de zile întregi, iar Lambro vuia și se revărsa peste maluri. Apa smulgea din rădăcină copacii care crescuseră pe margine, inunda pivnițele spărgând sticle de vin și mobile vechi, se târa pe sub poduri, umflându-se cu un noroi mocirlos și negru, lăsând urme de pământ pe piatră.

Iar eu mă gândeam: „Uite, la fel e și înlăuntrul meu".

Zilele fără Maddalena fură mohorâte și fără sens. Zile pline de goluri care se prăvăleau unul peste altul.

Nu-mi ținusem promisiunea făcută lui Ernesto. Nu fusesem în stare să rămân alături de ea. Și acum, fără ea, eram ciungă. Eram dezgolită și fără apărare.

Fără ea, lumea mea murea.

*

Stăteam în aceeași bancă, dar nu se uita la mine. Indiferența ei era o durere ca de gheață care mă lăsa fără suflare. Profesoara ne dădea să conjugăm verbe în latină, iar eu mă ofeream s-o ajut, însă ea ascundea foaia fără să scoată un cuvânt. Îi lăsam pachețelul meu, pentru că ea avea doar feliuța de pâine neagră, dar la sfârșitul pauzei, îl găseam pe bancă, neatins. Îi ceream „iertare, iertare, iertare" într-o mie de feluri. Dar nimic. Atunci întindeam palma, o țineam cu fața în sus și împungeam cu penița în carnea moale, cu putere, până dădea sângele. Îi arătam, iar ea întorcea capul. Refuzase întotdeauna să ne jucăm prefăcându-ne că suntem personaje, dar acum se prefăcea că nu mai existam.

Nu avea nevoie de mine. Îi asculta pe profesori, lua notițe cu obstinație și în pauză rămânea în clasă ca să repete lecția. În mare

parte, profesorii o ignorau din cauza poveștii cu Giulia Brambilla, care între timp se întorsese cu un bandaj pe frunte și cârje, dar nu voise să vorbească despre accident cu nimeni.

După-amiaza, după școală, luasem obiceiul să mă duc la Podul Leilor să-i spionez de sus pe Malnati, așa cum făceam nu cu multe luni în urmă, într-o viață care mi se părea că-i aparținea altei persoane.

Speram să-mi simtă privirea asupra lor. Dar eram o fantomă care venea din trecut, o umbră uitată.

Mă întorceam acasă cu sufletul trist. Mă închideam în cameră ignorând încercările Carlei de a străpunge carapacea pe care mi-o construisem. Mama ieșea aproape în fiecare după-amiază și, când se întorcea, primul lucru pe care-l făcea era să-și zâmbească în oglindă și să-și pieptene părul cu degetele. Nu se interesa niciodată de mine, cânta arii de operetă și își compara chipul cu cele ale actrițelor din reviste. Dacă îi cerea Carla bani pentru carne și lapte, îi lăsa a doua zi de dimineață pe masa din bucătărie fără să spună nimic. Părea că voia să pretindă că locuia singură. Tata era preocupat pentru că furnitura din fetru de iepure de la Forlí întârzia.

Uneori îmi înfigeam unghiile în carnea brațelor și începeam să mă zgârii, amintindu-

mi de rănile pe care mi le făcuseră pisicile în vară. Durerea, chiar dacă pentru scurt timp, mă făcea să uit de cealaltă. Dar știam că, deși nu se oprea nimeni pe stradă să mă arate cu degetul și să mă numească „vrăjitoare", eu eram cea care merita să fie fiartă în ceaun de diavol pentru eternitate. Mă simțeam ca atunci când murise fratele meu și trebuia să țin ascunsă vina care nu putea fi rostită. Maddalena avusese încredere în mine, iar eu o trădasem. Mă iluzionasem că aș fi fost curajoasă precum eroii mitici, că aș fi putut s-o salvez de toate, de foc și de Hidra căreia îi creșteau capetele la loc. În schimb, eram vinovată fără posibilitatea de mântuire și, pentru câteva zile groaznice, mi-am dorit să mor.

15

Spre finalul lunii noiembrie, se întâmplă ceva ce n-o să uit niciodată. În timpul salutului de dimineață, Maddalena a rămas la locul său și, la apelul profesoarei, a declarat:

– Eu pentru ăla nu mă ridic. Nici moartă n-o fac.

Liniștea în care se cufundă întreaga clasă lăsa o senzație lipicioasă pe piele, asemenea transpirației în amiezile de vară, în care nu se simte nici măcar o boare de vânt și te topești chiar și la umbră.

Ne învățaseră să-l iubim pe duce încă din clasa întâi, cu poeziile pentru copii învățate pe de rost, care-i comparau nașterea cu aceea a pruncului Isus și istoriseau povestea vieții lui aproape ca pe o Schimbare la Față.

Nici unuia dintre noi nu-i trecuse prin minte să-i pună în discuție existența sau aura de sfințenie care-l înconjura. Viitorul n-ar fi putut să fie diferit de prezent. Ducele era etern și așa avea să fie pentru totdeauna. Gândul că ar fi putut să nu mai fie era înspăimântător.

Nu-mi plăceau portretele lui atârnate peste tot: fața lui mi se păruse întotdeauna ca un deget mare uriaș, chiar dacă celelalte fete ziceau că e frumos, că s-ar fi căsătorit cu el când creșteau și-i pupau pe furiș pozele pe care le țineau ascunse în caiete.

Cu toate acestea, nu aș fi refuzat niciodată să fac salutul roman. Nu era din credință, respect sau admirație; ci pur și simplu din obișnuință, o convenție. Așa cum spui „bună ziua“ și „bună seara“. Trebuia s-o faci și asta era.

Maddalena rămase însă inflexibilă, privind-o pe profesoară în ochi.

Aflasem de la mama, care vorbise cu modista pentru care lucra Luigia, că scrisorile pe care le primeau de la Ernesto erau cenzurate din ce în ce mai tare. În unele dintre ele, singurul lucru pe care mai reușeau să-l citească era: „Te iubesc. Ai încredere".

În plus, cu câteva zile în urmă, cinci carabinieri veniseră în zori în casa lui Matteo Fossati și, printre plânsetele și țipetele surorii și ale mamei, îl ridicaseră pe tatăl lui pentru a-l duce în arest. În seara precedentă, la cârciumă, plin ochi de vin de câteva lire, proferase blesteme, spunând că Marea Britanie făcuse bine să ne pedepsească.

„Asediu economic" trebuia numit. De câteva săptămâni, începând cu data de 18 a acelei luni, intraseră în vigoare sancțiunile economice impuse Italiei de Societatea Națiunilor Unite, după începerea războiului în Africa.

Și în timp ce oamenii cântau *Faccetta nera* și *Ti saluto (vado in Abissinia)*[8], discutând cu nerăbdare despre prosperitatea pe care cucerirea Etiopiei ne-ar fi adus-o, veniseră sancțiunile care interziceau vânzarea în străinătate a produselor italienești și importul de materiale de război, sărăcind de fapt întreaga țară. Peste tot pe străzi se vedeau afișe care îndemnau stăruitor: „Cumpără din Italia", iar pe pereți scria „Jos cu sancțiunile",

„Franța și Marea Britanie se bucură de imperiile lor, de ce nu și Italia?“ și „Trăiască Mussolini“. Carla se întorcea de la piață cu fluturași strecurați în plasa cu cumpărături; scria: „Promit în numele demnității mele de fascist și de italian să nu cumpăr nici azi, nici altă dată, pentru mine și pentru familia mea, produse străine“.

Însă domnul Fossati, tatăl lui Matteo, repeta: „Rezultatul războiului ăstuia nu este decât că omoară băieți curajoși pentru un pic de nisip. Locuitorii din Abissinia au dreptate. Noi suntem cei care ne ducem peste alții, în casa lor. Pentru că asta fac fasciștii. Iau lucrurile altora și le bagă în buzunare pentru ei și pentru prietenii lor. Au făcut-o cu măcelăria mea și or s-o facă și cu lucrurile voastre. Iar pentru noi, oamenii sărmani, nu rămân decât lucrurile de două parale. Sau blestematele alea de fire de nisip din Etiopia!“

Cineva de la cârciumă trebuia să-l fi denunțat și, la nici o oră după ce se întorsese acasă, carabinierii îl ridicaseră din pat așa cum era și-l luaseră cu ei.

Maddalena rămase pe scaun, mândră. În postura sa vedeam cum arde vâlvătaia instinctului ei rebel care nu se stinsese niciodată și care se săturase să mai rămână ascuns.

O undă de dezamăgire îi traversă chipul când profesoara se limită să spună:

– Fă cum vrei. Vom vedea ce părere va avea domnul Ferrari despre lipsa ta de disciplină.

De parcă directorul ar fi putut să-i inspire teamă Malnatei.

Am luat loc și lecția a reînceput. A trebuit să închid ochii și să respir adânc înainte de a mă apropia de urechea ei, șoptind:

– Ce faci?

Maddalena tresări.

– Foarte bine.

Apoi pe chip i se întipări expresia pe care o avea atunci când fixa cu privirea crengile stejarilor pe care, nu demult, ne cățăram împreună, iar ea voia să urce mai sus. Sau de dățile în care coboram alergând pe pantele din parc, iar ea striga: „Mai repede!“

– Luați cartea de gramatică. Pagina 42.

Aveam să recapitulăm predicatul nominal și verbal, pe care apoi aveam să le discutăm în limba latină.

– Strada, spuse profesoara, ridică-te în picioare și citește clasei exemplele.

– Ducele este foarte harnic, am citit cu voce hotărâtă, clară. Predicat nominal. Ducele conduce Italia: predicat verbal.

– Foarte bine, spuse profesoara bătând cu rigla în marginea catedrei. Și acum, cine vrea să încerce să traducă în latină?

Întrebă râzând, pentru că știa că încă nu eram capabile să traducem fără dicționar propoziții din italiană.

Banca zgârie podeaua cu un zgomot deranjant. Maddalena se ridicase în picioare. Își drese vocea înainte de a traduce:

– *Dux ducit Italiam in Erebo*, spuse ea. Și apoi: *Dux est scortum*[9].

Profesoara se făcu albă ca varul. Fu de parcă sângele i s-ar fi scurs din trup și i-ar fi ajuns în vârful picioarelor.

– Afară! bălmăji ea.

Maddalena stătea nemișcată și nu spunea nimic.

Noi, celelalte, eram încremenite și mute.

– Afară! țipă profesoara. Ieși și nu te mai întoarce!

Maddalena făcu o plecăciune scurtă și spuse:

– Da, doamnă.

Celelalte fete începură să șușotească. Ea se îndrepta spre ușă, cu pași măsurați ca ai protagonistei dintr-o carte care era pregătită de încoronare.

M-am ridicat și eu, atât de repede, încât ghiozdanul meu căzu cu un sunet surd. Se întoarseră toate: colegele, profesoara, ba chiar și Maddalena, care deja era cu mâna pe clanță. Mă privi. Îmi lipsea de atâta vreme privirea din ochii ei, încât am simțit că-mi ia foc chipul.

Era o liniște pe care aș fi putut s-o ating.

A devenit greu să respir.

„Îi las în paza lui Dumnezeu pe Duce, Suveranii și draga Noastră Patrie", am recitat așa cum făceam în fiecare dimineață în momentul salutului. Apoi am adăugat:

– Sper să-i trimită pe toți în iad.

Malnata mă aștepta și ieșirăm împreună; profesoara își pierduse vocea după ce țipase că ar fi trebuit să ne dea afară cu bâtele și că dacă ar mai fi fost vremurile uleiului de ricin și ale incursiunilor nocturne, am fi văzut noi cât era de urât să râzi fără dinți.

Maddalena închise ușa sălii de clasă și țipetele își pierdură din intensitate.

Se apropie de fereastra care dădea spre curte, se așeză pe pervaz și-mi zâmbi.

Golul care mă invadase se umplu de valuri de căldură din ce în ce mai înalte, care-mi aduseră lacrimi în ochi.

Doamne, cât de dor îmi fusese de ea!

– Nu trebuia să faci asta, îmi spuse. Acum știi ce-o să se întâmple?

– Nu. Și nu-mi pasă.

– Nu-ți pasă?

– Nu.

– Nu mai puteam, zise ea. Nu mai puteam să mă prefac. Totul este atât de greșit. Nu-ți dai seama?

– De ce?

– Războiul înseamnă să ridicăm brațul și să spunem ce vor ei să spunem și să gândim ce vor ei să gândim. Și să respectăm regulile și să fim fete ascultătoare. Trase aer în piept. Mă săturasem să repet doar cuvintele pe care le voiau ei. Ernesto spune mereu: „Cuvintele sunt importante, Maddalena". Nu se pot spune fără să te gândești. Altfel, sunt periculoase. Și are dreptate. Dar sunt și puternice. Nu ți se pare?

Mi-am înghițit senzația de frică și am întrebat-o:

– Ce ai spus mai devreme în clasă? Ai vorbit în latină și nu cred că am înțeles bine.

Râse, dând capul pe spate:

– Am spus că ducele e o târfă.

---

[7] *Micuța față neagră,* marș fascist

[8] *Te salut (plec în Abissinia)*

[9] Ducele conduce Italia în Infern (...) Ducele este o târfă (în limba latină în original)

Partea a treia. Proba curajului

16

– Nu trebuie să afle nimeni.

Fu primul lucru pe care mama mi-l spuse după ce ieși din biroul directorului. Se machiase foarte puternic, își pusese pălăria turcoaz cu voaletă și o rochie de bal, complet nepotrivită cu locul, pe care o tot netezise cu degetele, încuviințând precum o elevă plină de înțelepciune, măcar ea, în tot timpul în care profesoara vorbise despre „nechibzuita mea manifestare de antiitalienism".

Eu rămăsesem în picioare, cu spinarea la perete și mâinile încrucișate. Nu aveam

permisiunea să răsuflu. Mama fusese cea care vorbise pentru mine:

– Numele nostru este unul respectabil. Nu avem nici o legătură cu povestea asta.

Apoi ușa de la biroul directorului se închise în spatele nostru și am rămas singure; mama mă târî până la portretul familiei regale și se opri, privindu-mă de parcă ar fi vrut să mă strivească, punându-mi din nou în vedere să nu vorbesc cu nimeni despre ce se întâmplase.

– Lasă-mă să-ți explic.

– Taci! țipă. Trebuie să taci. Cum de nu înțelegi? Își mișcă nervoasă capul și cerceii de aur i se loviră de obraz. Știi ce se întâmplă cu o fată atunci când reputația ei e distrusă? Poate foarte bine să se înece în râu.

– Voiam doar…

– Ce? Ce voiai?

– Ascultă-mă!

– Nefericito! Întinse o mână să mă pălmuiască, iar eu am tresărit. În schimb, mă prinse de bărbie. Datoria ta este să taci. Și să aștepți. Asta face o fată cuminte.

– Ce să aștept?

Se îndreptă de spate cu o strâmbătură plină de cruzime pe care nu reușeam să mi-o explic.

– O să înțelegi când o să crești. Palma ei întârzie pe chipul meu, aproape de parcă ar fi vrut să mă mângâie, dar ar fi uitat cum s-o facă. Și dacă și de data asta tatăl tău preferă să

se prefacă iar că nu s-a întâmplat nimic, o să vezi că o să mă ocup eu să fac uitată povestea asta. Pentru noi toți.

Acasă, tata nu spuse un cuvânt. Mă fixa în tăcere cu privirea, aspru, apoi se uita în altă parte. La cină, gesturile lui fură grăbite și sacadate și se ridică de la masă pentru a merge să doarmă fără ca măcar să-și termine supa. În dimineața următoare, când era pe punctul de a ieși, mama se așeză în fața ușii, cu brațele încrucișate:

– De ajuns. Trebuie să-i spui ceva *fiicei tale*.

El mă scrută îndelung, cu aceeași privire din ajun. Nu-i aparținea, nu era tatăl meu.

– Deci? insistă ea.

– Mama ta vrea să te cert, spuse el, dar eu nu am chef.

Mama se aplecă brusc, țipând la Carla să-i pregătească Ischirogeno pentru că-i plesnea capul. Apoi fugi în bucătărie, continuând să urle:

– E o casă de nebuni!

– Însă îți spun ceva, continuă tata, când crești, înveți că adesea e mai bine să nu spui ceea ce gândești cu adevărat.

– Și cum faci asta?

– Le ții în tine. Le păstrezi. Le lustruiești. Acolo pot sta în siguranță.

– Și să nu mai simți vâlvătaia?

Zâmbi, cu un zâmbet obosit.

– Niciodată. Asta niciodată.

În cele din urmă am fost readmisă la școală. Mama se plimba prin casă cu capul sus, spunând:

– Să îți amintești, data viitoare, că tatălui tău nu-i pasă de reputația fiicei *lui*.

Mulțumită ei obținusem posibilitatea de a mă întoarce la cursuri. Spuse doar că îi ceruse o favoare unui prieten de-al tatei, unul influent, și că lucrurile se rezolvaseră. Nici un profesor nu mai aduse vorba de acel episod, de parcă nici măcar nu ar fi avut loc. Colegele începură să mă izoleze, să arunce cu pietre în mine în curte și să mă numească „subversiva".

În schimb, Maddalena fusese exmatriculată pe tăcute, fără prea mare tevatură. Era mai bine să nu se vorbească despre genul de neascultare demonstrat de ea. Ar fi trebuit să-i fiu recunoscătoare mamei, pentru că doar datorită intervenției sale nu aveam să pierd anul. Dar adevărul era că singurul loc în care voiam să mă întorc era printre Malnati. Îi spusesem asta Maddalenei, iar ea mă întrebase:

– Ești sigură că ai curajul să faci asta?

Voia să vadă dacă mai eram demnă să stau împreună cu ei.

Matteo și Filippo îi sugeraseră să mă scuipe ca pe venin. „Grijește-te bine de cine te-a tras

în piept o dată“ susținea Matteo, care, de când tatăl său era departe, începuse să folosească din ce în ce mai des dialectul lui și felul în care vorbea.

Maddalena îi răspunsese că știa să se păzească singură și că pe ea n-o trage nimeni pe sfoară. Modul cel mai bun de a mă ierta era să mă pună la încercare.

Era frig în seara în care trebuia să dau proba curajului, frigul ăla care îți biciuia obrajii și transforma respirația în ceață. Pe stradă se aprindeau felinarele, iar doamnele cu guler de vulpe se întorceau acasă după ultimele cumpărături. Malnata îmi șopti:

– Ține capul jos!

Ne târam coatele și genunchii pe podeaua de marmură a negustorului de fructe, la puțină vreme după ora de închidere. Din vitrine intra lumina galbenă a felinarelor, prin colțuri se cuibăreau mici cristale de brumă, în lemnul scorojit, și scoteau în evidență petele opace lăsate de nasurile copiilor lipite de geam, atunci când se uitaseră pe furiș la coșurile cu curmale și ghimbir confiat. Se simțea mirosul delicat de fasole și cel intens al citricelor. Domnul Tresoldi cânta în spate, făcând socotelile, vocea auzindu-i-se înfundat în spatele geamului murdar al ușii închise: „Spune-mi vorbe de iubire, Mariú. Toată viața

mea ești tu". Din curte venea lătratul nervos al câinelui din lanț.

Malnata înainta în fața mea și-i vedeam rochia ruptă, partea de jos a vechiului palton bărbătesc și tălpile tocite ale pantofilor. Răcoarea aspră a marmurei pătrundea prin mânecile puloverului meu, iar în gură simțeam gustul acru al fricii.

Am tras aer în piept și am auzit răsunându-mi în minte vorbele Maddalenei: „Mie nu mi-e frică de nimic".

Pentru a intra fără să facem zgomot am profitat de clopoțelul care sunase când ieșise Maria, servitoarea familiei Colombo, care căra pe brațele de țărancă zdravănă coșurile de cumpărături. Apoi ne ascunseserăm în spatele lădițelor din lemn goale, stivuite în colț. De acolo puteam să vedem fără să fim văzute. Domnul Tresoldi se dusese în spate pentru a-și face socotelile acelei zile, în magazin era liniște ca într-o scorbură de copac, iar pe ușă atârna tăblița pe care scria „Închis". Maddalena mă privise cu ochii ei plini de încredere, șoptind:

– Ești gata?

Ieșiserăm din ascunzătoare și începuserăm să mergem de-a bușilea pe podeaua rece.

M-am gândit la chipul domnului Tresoldi, la mâinile lui mari cu palmele zgâriate de spinii

de anghinare și cu pământ sub unghii. Și frica îmi puse din nou un nod în gât.

Era amabil când mergeam la magazin cu mama, iar ea cerea piersici cu pieliță pufoasă, cartofi, conopidă și nuci, iar vara până și căpșune. Se arăta interesat de lucrurile pe care le spunea mama, chiar dacă erau aceleași pe care le auzise și cu o săptămână în urmă. Și apoi râdea și mă întreba dacă-mi plăcea la școală sau dacă voiam o caramea cu mentă, pe care se ducea s-o ia din spate fără să mai aștepte răspunsul meu. Eu, ca să nu-l jignesc, așa cum mă învățase mama, spuneam întotdeauna: „Mulțumesc" și o strecuram în gură, zicând: „Bună". Și imediat cum ieșeam din magazin o scuipam.

Domnul Tresoldi încuviința cu mulțumire și cu o mină blajină de fiecare dată când mama scotea portofelul și plătea avansul. Însă atunci când se înfuria, mai ales pe Noè, care se împiedica mutând lădița cu roșii sau făcea socoteala greșit, atunci îl auzeam țipând din cealaltă parte a străzii și mă speriam. Înjurături, zgomot de lucruri sparte și plesnetul palmelor.

Acum, negustorul de fructe cânta în camera alăturată, aproape, în spatele ușii închise. Lumina lămpii era filtrată de geamul opac, iar Maddalena îmi făcu semn cu bărbia.

Lădița cu mandarine se afla în capătul magazinului, aproape de casă. Era un fruct multrâvnit și prețios pe care Maddalena și Malnati îl primeau doar de Crăciun, câte unul fiecare, în dar, fie din cauza sărăciei, fie pentru a învăța disciplina și renunțarea. În schimb, la mine acasă nu erau atât de rare, mama cumpăra o pungă de îndată ce începea frigul, chiar dacă erau scumpe și tata spunea că era un moft, iar mofturile sunt semne de slăbiciune. Dar n-aș fi recunoscut asta niciodată în fața lor, pentru că ar fi spus că eram o *vessíga,* o nesuferită, așa cum se spune despre mușteleare te bâzâie tare.

Ne-am târât până la lădița care conținea prada noastră, ea în față, eu în spatele ei. Maddalena se ridică încet, ca un melc care își întinde antenele și iese din cochilie de îndată ce simte primele picături de ploaie.

– Gata, zise, ținând cu o mână de tivul rochiei și apucând cu cealaltă citricele pe care le arunca în bocceaua de pânză care se formase.

Cu cât se strângeau mai multe mandarine, cu atât strângea mai mult marginile rochiei și le aduna pe lângă piept, ca să nu alunece prin părți, dezvelindu-și coapsele puternice și albe.

Negustorul de fructe cânta: „Mai bine în bulboana cea mai adâncă, dar să fiu cu tine. Da, cu tine“. Atunci, m-am ridicat și mi-am

umplut buzunarele și eu. Apoi am strecurat două în chiloți.

Malnata era pe punctul să izbucnească în râs. Se abținu până când nu ieși decât un gâfâit reținut.

Și atunci am auzit în spatele nostru clopoțelul care anunța deschiderea ușii. Totul în mine se încordă: lumina galbenă a felinarului de pe partea cealaltă a străzii sublinia umbra lui Noè Tresoldi care se întorcea după ce făcuse livrările, cu trei lădițe goale.

Am scos un țipăt, iar Maddalena întinse o mână să-mi acopere gura. Dar dădu drumul rochiei și mandarinele se rostogoliră pe jos cu zgomotul pietrelor pe care le făceam să se surpe în apă pe malul râului Lambro când ne jucam de-a alergatea.

– Cine-i acolo? se auzi negustorul de fructe.

Maddalena îmi dădu o scatoalcă. Eram paralizată. Noè se aplecă să culeagă o mandarină care se rostogolise lângă piciorul său. Maddalena își duse un deget la gură și spuse:

– Șșșș.

Apoi mă împinse în spatele lădițelor cu fructe de la intrare, în capăt, în fața raftului cu dovlecei.

– Cine face hărmălaia asta? urlă iarăși negustorul de fructe ieșind din spatele

magazinului.

Maddalena își lipi fața de golurile din lădițele de fructe. Inima parcă îmi bătea tare în tâmple.

– Ce-ai făcut? țipă domnul Tresoldi. *Sbregun*, blestematule! Ia uite ce dezastru!

M-am uitat și eu printre lădițe.

Negustorul de fructe își scosese șorțul pătat de pământ și de suc închis la culoare. Se aplecă și luă o mandarină. Nu mai era o sferă perfectă cu coajă netedă – se zdrobise, ca atunci când îți înfigi degetele în capul unei păpuși din celuloid și se face o gaură mare cât buricul degetului.

– Derbedeule! strigă aruncând-o spre Noè.

Se năpusti spre el, târându-și piciorul bolnav și bătând cu atâta forță în celălalt picior, încât făcu podeaua să se cutremure. Îl prinse de un braț și-i dădu o palmă care se auzi precum ciocanul de șnițele din metal lovind carnea crudă pe tocător.

Noè căzu, lovindu-se tare cu coatele și bărbia de marmură, cu burta pe mandarine. Domnul Tresoldi continua să-i zică *sbregun* și să-l lovească într-o parte, agățându-se de perete pentru a se ține în echilibru pe piciorul bolnav.

Noè încercă să se ridice. Îi curgea sânge din nas. Ochii lui îi întâlniră pe ai noștri, printre lădițele de fructe goale.

I-am strâns mâna Maddalenei. Aveam să urmăm noi. Noè avea să ne pârască, iar domnul Tresoldi avea să ne pălmuiască și să ne rupă coastele în șuturi.

Dar nu se întâmplă nimic. Noè își împinse fruntea în podea.

Domnul Tresoldi porunci:

– Acum fă curat lună!

Dispăru în spatele ușii de sticlă murdară, luând la șuturi mandarinele de parcă furia i-ar fi alunecat în vârful pantofilor, în piciorul căruia îi fuseseră tăiate degetele.

Noè își șterse nasul cu arătătorul și lăsă o urmă roșie.

Mâna Maddalenei era rece și uscată peste a mea. Sări târându-mă după ea, afară din ascunzătoare. Noè ne privea.

– Stai, am șoptit, dar ea ridică o mandarină și mă împinse afară din magazin.

În spatele ușii, frigul mirosea a zăpada care avea să cadă curând.

17

A doua zi, Maddalena hotărî două lucruri importante.

Primul: luasem proba, puteam să fim din nou prietene. Al doilea: avea o datorie de plătit și avea s-o acopere cu orice preț.

Când veni să mă ia de-acasă, după-amiază, îmi spuse că furase banii pe care mama ei îi pusese deoparte, într-un loc secret, în ceea ce fusese sufertașul pentru serviciu al soțului ei, și-mi arătă o bancnotă de 50 de lire mototolită.

– Și ce vrei să faci cu ea?

– Vreau să i-o dau lui Noè.

– Și dacă descoperă mama ta?

– Ce-mi pasă?

– Dacă descoperă că ai furat din locul ei secret?

– Am spus că nu-mi pasă.

L-am așteptat în picioare pe trotuar, pe cealaltă parte a străzii, în fața tutungeriei pe al cărei oblon închis scria: „Trăiască Ducele", „Trăiască Italia", „Jos cu sancțiunile". Îmi suflam în palme pentru a rezista în frig.

– Cât mai trebuie să așteptăm?

– Cât e nevoie.

De îndată ce Noè ieși din magazin și începu să lege lădițele cu fructe de portbagajul bicicletei, Maddalena spuse:

– Să mergem!

Traversă în fugă strada, oprindu-se în fața lui.

Am ajuns-o din urmă, cu răsuflarea tăiată și gura uscată.

Noè ne privi pentru o clipă, apoi se întoarse să se concentreze asupra treburilor sale. Avea mâini mari, de bărbat în toată firea, bătături la degete, unghii rotunde, frumoase.

– Ăștia sunt pentru tine, zise Maddalena întinzându-i bancnota.

– Ce sunt ăștia?

– Bani. Pentru mandarine... răspunse ea, și pentru nas și pentru față.

– De unde i-ai luat?

– Nu e treaba ta.

El legă sfoara în jurul lădiței cu fructe și agăță cârligul de portbagajul bicicletei. Avea o parte a feței umflată, iar sub ochiul drept o vânătaie de culoarea prunelor coapte.

Maddalena rămăsese cu brațul întins.

– Nu-i vreau.

– Nu știi cine sunt? Nu știi ce-ți pot face dacă nu-i iei? Ți-am zis să-i iei.

– Ești fiica doamnei Merlini, răspunse Noè.

Ea încuviință imperceptibil.

– Ia-i de-aici!

– De ce nu-i vrei?

– Pune-i la loc, Maddalena, insistă, împingând cu putere lădița pentru a se asigura că era bine legată. Înainte ca mama ta să-și dea seama și înainte să se întoarcă tatăl meu, care vă ține minte de-atunci, cu cireșele.

– Mie nu mi-e frică de tatăl tău. Nu mi-e frică de nimic.

Noè înșfăcă ghidonul și împinse cu piciorul în pedală. Se uită la mine, iar eu a trebuit să fac un efort pentru a nu coborî ochii.

– Putem să încheiem o cambie, dacă vreți.

– Și ce e asta? întrebă Maddalena.

– O folosesc adulții când vor să plătească ceva, dar nu au bani. Și atunci, scriu: „Voi plăti".

– Dar eu am bani.

– Și eu nu-i vreau.

– Dar dacă nu vrei bani, ce vrei?

– Nu știu, zise, încă nu m-am hotărât.

Se sui în șa și începu să pedaleze.

Se făcu nevăzut în capătul străzii Vittorio Emanuele, după Podul Leilor, cu lădița de fructe zăngănind.

Doar după ce Noè dispăruse în mijlocul oamenilor care se îndreptau spre Piața Domului, Maddalena puse la loc bancnota de 50 de lire.

– Ai auzit ce-a zis?

– Că nu vrea banii.

– Nu aia. Cealaltă.

– Și ce-a zis?

– Numele meu.

18

Stăteam pe balustrada Podului Leilor și ne uitam spre albia umflată a râului Lambro. Maddalena îmi spuse:

– Eu chiar fac să li se întâmple oamenilor lucruri rele.

– Nu mai trebuie să mă pui la încercare, am replicat dintr-o suflare.

– Nu, îmi făcu semn să tac. Vorbesc serios. Ce ți-a spus Giulia Brambilla în curte, despre fratele și tatăl meu, ba chiar și despre Anna Tagliaferri, toate sunt adevărate.

Îmi povesti că prima oară când își dăduse seama că poseda ceea ce ea numea „puterea vocii" fusese pe când avea șapte ani și se juca cu Dario în bucătărie. Fratele ei avea doar patru ani și credea că Maddalena era o regină. Orice făcea ea voia să facă și el. În acea zi se prefăceau că sunt niște rândunele: în picioare pe scaune, săreau precum niște pui care trebuiau să învețe să zboare. Apoi Maddalena îi spusese lui Dario: „Acum chiar poți. Poți zbura și pe cer dacă vrei".

Iar el se suise pe masă, se aplecase peste pervaz și se aruncase. Nu doar căzuse și-atât. Desfăcuse brațele, se întorsese și îi spusese: „Privește-mă".

Malnata rămase tăcută, fixându-și cu privirea picioarele. Mi-am imaginat-o mai mică, atât de mică, cât să încapă într-un pumn, singură în bucătăria în care era liniște, ținându-și respirația până când a auzit sunetul surd al impactului.

– De asta ți-e teamă?

– Mie nu mi-e teamă.

– Ți-e teamă să ne jucăm de-a personajele, vreau să zic. Să spunem povești.

– Când povestesc lucruri care nu există, apoi lucrurile alea se întâmplă... ezită ea, sau oamenii simt cum li se întâmplă și atunci fac lucruri greșite. Precum Dario care s-a aruncat de la etaj pentru că credea că zboară. A crezut pentru că i-am spus eu.

– Nu e vina ta.

– Și-atunci a cui e?

– Nu știu, am zis ridicând din umeri. Poate doar s-a întâmplat și gata. Lucrurile urâte se întâmplă și gata.

M-am gândit la fratele meu care a murit când încă era un lucru mic și fragil, la mama care-și petrecuse noaptea rugându-se la Dumnezeu să nu i-l ia, și-am spus:

– Oamenii mor în fiecare zi fără motiv. Chiar dacă te rogi și ceri să se întâmple contrariul. Și nu e vina nimănui.

– Nu e valabil pentru mine, izbucni ea.

Și-mi povesti despre cum, pe când avea zece ani, se certase cu tatăl ei pentru o problemă lipsită de importanță: un șiret de la pantofi pe care-l folosise să se joace cu sfârleaza și pe care-l rupsese. El se supărase și o pedepsise pentru că avea să fie nevoit să meargă la lucru cu pantoful desfăcut. Îmi povesti cum seara, înainte de a fi constrânsă să meargă la somn fără să mănânce, îi spusese:

– Ce bine-ar fi ca mâine să nu te mai întorci.

Și îmi povesti despre Anna Tagliaferri, colega ei de bancă din clasa a cincea. Despre cum începuse să se dea cu capul de bancă până când sângele și cerneala vărsată se amestecaseră, și începuse să facă spume la gură. Doar pentru că se certaseră și ea îi spusese că „nu mai voia s-o vadă".

Era de parcă, în mijlocul nenorocirilor și al morții care o înconjurau, găsea mângâiere în convingerea aceea absurdă: siguranța că ea era cea care le cauzase.

– Așadar, dacă tu-mi spui acum să mă arunc în apă și să mă înec, eu așa fac?

Încuviință din cap.

– Doar atât și gata?

– Uneori e doar atât și gata, spuse ea. Alteori trebuie să-ți explic. Trebuie să te conving. Ca și cum ar fi un lucru adevărat. Un gând al tău, înțelegi?

– Încearcă.

– Ce?

– Încearcă, hai. Acum. Cu mine.

– Nu.

Chipul i se încordă, iar ochii îi deveniră ca două fante subțiri.

– Te cred, am grăbit-o. Serios. Vreau doar să înțeleg cum…

– Nu, țipă. Nu mai vreau să fac lucrul ăla. Mai ales nu cu tine.

– Nu ai făcut să se întâmple doar lucruri urâte, am insistat.

Ea mă privi fără să scoată o vorbă.

– În ziua aia în clasă, am continuat, doar datorită ție m-am ridicat și eu. Și mi-a plăcut. Chiar dacă mi-era frică. O frică de-mi îngheța sângele-n vine. Dar a fost frumos. Apoi, vreau să zic, când am ajuns acasă. Și nu contează ce crede mama. Nu mi-ar fi păsat nici măcar dacă nu m-ar mai fi lăsat să mă duc la școală.

– Nu trebuie să zici asta.

– Mă simțeam bine. Mi se părea că sunt mai ușoară, ca atunci când stai prea mult timp sub apă și apoi te hotărăști să te ridici să respiri. Și prima dată când mi-a venit sângele. Tu ai fost cea care a făcut să-mi treacă frica.

– E altceva.

– Nu mă gândisem niciodată că ar fi posibil.

– Ce?

– Să te răzvrătești, am răspuns. M-ai învățat tu.

Începu din nou să-și legene picioarele spre partea cu râul.

– Cum de nu-ți e frică?

Am șovăit. În zilele în care Maddalena dispăruse din viața mea îmi dădusem seama cât de important era ceea ce ne lega. Dar nu-mi veneau cuvintele pentru a mă exprima.

Adulții foloseau greșit cuvântul „iubire", mai ales dacă la școală vorbeau despre Mussolini. Ne spuneau că ducele „iubea copiii" și ne întrebau dacă și noi îl iubeam pe el. Foloseau chiar acel termen și-l alăturau lângă altele precum „a arde", „a muri", „a suferi". Iubirea devenea motivul pentru care actrițele de la cinematograf se agățau de perdele. Un lucru recitat. Un lucru simulat.

Atunci, i-am spus:

– Te iubesc.

Și puțin mai târziu mi-am dat seama că Maddalena plângea.

19

Decembrie era o lună pe care o așteptasem întotdeauna cu nerăbdare. Încă de când Carla întorcea pagina în calendarul agățat în

bucătărie lângă frigider, începeam să număr zilele care mai lipseau până la Crăciun. Le marcam cu un *x* făcut cu creioane colorate, sperând să fac să treacă mai repede orele care ne despărțeau de friptura cu miere și castane, de cadourile și de întrecerile cu săniuța pe pantele de pe pajiștea din față de la Villa Reale.

În anul ăla nici măcar nu mi-am dat seama. Decembrie sosi împreună cu o zăpadă murdară pe care o curățau cu lopata de pe stradă și apoi o lăsau să zacă pe trotuare, lângă tomberoane.

În magazinele în care fuseseră dintotdeauna reclamele cu copii fericiți care devorau felii mari de panettone Motta, erau lipite afișe cu culori șterse, aspre, pe care scria mare doar „Crăciunul Motta e Crăciunul italian".

În fața magazinului și la ieșirea de la slujba de la ora 11, bătrânele vorbeau încet despre războiul despre care ziceau că avea să dureze pentru totdeauna. Bărbații stăteau deoparte, departe de ele. Erau bătrâni cocoșați, care scuipau în zăpadă tutunul mestecat. Proferau blesteme împotriva lui Dumnezeu și împotriva a ceea ce numeau „Marea infamie". Din cauza Marii Britanii și a Franței, care între timp se bucurau de locul lor la soare și colonizau după bunul plac toate țările din Africa, ceaiul nu mai era de găsit, iar mama era constrânsă să bea hibiscus egiptean.

La școală, profesoara de istorie agățase o hartă cu Etiopia în care înfigea o grămadă de drapele mici pentru a semnala locurile cucerite: armata înainta, iar noi trebuia să spunem un *Ave Maria* și un *Tatăl nostru* pentru „curajoșii noștri soldați".

Banca Maddalenei rămăsese goală. Ea spusese că nu-i pasă, dar știam că în scrisorile către Ernesto continua să povestească despre cum o asculta în clasă și despre teme, despre lecțiile despre care știa de la mine. Le făcuse pe Donatella și Luigia să promită că nu aveau să-i spună nimic, iar ele acceptaseră pentru a nu-l îngrijora.

Maddalena zicea că ea și Ernesto începuseră să-și scrie codificat: el marca cu o pată de cerneală cuvintele care trebuiau citite, și așa putea spune adevărul fără să fie redus la tăcere de cenzură: *„Nu vreau* să mă plâng. *Să lupt* a devenit la fel de ușor cum ar fi să mănânc *supa. E lipsită de consistență* strategia acestor *inamici.* Prieteni fideli așa cum sunt camarazii mei *n-am avut niciodată"*. Iar la final, cu scrisul lui în grafia frumoasă de la școala primară, îi lăsa mereu aceleași fraze: „Încearcă să fii cuminte. Ai grijă de Donatella și de Luigia mea. Ai încredere".

În ziua de 18 decembrie, mama îmi spuse:

– Îmbracă-te bine, că e frig.

– Trebuie neapărat să mergem?

– Trebuie neapărat să facem asta.

– De ce?

– Trebuie și gata.

Am ieșit din casă, îndreptându-ne spre Piața Trento, unde ne-am amestecat printre oamenii care se adunaseră sub monumentul eroilor căzuți. Ajunse acolo, mă tot învârteam s-o caut pe Maddalena, dar mama mă ținea de încheietura mâinii, trăgând de mine:

– Mișcă-te!

La un moment dat m-am oprit, m-am înfipt în călcâie și m-am eliberat din strânsoarea ei.

– Lasă-mă!

Ea mă privi în timp ce mulțimea ne împingea din toate părțile. Ne-am fixat cu privirea ca două străine. Își trecu două degete peste nasul congestionat de frig și-mi spuse doar:

– Ce-ai spus?

Și în ochii ei erau o mie de discursuri despre reputație, despre bunul nostru renume, despre persoanele care te judecă, despre fetele cuminți care ascultă întotdeauna de părinți. Dar eu nu eram ca tata, nu mai reușeam să țin în mine tot.

– Lasă-mă să plec, te rog!

Am fugit fără să mă întorc înapoi.

Când am ajuns lângă Maddalena, ea mă întrebă:

– Ce e cu tine?

Respirând greu, i-am răspuns:

– Mi-era teamă că nu mai reușesc să te găsesc.

Le urmăream împreună pe bătrânele care abia urcau scările ce duceau spre vechea statuie din bronz cu eroii aflați în luptă și cu arhanghelul, pentru a-și dona inelul de logodnă din aur în numele Patriei și al Credinței.

Mormane de zăpadă cenușie murdăreau piața, înălbind trâmbița îngerului îndreptată spre cer și scuturile soldaților din bronz înghesuiți unii peste alții. Erau de față reprezentanții *Luptătorilor și Veteranilor* care țineau sus stindardele asociației, și gardienii care ridicau drapelul orașului cu coroana de fier a regilor Lombardiei desenată în centru. Erau toate autoritățile îmbrăcate de gală care păzeau coiful răsturnat așezat pe altar, unde femeile își donaseră inelele de logodnă, lângă numele celor căzuți în războiul în care luptase și fratele mamei, și pe care-l numeau „mare". Mi-am amintit de dățile în care tata mă ajutase să mă cațăr în punctul cel mai înalt al monumentului, chiar dacă nu era permis, și-mi citea numele celor care erau morți. Mă prefăceam că erau prietenii mei și că doar se jucaseră de-a războiul. Apoi s-ar fi ridicat asemenea copiilor care se prefac că sunt răniți de un glonț tras din degetul arătător al

prietenilor lor și se întorc acasă să ia masa. Mi se părea ciudat că o persoană care avusese un nume și-un prenume să nu mai existe și să fie doar un scris pe care ploaia-l decolora. Tata îmi povestise că, sub baza monumentului, se deschidea un loc secret, protejat de un grilaj, unde erau păstrate două fiole care conțineau nisip și apă din Piave. Un râu sacru, spunea el, căruia i se dedicase și un cântec. Înainte de a se întoarce acasă, se oprea întotdeauna în fața intrării în capelă și-mi citea cu voce tare fraza incrustată: „Și-aici vor veni mamele să le arate pruncilor frumoasele urme ale sângelui vostru". O scrisese un poet care iubea mult Italia și însemna că nu era adevărat că acei copii muriseră degeaba, pentru că italienii și-ar fi amintit de ei. Dar nu eram sigură că tatăl meu credea asta cu adevărat.

– Nu-i pasă nimănui de sângele vărsat de cineva mort. Vechiul război a fost deja uitat de toți, sau își amintesc de el doar atunci când le convine. Acum vorbesc de noul război, nu vezi?

Femeile erau îmbrăcate în hainele de duminică și-și ascundeau părul sub văl. Urcau scările și dădeau drumul inelelor de logodnă în coif. În schimb, primeau un inel din fier pe care era incrustat: „Aur pentru Patrie" și o diplomă cu fascia.

Mulțimea făcea salutul, poate pentru a avea o scuză să se miște și să alunge frigul. Maddalena își trecea încontinuu limba peste buzele crăpate, spunând:

– Asta nu înseamnă să ai credință.

Mama își pusese pălăria cu panglică aurită și mănușile albe. I-am arătat-o de departe Maddalenei și i-am spus:

– Uită-te la ea cu câtă mândrie se plimbă de colo-colo.

Urca înțepată, în paltonul cu guler de blană, spre coiful cu donații. Însă eu știam că avea să sacrifice un inel fals, care doar era placat cu aur și pe care îi ceruse să i-l facă special Viganoni, bijutierul.

Mama Maddalenei avea la gât o eșarfă care-o plesnea peste obraji la fiecare rafală de vânt. „Nu vreau să-mi ia și asta", spunea mângâind inelul din aur opac marcat de trecerea timpului. De data asta nu mai putea adăuga: „Dacă ar afla ducele" pentru că fusese chiar el cel care le ceruse acel sacrificiu ei și tuturor femeilor italiene. „Nu mai există respect", continua să repete, „nu mai există deloc".

– Poate să nu-l dea, îmi șopti Maddalena la ureche. Doar n-o obligă nimeni.

Dar eu știam că nu era ușor. Îmi explicase tata în dimineața aceea, în timp ce mama râcâia cu o pilă de unghii inelul placat nou, pentru a-l face să pară învechit. Ceea ce

oamenii veniseră să facă acolo în acea zi nu se datora unui ordin adevărat, unuia dintre cele pe care, dacă nu le respectai, te împușcau pe la spate și-ți ștergeau numele de pe lista cu cei cu „merit de onoare". Îl numeau „o donație spontană". Dacă refuzi poate că nu te alegi cu un glonț în spinare, dar tot trebuie să-ți păzești bine spatele pentru totdeauna.

Până și regina își donase inelul de logodnă. Și la fel și Rachele Mussolini. Pirandello dăduse medalia de la Premiul Nobel, iar D'Annunzio, o casetă cu aur. Dacă erai un bun italian, donai și tu.

Maddalena își freca mâinile degerate. Mi-am scos mănușile și i-am frecționat degetele între palmele mele, după care i-am spus:

– Vâră-le în buzunarele mele ca să se încălzească.

Mă îmbrățișă și mi se păru că frigul dispăru brusc când respiră lângă mine.

Mama ei urcă cu greu scara monumentului, cu eșarfa și haina neagră, ca o rândunică înghețată. Rămase îndelung în picioare la mică distanță de altar, încercând să își scoată inelul de pe deget. Un băiat se aplecă să ia puțină zăpadă cu care își umezi degetele. Apoi îi apucă mâna și o frecă între palmele sale până când inelul de logodnă ieși, căzându-i în palmă. Dar nu îl aruncă el în coif. Ci îl înapoie și se dădu înapoi atingându-și borul pălăriei,

înclinând din cap cu respect. Mama Maddalenei îl fixă cu privirea, uimită, apoi sărută inelul și-i dădu drumul în coif, în mijlocul celorlalte.

Atunci Donatella ne recunoscu de departe și-și făcu loc prin mulțime alături de Tiziano, care-o ținea de braț.

Ea avea chipul ars de la frig și părul aranjat cu grijă.

– Am venit să donez lănțișorul de la confirmarea religioasă.

– Buna ziua, domnișoarelor, zise Tiziano cu zâmbetul lui de statuie greacă.

– Și voi? Nu ați adus nimic? întrebă Donatella aranjându-și pieptănătura. Apoi, întorcându-se către sora sa: Tu ai medalionul de la prima împărtășanie. Puteai să te gândești.

Maddalena se limită să ridice din umeri, iar eu am făcut la fel.

– Sunt doar niște fetițe, zise Tiziano, ce diferență crezi că fac? Hai, să mergem.

Își strânse la piept logodnica și, în timp ce se îndepărtau, încerca să-și strecoare degetele printre nasturii paltonului ei. Donatella râse:

– Ne văd…

Înainte să fie înghițiți de restul mulțimii, l-am auzit pe Tiziano zicând:

– Ți-am promis că te iau de nevastă.

Atunci ea îl lăsă să-i sărute părul, obrajii și gâtul.

20

Mai erau două zile până la Crăciun. Zăpada începuse să cadă deasă peste lucruri de parcă ar fi vrut să le facă să dispară, iar grădinițele aflate lângă stația de tramvai erau doar pentru noi. În jur se simțea o liniște ciudată și mirosuri intense: cel de mănuși din lână, umede de la câți bulgări de zăpadă aruncaserăm unii în alții, transpirația care se simțea pe sub paltoanele grele și rășina lipicioasă de pe brazi. Malnata se dădea în leagăn, dând cu piciorul în mormanele de zăpadă; Filippo și Matteo, sprijiniți de structura din lemn, vorbeau despre cadouri și despre război.

– Când o să fiu mare, vreau să mă duc la război, zise Filippo. Așa învăț să trag cu muscheta și iau și eu prizoniere femeile inamicilor.

Își dorea ca tatăl lui să-i dăruiască în acel an un trenuleț din metal și o pușcă adevărată cu gloanțe. Astfel, la adunările de sâmbăta ar fi

demonstrat că știa să tragă precum un bărbat. La rândul său, Matteo dorea doar să-l poată revedea pe tatăl său, care nu scria familiei din arest pentru că nu învățase nici măcar să citească. Cei doi băieți se certau adesea de când tatăl lui Matteo nu mai era acasă. Erau de ajuns niște motive insignifiante pentru a porni bătaia, cum ar fi cui îi era rândul să o împingă pe Malnata în leagăn sau cine merita să mănânce singurul biscuite întreg dintre cei pe care Filippo îi șutise de la bucătărie, fărâmițați într-o batistă cu inițiale brodate. Se insultau, își puneau porecle jignitoare. Matteo spunea că, atunci când avea să crească, Filippo avea să devină asemenea carabinierilor care-l arestaseră pe tatăl lui: un vândut și un laș. În schimb, Filippo spunea că Matteo era un ignorant și nu avea să devină nimic, asemenea tatălui său. Se loveau rostogolindu-se în zăpadă, își dădeau șuturi. Maddalena intervenea să-i despartă, țipând:

– Terminați! Și le dădea fiecăruia câte o palmă după ceafă, tare. Nu sunteți în stare decât să repetați ce zic ceilalți.

Și pentru că era ea cea care le cerea asta, în final se împăcau, deși fără tragere de inimă. Doar asupra unui principiu Matteo și Filippo nu se certau niciodată: războiul era cel care te făcea un bărbat adevărat, pentru că doar în

ziua în care cunoști sângele poți spune că ai crescut.

Maddalena avea pe ea vechiul ei palton bărbătesc încheiat până la gât. Desenă un cerc în zăpadă cu vârful piciorului și spuse:

– Nu trebuie neapărat să mergi la război pentru a fi bărbat.

– Și onoarea ce faci cu ea? întrebă Filippo.

– Poți să ai onoare și fără război. Și fără duce, îl combătu ea.

Matteo își vârî mâinile la subsuori pentru a le încălzi și-și trase nasul.

– Mă doare-n cot de duce. Dar dacă vrei să fii bărbat adevărat, trebuie să fii capabil să ucizi. Indiferent că e sau nu e război.

– Sunt chestii de băieți, adăugă Filippo, ce vrei să înțelegi tu?

Se lăsă brusc tăcerea. Un boț de zăpadă alunecă de pe una din crengile mai înalte și căzu cu un zgomot înfundat.

După ziua aceea în care sângerasem în Lambro, Matteo și Filippo începuseră să ne privească altfel, să caute lucrurile care-i diferențiau de noi. Iar de când Maddalena hotărâse să mă primească înapoi în ciuda faptului că ei nu erau de acord, începuseră să șușotească între ei, tăcând brusc atunci când ne vedeau apropiindu-ne, cu scuza că erau „lucruri de băieți".

Erau convinși că ascundeam un secret, eu și Maddalena. Și astfel, hotărâseră să-și inventeze și ei unul, ca să nu se lase mai prejos.

Maddalena râse.

– De ce? Nu-mi spune că voi chiar știți să omorâți pe cineva.

– Nu crezi? zise Matteo.

– Dar ce vrei să știe ea? Filippo izbucni într-un hohot de râs răutăcios. Zice așa pentru că nu poate să meargă la război nici când va fi mare și trebuie să rămână aici să-și caute un soț și să-i facă fii care apoi devin soldați. Mi-a spus mie fratele meu că singurul lucru pe care trebuie să-l învețe femeile este să li se ofere fără pretenții bărbaților, așa cum fac femeile ducelui. Pentru că dacă ești bărbat, iei pur și simplu lucrurile pe care le vrei și gata. Așa ne zice mereu tata.

Maddalena sări dintr-odată din leagăn și se îndreptă spre el.

Filippo se dădu așa de repede înapoi, încât se împiedică într-o creangă, căzând lat și afundându-se în zăpadă.

– Ți-e frică acum, hm?

Malnata era calmă. Filippo respira greu, cu brațele desfăcute, iar din gura căscată îi ieșeau aburi.

– Hai, lovește-mă odată!

– Nu e nevoie, spuse ea, oricum știi deja că te bat.

– Ai lăsat-o pe-aia să te schimbe, făcu el. Se ridică ștergându-se de zăpadă și, pentru o clipă, în ochii lui albaștri i-am văzut pe cei ai tatălui său, modul în care privea lucrurile de parcă ar fi fost ale lui. Sunteți doar niște fete. Voi nu știți ce înseamnă să ucizi, șuieră el.

Era prima dată când unul dintre ei folosea acel cuvânt pentru a o descrie pe Maddalena: *fată*. Ea nu fusese niciodată asta. Nu pentru ei.

– Fete sunteți voi care nu înțelegeți nimic, izbucni Maddalena. Mă apucă de mână. Să plecăm de-aici!

Am fugit împreună cu ea spre ieșirea din grădini, cu zăpada scârțâind sub încălțări.

– Câinele vagabond pune pe fugă câinele de casă, urlă după noi Matteo, de parcă Malnata ar fi fost una de-a lor, iar eu eram un dușman venit de pe te miri unde ca să-i alung și să o țin numai pentru mine.

Maddalena nu-mi dădu drumul la mână cât timp ne îndreptarăm spre pod. Pe la colțuri, se vedeau vânzătorii de castane coapte și de turtă de castane, fumul gros de la focurile lor ridicându-se spre cer. Vitrinele magazinelor erau aburite de respirația doamnelor prinse în febra ultimelor cumpărături, iar când ușile se deschideau, se auzeau până în stradă cântecele de război difuzate la radio. Apa din fântâni

înghețase, iar cea din Lambro era cenușie precum cerul.

Când am ajuns la înălțimea Podului Leilor, Maddalena se opri. Respira greu, iar obrajii îi ardeau din cauza cursei.

– După slujba de Crăciun mâncăm panettone cu cremă. I-am spus Donatellei să-ți păstreze și ție o felie. Dacă vrei, noi mergem la San Gerardino, la slujba de la miezul nopții.

Slujba de la miezul nopții era pentru adulți, iar mie îmi fusese întotdeauna interzisă.

Nu era frumos ca o fetiță să mai fie trează la acea oră, spunea mama, dar de fapt ea voia să se afișeze fără să mai trebuiască să aibă grijă de mine.

Slujba de Crăciun era o ocazie de a se arăta în fața orașului. Se mergea pentru a privi, pentru a se lăsa privit și pentru a-i vorbi de rău pe cei care nu erau prezenți. La dom locurile erau rezervate: în față stătea secretarul aripii raionale cu întreaga familie, în uniformă, primarul și celelalte autorități ale orașului împreună cu carabinierii. Primele trei rânduri de bănci erau complet negre la Crăciun.

În seara de Ajun, mama veni în camera mea și mă găsi deja în pat, cu păturile trase până sub bărbie și lumina stinsă.

– Ridică-te! Ești mare. Anul ăsta vii și tu la biserică. Și ai grijă să nu adormi, că nu e frumos.

Am rămas buimacă și am răspuns doar:

– Trebuie să mă îmbrac.

Adevărul era că aveam deja hainele pe mine. Mă strecurasem sub pături cu șosetele, fusta și cămașa, ca să pot ieși pe ascuns și să mă întâlnesc cu Maddalena.

În schimb, a trebuit să mă ridic și să plec împreună cu ei. Afară, cerul era de cerneală, iar aerul înghețat, încremenit. Străzile erau tăcute și pline de polei, invadate de luminile candelelor.

Când am ajuns în Piața Domului, mama spuse:

– Stai cuminte!

În pauzele de liniște când nu se mai auzeau clopotele, tocurile doamnelor răsunau pe caldarâm. În fața bisericii, domnii se îngrămădeau să-și fumeze țigările și vorbeau despre bani, despre război și despre femei.

Înăuntru, mirosul de tămâie era atât de puternic încât ți se făcea rău, iar sunetele surde ale orgii acopereau cuvintele urâte ale celor care descopereau că locul, considerat unul distins, le fusese ocupat.

Ne-am așezat pe banca de pe rândul al patrulea, în spatele familiei Colombo.

Era întreaga familie: Filippo, Tiziano, domnul și doamna.

Tiziano se uită spre mine, îmi zâmbi și se întoarse către altar să cânte în latină. Avea o

voce foarte frumoasă și, pentru o clipă, m-am gândit că așa trebuiau să fie îngerii care stăteau în paradis lângă Dumnezeu.

Preotul era îmbrăcat cu odăjdiile din aur și vorbea despre Dumnezeu, despre patrie și familie. Fiecare lucru mi se părea fals, inventat: ca într-o reprezentație pentru copii.

Am rămas în picioare după ce-am intonat *Gloria*. Tata mă privi fără a scoate o vorbă.

– Stai jos, șopti mama. Așează-te imediat!

Eram singura care mai era încă în picioare și toți tăceau. Se auzeau doar cuvintele preotului și reverberația ultimelor note ale orgii. Dacă aș fi plecat, m-ar fi văzut întregul oraș.

– Îmi pare rău, i-am spus tatălui meu, trebuie să plec.

M-am strecurat afară din rând și am luat-o la fugă. Am traversat naosul, călcând și pe dalele din marmură neagră care te trimiteau în iad.

Am ieșit, simțind cum vântul îmi biciuia pielea feței, care rămăsese neacoperită. Era tăcută Piața Domului, și întunecată, doldora de frig. Am fugit pe panta ce cobora de pe strada Vittorio Emanuele, am trecut de Podul Leilor și am luat-o de-a lungul râului Lambro pentru a mă opri, după Podul San Gerardino. La intrare era întuneric și abia dacă se distingeau vocile șterse ale unui cânt searbăd, *a cappella*.

Am intrat: biserica era mică, slab iluminată. Maddalena era în penultimul rând cu Donatella, doamna Merlini și Luigia. Mă văzu și spuse:

– Am crezut că nu vii.

Rămăsesem fără suflare și mi-era cald.

– Ai fugit până aici? Râse. Hai, stai jos.

Donatella se lipi mai mult de mama ei pentru a-mi face loc. Luigia îmi ură Crăciun fericit.

Slujba de la dom era un ceremonial menit să fie admirat de cei care-l ignorau pe Dumnezeu și, în schimb, erau preocupați doar să-și etaleze ardoarea în fața celor care ocupau primele rânduri, să cânte mai bine și mai tare decât ceilalți. În vreme ce slujba de la San Gerardino era făcută pentru a fi ascultată, pentru cei care aveau cu adevărat nevoie de Dumnezeu.

În timpul rugăciunii euharistice, îngenunche și Maddalena. I se adresa lui Dumnezeu în felul ei, ca și cum Dumnezeu s-ar fi aflat lângă ea, nu în înaltul cerului.

Se hotărâse să creadă și, când se încăpățâna, asta era. Poate că atunci când vorbea cu Dumnezeu se simțea mai aproape de Ernesto, știa că și el făcea la fel, pe undeva.

Marmura de sub bănci era udă de la urmele de zăpadă lăsate de încălțări. Preotul spunea:

– Aceasta este noaptea speranței.

M-am mișcat puțin pentru a fi cât mai aproape de Maddalena. Apoi am îngenuncheat și mi-am împreunat mâinile, sprijinindu-mi bărbia de ele. Am încercat să mă rog. M-am rugat pentru Ernesto și să se termine războiul. M-am rugat pentru fabrica de pălării și chiar pentru mama. M-am rugat pentru fratele meu, care nu mai era și cine știe cine ar fi devenit, dacă ar fi supraviețuit. Și m-am rugat pentru Maddalena. Alături de ea reușeam să cred până și în ceea ce până atunci mi se păruse neverosimil sau absurd, cum era faptul că Dumnezeu mă iubește până și pe mine, în ciuda vinei pe care o ascundeam. Ea mă făcea să cred că o speranță de salvare putea exista și pentru mine. Ea era cea care lumina orice lucru.

Am ajuns acasă la familia Merlini după ora unu. Nu mai stătusem niciodată până atât de târziu. Somnul devenise o senzație apăsătoare în ceafă, care făcea gândurile ușoare și îmi dădea impresia că sunt mai mare.

Ne-am așezat în jurul mesei din bucătărie, care nu era acoperită cu nimic. Între timp, Luigia desfăcea ambalajul albastru de la panettonele Motta, iar Donatella așeza pe masă castronul din sticlă cu crema de mascarpone. Se mișca încet, ca și cum ceva ar fi îngreunat-o, și vorbea puțin, răspunzând

doar dacă mama o întreba ceva și doar pentru a spune „da“ sau „nu“.

Era ciudată o casă fără bărbați. Mi s-a părut mai goală, mai tăcută. Se simțea izul de pământ ud pentru că Luigia începuse să fumeze țigările rulate cu foițele subțiri și tutun de câțiva bănuți care-i plăceau lui Ernesto.

Luigia scoase panettonele Motta și-mi oferi și mie o felie. Îi spunea „Pâinea lui Toni“, după legenda acelui Antonio care lucra în bucătăria familiei Sforza și-l crease doar pentru a repara o greșeală. Avea o voce gingașă și tristă când îmi spuse:

– Să-mi spui dacă-ți place.

Și-mi puse alături o lingură de cremă.

Scoase cercul din hârtie groasă așezat în jurul panettonelui și spuse:

– Hai, că poartă noroc.

Și-l așeză pe capul Donatellei, asemenea unei coroane.

Ea schiță un zâmbet slab și-l mângâie ușor cu degetele.

– Mulțumesc.

Avea ochii umezi.

Mâncarăm panettonele cu crema. Era bun, dar eu am scos fructele confiate, lăsându-le deoparte. Apoi mai erau mandarinele, pentru că era Crăciunul, una pentru fiecare. Maddalena desfăcu coaja dintr-o singură

bucată și aranjă feliuțele una lângă cealaltă pe farfurie înainte de a le mânca. O desfăcu și pe a mea.

– Să înghiți și sâmburii, că povestea cu planta nu e adevărată, apoi adăugă, șoptind: Dar astea nu sunt așa de bune ca alea de data trecută.

Despre mandarinele domnului Tresoldi, singurele două pe care reușiserăm să le furăm în seara probei curajului, și pe care le mâncaserăm în grabă, în timp ce fugeam, nu mai vorbiserăm nici una dintre noi. Când Maddalena termină mandarina, vârî coaja în gură și începu s-o mestece făcând gura pungă.

– Ia-o, oricum eu nu mai pot, i-am spus întinzându-i jumătate din mandarina mea.

Îmi mulțumi și-o strecură toată în gură. O mâncă cu poftă, apoi strânse fructele confiate pe care le lăsasem în farfurie și la final își linse buricele degetelor pline de zahăr.

– Cu tine chiar strici orzul pe gâște.

– Se termină întotdeauna prea repede, spuse Donatella jucându-se cu ce mai rămăsese din mandarină.

– Ce anume? am întrebat dintr-o suflare.

Maddalena apucă cu degetele o bucată de coajă și o apăsă aproape de fața mea, stropindu-mă în ochi.

– Hei, am protestat, iar ea râse.

– Lucrurile bune, răspunse Donatella fără să-și ridice privirea. Nu durează niciodată suficient de mult. Bătu repede din pleoape, cu vocea tremurând. Se duc și-ți lasă doar o urmă de gust.

– Dar ce faci, plângi? întrebă Luigia.

– Da' ce-ai, fată, plângi? Plângi dup-o mandarină, chiar așa? zise mama, care tocmai șterse cu un deget castronul cu crema de mascarpone.

– Hai, că sunt eu aici, zise Luigia întinzându-se s-o ia în brațe.

Donatella strângea în tăcere firimiturile de pe masă. Doamna Merlini strânse la un loc cojile de mandarină și le aruncă în sobă.

– Așa o să miroasă frumos în casă, spuse.

Maddalena arătă spre fereastră.

– Mamă, cum ninge!

Sări de pe scaun, cu picioarele goale pe podea, se duse la geam, îl deschise și ieși pe balconaș doar în cămașă.

Afară începuseră să cadă fulgi mari și deși, albi și curați pe fundalul cerului negru.

– Închideți fereastra aia, că intră frigul.

Doamna Merlini se chirci sub eșarfă. Vântul umfla perdelele, tija de metal care le ținea drepte se lovea de partea din spate a mobilelor, iar pe gresia din bucătărie se vedeau fulgii de zăpadă topindu-se.

Am ieșit cu Maddalena să ne uităm la zăpada pe care ea încerca s-o prindă în palmele întinse și pe limba scoasă.

– E bună.

– Și deja e multă. Se pune bine, am zis arătând spre stradă, unde luminile felinarelor se estompau acoperite de fulgii care păreau niște ghemotoace de vată. Am izbucnit în râs. Nu știam că zăpada poate fi mâncată.

– Încearcă, mă îndemnă Maddalena. Aaaah!

Scoase limba și urmări fulgii cu gura deschisă, de parcă ar fi vrut să-i muște din zbor.

– Nebunelor! Intrați imediat în casă că poate ne trezim cu vreun accident! strigă Luigia dinăuntru.

– Ați văzut cum ninge? E foarte frumos! zise Maddalena, și nu se aude nici musca.

Picioarele ei goale deveniseră vinete, dar ea nu le băga în seamă.

Luigia își puse șalul pe cap și veni după noi.

– E frig de crapă pietrele. Trase aer în piept. Pare că suntem doar noi pe lume. Zăpada i se așeza pe păr și pe genele lungi și negre. Lui Ernesto i-ar fi plăcut.

Maddalena îmi povesti că în ziua în care părinții ei se căsătoriseră ninsese. Mama îi dăduse tatălui voalul ei să-l poarte ca pe o eșarfă pentru că era prea frig și, înainte de a merge la biserică, el îi pregătise o supă ca să-i

facă bine la gât. Dar ea se arsese la limbă când o gustase și, în momentul în care trebuia să facă jurământul în fața Domnului, aproape că nu putea să vorbească.

– Luigia! Închide fereastra aia, te rog, o imploră doamna Merlini. Ajunse în pragul balconașului și se opri. Lumina care venea din bucătărie îi desena o umbră clară. Da' chiar că-i frumoasă, așa-i? Și ea părea fericită, ridicând fața spre cer și închizând ochii. Apoi, brusc, își coborî privirea pentru a o privi pe Maddalena. Pentru a o privi cu-adevărat. Întinse o mână spre ea și-i șterse fulgii de zăpadă din păr. Hai, că apoi te ia fierbințeala dacă stai prea mult în frig.

Maddalena rămase țintuită locului, întinsă ca un arc, cu gura deschisă dar fără să respire, de parcă, pentru o clipă, văzuse o fantomă ieșită dintr-o amintire și s-ar fi temut să n-o sperie și doar cu o sufiare. Doamna Merlini nu căută ochii Maddalenei și nu mai spuse altceva. Se întoarse înăuntru să pună farfuriile la loc.

Am intrat și noi înapoi în căldura bună din bucătărie; aveam palmele roșii și obrajii îmbujorați, iar fulgii de zăpadă se topeau pe pielea încălzită. Maddalena mi-i scotea cu mâini tremurânde pe cei care se vârâseră după gât. Degetele ei miroseau a mandarină.

– Unde e Donatella? întrebă la un moment dat.

Scaunul ei era gol. Lăsase pe masă felia de panettone neatinsă.

Am ieșit pe palier s-o căutăm, mai întâi Maddalena și apoi eu; Luigia și doamna Merlini făceau ordine în bucătărie.

Din baie venea lumina albă de la becul aprins, care forma o dungă în spatele ușii întredeschise. Ne-am apropiat. Maddalena se mișca precaută, ca atunci când voia să fure șopârlele de la pisici, pe râul Lambro.

Ea împinse în ușa batantă, încetișor, fără cel mai mic zgomot.

Donatella era în genunchi în fața găurii de la veceu, cu picioarele livide pe podea și cu coroana de hârtie de la panettone încă pe cap, strâmbă, și plângea. La fiecare respirație își lovea burta cu pumnul și gemea încet. Scuipă pe porțelanul murdar, se șterse la gură cu dosul palmei și o luă de la capăt cu loviturile în burtă, iar și iar, ca și cum ținea ritmul unui cântec pentru copii.

– Da' ce-ai? întrebă Maddalena.

Donatella se întoarse brusc; avea chipul îndurerat și groaza în priviri.

– Nimic. N-am nimica, se grăbi să spună ridicându-se în picioare și netezindu-și pliurile fustei.

– Plângeai.

– E, nu, se forță să râdă, mi-e doar puțin greață. Cred că am o indigestie. E din cauza frigului ăstuia blestemat.

Încercă să-și aranjeze coafura cu niște gesturi caraghioase. Șuvița în formă de virgulă de pe obraz se lăsase, iar părul era transpirat. Coroana din hârtie căzu, ajungând pe podea. Ea o lăsă acolo și-și făcu loc printre noi, grăbindu-se să se întoarcă în casă.

Eu și Maddalena am rămas uitându-ne una la cealaltă în ușa de la toaletă, de parcă am fi căutat o explicație. Ea spuse doar:

– Ai văzut-o și tu, așa-i?

Am încuviințat din cap, dar nu reușeam să vorbesc. Aveam senzația că nimeriserăm în miezul unui secret; ceva murdar și misterios, prea mare pentru noi. Ceva ce n-ar fi adus altceva decât nenoroc.

Când m-am întors acasă, am găsit luminile aprinse. Tata era pe fotoliul de la intrare, cu mâinile pe genunchi, în vreme ce mama, cu rochia de sărbătoare pe ea, stătea cu mâinile în păr, cu coatele pe masă și sticla de amaretto în față. Se ridică dintr-odată și țipă:

– Cum ai putut face așa ceva? Nefericito!

Din apartamentul de dedesubt se auziră bufnituri de mătură în podea, cineva urlând să nu mai facem tărăboi.

Tata se ridică frecându-și palmele de coapse de parcă ar fi vrut să se șteargă de praf și spuse

doar:

– Important e că e teafără. Să mergem la culcare acum, pentru că e târziu. De restul ne ocupăm mâine.

Închise ușa cu cheia și o vârî în buzunarul halatului de noapte, după care se duse să doarmă.

– Tatăl tău se spală pe mâini, ca de obicei, spuse mama terminând dintr-o sorbitură ce mai rămăsese în pahar. Dar de data asta o să vezi tu ce-o să se întâmple, domnișoară. De acum încolo nu mai ieși din casă decât când spun eu. Și o să fiu cu ochii-n patru.

– Îmi pare rău, am îngăimat, simțind cum frica îmi punea un nod în gât, pentru că dacă ar fi pus în practică acea amenințare m-ar fi împiedicat s-o mai văd pe Maddalena.

– Măcar îți dai seama în ce situației ne-ai pus? Au venit să întrebe de tine după slujbă. Doamna Colombo și până și parohul! Oamenii ne fixau cu privirea. Unde ai fost?

– La Maddalena, am răspuns dintr-o suflare.

– La cine? urlă.

Am privit-o în ochi, spunând:

– La Malnata. Am mâncat panettone. A fost frumos.

Mama izbucni în râs, un hohot care îmi făcu sângele să înghețe în vine.

– Sper că ți-ai luat rămas-bun pentru totdeauna. Pentru că n-o s-o mai vezi.

În spatele ușii de la camera lor, părinții mei se certară îndelung. Întinsă pe pat cu hainele de stradă încă pe mine, urmăream umbrele complicate care se mișcau pe tavan și mă gândeam la zăpada care se topea pe limbă, la Maddalena care mesteca coaja mandarinei, la sora ei care se lovea cu pumnii în burtă și plângea. Și-mi veni să mă rog. Să-i cer lui Dumnezeu: „Te rog, protejează-i pe toți".

Mi-am petrecut sărbătoarea de Crăciun acasă. Părinții mei au ieșit la diverse cine la familia Colombo sau pe la celelalte „persoane importante" și nu m-au luat niciodată cu ei.

Chiar și sfârșitul de an mi l-am petrecut acolo, jucându-mă *Turul Africii Orientale în patruzeci și opt de căsuțe* împreună cu Carla, care-mi spunea:

– Îmi pare rău, copiliță, de data asta dacă te las să ieși, chiar mă dau afară.

Dar cel mai groaznic era că nu puteam sub nici o formă s-o anunț pe Maddalena. Și dacă credea că am abandonat-o? Și dacă apoi nu mai voia să știe de mine? Mă consumam, imploram, promiteam că n-o să mai cer niciodată nimic, nici măcar de ziua mea, dacă m-ar fi lăsat să ies măcar pentru o oră. Dacă măcar mi-ar fi permis să-i scriu o scrisoare. Dar degeaba.

Apoi, într-o zi, cred că era 5 ianuarie, seara de dinainte de Boboteaza ducelui, Crăciunul

săracilor, pe când stăteam la masa din salon rezolvând problema: „Zece Mici italience cumpără jumătate de kilogram de biscuiți fiecare, cheltuind 2,25 lire…“, cineva sună la ușă, iar Carla merse să deschidă, spunând:

– Trebuie să fie negustorul de fructe.

M-am simțit paralizată. Puțin a lipsit să nu vărs călimara cu cerneală pe caietul de teme când am luat-o la fugă după ea. Noè Tresoldi avea buclele turtite din cauza umidității, bărbia ascunsă după un fular și o lădiță cu fructe și verdețuri în brațe.

– Livrare pentru doamna Strada.

– Dă-mi mie, zise Carla. Cât vine de plătit?

– Bună, i-am spus, gâfâind ușor.

– Bună, îmi răspunse, apoi i se adresă Carlei: Douăzeci de lire și șaizeci și cinci de centime, doamnă.

– Domnișoară, îl corectă ea pe un ton binevoitor.

Mi-am dat seama că eram încă în cămașa de noapte și halatul de lână. M-am grăbit să închei cordonul și să-mi acopăr pieptul.

– Trebuie să-ți spun ceva, l-am anunțat.

– Și eu.

Carla mă privi, apoi se uită la el. Îi luă din brațe lădița cu fructe.

– Mă duc să las astea în bucătărie. Mă întorc imediat cu banii. Poate o să-mi ia un pic de timp să găsesc mărunțul fix…

Se făcu nevăzută cântând: „Dă-mi un sărut și-ți spun da. În dragoste se-ncepe-așa".

Noè mă fixa cu ochii mijiți.

– Trebuie să-i spui Maddalenei că sunt pedepsită și n-am voie să ies din casă. De-asta nu m-am putut duce la ea. Îi spui, da?

Își frecă palmele suflând peste ele.

– Bine.

– Mă gândeam că poate o să vină să mă caute, dar n-a venit. Nici măcar o dată. Poate se gândește că nu mai vreau s-o văd sau că am uitat-o. Dar nu e deloc așa. Îi spui și asta?

– N-a venit să te caute din cauza a ceea ce s-a întâmplat, zise el, trăgând cu degetele de fular. Își trase nasul. N-ai aflat, așa-i?

– Ce? am întrebat ținându-mi răsuflarea.

– Asta trebuia să-ți spun: alaltăieri, sora ei s-a aruncat în Lambro.

– Știați. Știați și nu mi-ați spus.

Nu mai vorbisem niciodată așa cu părinții mei, nu îndrăznisem niciodată. Dar când mă gândeam la Maddalena simțeam cum mă înfierbântam.

– Astea nu sunt lucruri pentru copii, spuse mama calmă, în timp ce bea cu sorbituri mici ceaiul de hibiscus. Ținea farfurioara într-o mână și ceașca în cealaltă, ca în ilustrațiile din cărțile de bune maniere. Și-apoi nu e bine să aduci în casă nenorocirile celorlalți.

Tata rămăsese ascuns în spatele ziarului *Corriere della Sera,* iar mama tuși discret. El lăsă jos ziarul și-și trecu limba peste buze, ezitând.

– Francesca…

– Vreau să mă duc la ea.

– Cum? Mama trânti ceașca pe farfuriuță. Se întoarse spre tata. Ai auzit-o? După tine, de la cine a învățat impertinența asta?

– Vreau să mă duc la Maddalena.

După zgomotul de cești din chiuvetă, Carla era la bucătărie.

– Nici nu discut, sări mama. Ți-am spus deja, pe fata aia n-ai s-o mai vezi.

În ultima noapte din an, Donatella se aruncase de pe Podul Leilor și rămăsese plutind în apă cât durează o întreagă rugăciune a Fecioarei Maria până au reușit s-o scoată de-acolo. Era neagră de nămol, cu pielea și buzele vinete, ochii goi, tremurând ca un pisoi abia născut. De atunci nu mai voise să scoată un cuvânt, nici măcar în fața preotului care trecuse pe-acasă s-o binecuvânteze. Maddalena îl dăduse afară în șuturi, spunând că doar muribunzii primesc binecuvântarea, iar Donatella nu era pe moarte. Era însă în pat, înfofolită în pături până la bărbie, cu febră mare și transpirație rece care-i dădea frisoane.

Nu mă lăsară să ies până la începutul școlii, pe 9 ianuarie, pentru că pe 8 fusese sărbătoare de ziua reginei Elena. Când mama îmi spuse

să mă rog pentru sănătatea ei, am sperat să moară pentru ziua aia în plus pe care mă făcea s-o petrec fără Maddalena. În dimineața zilei de 9 am ieșit înainte de ora șapte și am fugit aproape fără să mă opresc până pe strada Marsala. Mă durea în gât în timp ce respiram pe gură aerul rece care-mi lăsa senzația de gheață pe fier, iar pulpele și șoldul îmi pulsau de durere.

Maddalena deschise ușa. Chiar dacă era frig, ea era în picioarele goale și o cămășuță subțire peste fustă. Ochii ei erau atât de obosiți, încât păreau să se ascundă în orbite.

– Bună, îmi spuse.

– Am fost pedepsită.

– Știu.

– Nu puteam să vin.

– Știu.

– Dar voiam. Foarte mult.

– Mi-a spus Noè, răspunse, apoi se dădu într-o parte. Vrei să intri?

Am lăsat ghiozdanul să cadă la intrare și m-am dus după ea.

Casa mirosea a dormitor în care ai dormit prea mult. Era o căldură întunecată și sufocantă, iar luminile erau stinse.

– Cum se simte Donatella?

– Așa și-așa.

La căpătâiul ei erau mama care pipăia mărgelele unui rozariu și murmura o

rugăciune umedă și Luigia care cosea bordura unui voal din tul la lumina lumânării.

Donatella avea pielea albăstrie, iar părul negru întins pe pernă era asemenea unor alge putrezite.

Maddalena mă luă de mână și mă duse în bucătărie. Ne-am așezat la masă și, înainte să vorbească, am avut timp să o privesc. Mi se părea subțiată, plină de ascuțimi și la chip, de parcă ar fi îmbătrânit dintr-odată.

– Mi-a spus doar că n-a făcut-o pentru că vrea să moară. A făcut-o pentru că vrea să trăiască, a zis. Cu orice preț. Ce înseamnă asta, după tine?

– Nu știu.

Nu-mi plăcea deloc s-o văd în starea aia. Aș fi vrut să-i iau durerea asupra mea.

– Nu vrea să-mi spună altceva. Nici dacă o oblig, continuă. Când își ridică din nou capul, avea ochii ei răi. Cineva i-a făcut rău. Sigur așa e.

– Și ce putem face?

Malnata își mușcă buza până se albi, apoi spuse:

– Trebuie să găsim o gâscă și să-i smulgem limba.

Partea a patra. Limba de gâscă

21

Ne aflam pe trotuar, vizavi de magazinul domnului Tresoldi, sprijinindu-ne de oblonul abia vopsit al tutungeriei. Era beznă s-o tai cu cuțitul și, în lumina felinarelor, aburul respirației noastre se condensa în aer în rotocoale pe care încercam să le prind în palme ca să le încălzesc.

– Și ce trebuie să facem cu o gâscă? întrebă Matteo scărpinându-se pe nas.

– Cu limba, nu cu gâsca întreagă, îl corectă Maddalena.

– Și ce trebuie să faci cu limba unei gâște? insistă Filippo.

– O vâr sub perna Donatellei și o să zică adevărul obligatoriu. Maddalena ridică din umeri. Așa funcționează.

– Și cum i-o smulgi? am întrebat, simțind că mă trece un frison.

Dădu la iveală un cuțit pe care-l furase de la bucătărie.

– Ușor, răspunse, cu ăsta.

– Știi să-l folosești?

Matteo își curăță gâtul și apoi scuipă o flegmă în puțina zăpadă cenușie care mai rămăsese pe jos.

– Vrei să vezi? zise Maddalena și lama scânteie în lumina felinarului.

Matteo ridică brațele în semn că renunța.

– Bine. Te cred, te cred.

Ea puse cuțitul la loc și își dădu la o parte o șuviță de păr care-i căzuse pe ochi.

– Sunteți gata?

Părea să aibă ceva greu în buzunarul care se udase și care mirosea urât.

– Ce mai ai acolo?

– O să vezi apoi.

– Sunt gata, zise Matteo bătând cu pumnul în palma deschisă.

– Cred că o să intrăm în belele, zise Filippo.

Maddalena se năpusti asupra trotuarului din față, dar nu se îndreptă spre oblonul lăsat al

negustorului de fructe. Alergă spre poarta mare care dădea spre curtea interioară a imobilului.

– Și acum? am întrebat de îndată ce am ajuns-o din urmă.

– Intrăm.

– Cum?

– De obicei cum se intră undeva?

– Ne trebuie o cheie. Și noi n-avem.

Malnata zâmbi. Se întoarse, întinzând o mână spre Matteo. El începu să scotocească prin palton și scoase o cheie mare, plină de zgârieturi. Ezită înainte să o lase să-i cadă în palmă.

– De unde ai luat-o?

– Ești chiar toantă? izbucni Matteo pufnind tare.

Am strâns din buze, supărată, și am replicat:

– Și de ce-ai păstrat cheia dacă oricum măcelăria nu mai există?

– Pentru că știam că într-o zi o să mă întorc.

– Dacă avem cheia, atunci nu e ca și cum am fura, corect? zise Filippo din spatele umărului său, cu ochii cât cepele.

– Gura, că ne aud, zise Malnata vârând cheia în broască.

O întoarse de două ori și poarta mare se descuie. Ea își lipi palmele pe adâncițurile din lemnul închis la culoare și împinse. Ne făcu

semn să ne grăbim, ținând-o deschisă. Filippo și Matteo o ascultară, dispărând în întuneric.

Eu și Maddalena rămaserăm singure. Se întoarse spre mine și îmi întinse mâna.

– Vii?

– Dar chiar crezi în ea? am întrebat-o, în timp ce ea ținea mâna suspendată, așteptând s-o prind. În povestea cu limba, vreau să spun.

Malnata mă privi așa cum te uiți la un copil.

– Bineînțeles că cred. De ce, tu nu?

Mi-am împletit degetele cu ale ei.

– Dacă tu crezi, cred și eu.

*

Traversarăm holul de la intrare, întunecat și mirosind a săpun, și trecurăm de locul pazniculuí, care era neocupat, într-o liniște mormântală.

Am intrat în curte. Pământul era gol și înghețat sub tălpile încălțărilor noastre, iar frica se strânsese ca un nod mare în gât. Filippo și Matteo rămaseră nemișcați uitându-se în jur, cu spinarea lipită de perete. Malnata trecu de ei, apoi ne făcu semn s-o luăm după ea.

– Nu, se opuse Matteo cu o expresie încordată. A fost casa mea. Știu eu pe unde s-o luăm.

Maddalena îl flxă cu privirea și apoi se dădu la o parte. Matteo mi-o luă înainte, lovindu-mă intenționat cu un umăr, apoi își continuă

drumul până în capătul curții, unde lumina nu prea mai ajungea și unde erau adunate tarabe vechi făcute bucăți și mobilă care trebuiau aruncate.

– Uite, spuse arătând spre un gard negru cu sârmă ghimpată care despărțea terenul domnului Tresoldi de restul curții.

Și atunci am auzit lătratul câinelui.

Am făcut un salt înapoi, iar eu m-am forțat să nu urlu. Avea ochi portocalii strălucitori, scuipa spumă murdară și își dezgolea colții albi precum oasele rupte, vârându-și botul printre zăbrele și râcâind cu unghiile.

Matteo desfăcu o bucată de lemn dintr-o ladă ruptă și zise:

– Acuși îl omor.

– Stai cuminte!

Malnata îi dădu un cot într-o parte, provocându-i un atac de tuse. Din buzunarul ud scoase ceva moale și roșu și un lichid închis la culoare i se scurse pe mânecă în jos.

– Și aia ce e? întrebă Filippo, ținându-se cu degetele de nas.

Maddalena se opri lângă gard, în vreme ce câinele se înfigea cu capul printre zăbrele, deformându-și botul și continuând să latre. Din gură îi curgeau balele cu ghiotura.

– O vrei? spuse punându-i carnea în față.

– Acuși îți capsează mâna.

– Ai grijă!

– Să ne întoarcem, hai!

Am apucat-o de marginea paltonului, dar ea se trase înapoi. Ajunsese foarte aproape, atât de aproape, încât lighioana aia ar fi putut să-i reteze nasul. O rotire, apoi o respirație grea. Câinele amușină bucata de carne lătrând ușor. Deschise gura s-o muște și în clipa aia Maddalena ridică brațul, îl întinse în spate și aruncă peste gard bucata de carne, care se lovi de perete și căzu pe pământ, în praf. Câinele fugi de lângă gard și se năpusti spre capătul curții.

Mă dureau oasele și doar atunci mi-am dat seama că îmi clănțăniseră dinții și tremurasem în tot timpul ăsta.

– Hai, să mergem înainte să termine, ne îndemnă Maddalena.

– Și cum ajungem în partea cealaltă? întrebă Filippo arătând spre sârma ghimpată de deasupra gardului.

– Ne cățărăm.

– Dar să știi că dacă ne agățăm în aia nu mai trăim să povestim… zise Matteo dând cu bucata de lemn într-o zăbrea.

– Și dacă folosim aia? am răspuns indicând o față de masă murdară aruncată peste lăzile din lemn. O putem arunca peste sârma ghimpată și să trecem de deasupra.

Malnata zâmbi.

– Bravo!

Zâmbetul ei făcea ca insignele de la școală și complimentele adulților să pară stupide și infantile.

Filippo și Matteo împăturiră în patru fața de masă pentru ca stratul de pânză să fie îndeajuns de gros încât să nu fie sfâșiat de ghimpi. Numărară până la trei și o aruncară peste gard. Maddalena trecu prima. Își puse picioarele printre zăbrele și făcu un salt, împingând cu antebrațele în fața de masă pentru a-și lua elan.

– Funcționează, șopti după ce ajunse în curtea cu animale.

Matteo urmă după ea, ajutându-l pe Filippo să treacă și el. Am încercat și eu să escaladez gardul, însă nu aveam suficientă forță. Maddalena mă fixa cu privirea, nemișcată. Voia să vadă dacă mă descurcam singură. Oare era și ăla un mod de a mă pune la încercare? Mi-am încordat maxilarul așa cum făcea ea, mi-am îndoit genunchii și am sărit. Pentru o clipă fu golul, apoi am simțit lovitura brutală a umărului de pământ, durerea într-o parte, coatele. Îmi scăpă un geamăt ascuțit pe când totul ardea în mine, iar Matteo râdea.

– Șșșș, făcu Malnata apropiind un deget de buze. Apoi mă trase în sus. N-ai pățit nimic, adăugă verificând locurile în care mi se sfâșiase paltonul.

– Nimic, am repetat ștergându-mi fața de praf.

– Hai, leneșo! Trebuie să ne grăbim, zise Matteo.

Câinele ținea osul strâns între labele din față și-l lingea, după ce înfulecase carnea.

Am înaintat în semiîntunericul plin de umbre. Erau cotețele din lemn ale găinilor, baloți de fân, unelte murdare sprijinite de peretele coșcovit, lădițe de fructe rupte, o copaie plină de apă care mirosea a stricat și a ceea ce, pe când ne plimbam pe la munte sau pe potecile de lângă câmpuri, tata numea *excremente,* avertizându-mă: „Ai grijă să nu calci acolo", arătând spre cercurile mari și plate precum capacele de la oală ale baligilor de vacă. Părea că negustorul de fructe adusese un colț de sat în mijlocul orașului.

Într-un țarc mic stăteau gâștele. Un palet înclinat era pus pe post de scară, iar sub o bucată de placă ondulată erau niște paie ude pe care dormeau, cu gâtul aplecat și ciocul ascuns în pene.

– Trebuie să alegem una, zise Malnata.

– Și-apoi? întrebă Matteo.

– O omorâm.

– Știi cum se face?

– Nu, zise Malnata ridicând din umeri. Dar oamenii fac asta în fiecare zi. Nu poate fi prea greu. Intră în țarc. Deci, veniți?

Tăcerea mi se părea apăsătoare. Am ajuns-o din urmă, iar Maddalena stătea aplecată lângă gâștele care dormeau, cu penele tremurând din cauza rafalelor de vânt înghețat.

– Sunt foarte frumoase, am spus eu.

– Și grase, adăugă ea rotind cuțitul. Domnul Tresoldi le îmbuibă ca să facă apoi pate de ficat.

Rămase privind cum dormeau gâștele, cu cuțitul în mână și respirând sacadat cu gura deschisă.

– Ești sigură că vrei s-o faci cu adevărat?

– Trebuie să iau limba, răspunse înghițind în sec, cu ochii strălucind în întuneric. Trebuie, n-am încotro.

– Vrei s-o ținem nemișcată? propuse Matteo.

– Și dacă aia începe să se zbată? făcu Filippo.

– O omorâm înainte.

– Dar trebuie să-i tai gâtul ca la găini?

Urletul neașteptat al câinelui sfâșie întunericul. Matteo înjură, iar Filippo își ascunse capul în mâini, zicând:

– O, Doamne, acum ne prind.

Câinele începu să schelălăie, să râcâie cu râvnă pământul, apoi urlă iar, sunetul intens exprimând parcă suferință. Malnata se strâmbă.

– Mă duc să verific. Așteptați aici, zise întinzându-i cuțitul lui Matteo.

Sări cu picioarele apropiate din țarc și dispăru în beznă, marginea paltonului prea larg lovind în coapsele goale care luceau în lumina rece a lunii.

M-am întors. Matteo și Filippo se uitau la mine. Schimbară o privire rapidă și dădură din cap.

Matteo strângea în mână cuțitul, iar Filippo era în spatele lui, repetând:

– Acum. Trebuie s-o facem acum, hai!

– La ce vă uitați?

– Am hotărât că trebuie să te cari, zise Matteo.

– Cine a hotărât?

– Noi.

– Care noi?

– Noi trei.

– Nu e adevărat.

– Ba da, zise Filippo.

– Nu poți să stai cu noi. Nu te vrem.

– Am greșit atunci, la școală. Dar am dat proba cu mandarinele. M-a iertat.

– De-aia nu mai pot eu că te-a iertat. Noi nu te vrem, zise Matteo. Vrei să ne-o iei.

– Deja ne-a luat-o, replică Filippo cu o voce ascuțită.

– Nu e adevărat, am încercat să protestez.

– Și ce făceai acasă la ea?

– Pe noi nu ne-a primit niciodată la ea acasă.

– Ce te face pe tine mai importantă ca noi?

– Trebuie să te cari, șopti Filippo agățându-se de spatele lui Matteo și făcându-și limba să plescăie în strungăreața dintre dinți. Sau jur că te omorâm.

– Nu, am răspuns simțindu-mi suflarea de gheață și abia respirând.

– Atunci, ar trebui să o iei la fugă.

Picioarele îmi tremurau.

– Nu vreau s-o părăsesc pe Maddalena. Pentru nimic în lume.

– Nu vrea să-i spui numele.

– Pe mine mă lasă să-l zic.

Buzele lui Matteo se strânseră într-o strâmbătură înspăimântătoare.

– Mi-e scârbă de tine.

Se întâmplă cât ai clipi: brațul sări înainte și se întoarse paralel cu corpul înainte să pot simți durerea. Dar de pe lamă picura sânge pe pământul rece ca gheața.

Mi-am dus o mână la obraz, unde aveam o tăietură care deja ardea.

– Vezi dacă se întoarce, zise Matteo fără să mă piardă din ochi.

Filippo încuviință și se aplecă spre țarc.

– Încă nu.

În capătul curții, câinele urla în continuare.

– Atunci, avem timp, rosti Matteo trecându-și limba peste buze. Nu vreau să rănesc o fată. Trebuie doar să pleci. Bine?

Simțeam sângele vâscos și cald între degete, iar dintr-odată genunchii nu-mi mai susțineau greutatea. Ochii mi s-au împăienjenit și am început să văd totul încețoșat, în timp ce Matteo mă amenința:

– Și dacă îi spui Malnatei, îți tai limba ca la gâscă.

Am izbucnit în plâns.

Nu de el îmi era frică, sau de cuțitul pe care nu știa să-l folosească. Ci de gândul că trebuia să justific în fața alor mei tăietura de pe față. Reușisem să fur cheile de-acasă din poșeta mamei aflată pe mobila de la intrare și să ies pe furiș, fără să fac zgomot. Dar ce puteam să-i spun când a doua zi dimineață avea să mă vadă în halul ăla? Nu aveam cum s-o ascund, era dovada ascunzișurilor mele.

Matteo râdea tare.

– Muierile pișă ochii mai iute de cum se ușurează câinii, rânji el. Cară-te, acum! Lasă-ne în pace și nu te mai văicări.

Am luat un pumn de pământ și i l-am aruncat în față. El se dădu înapoi încercând să-și șteargă ochii cu mâneca paltonului.

– Nu mi-e frică de tine! am strigat.

Gâștele au început să dea din aripi toate în același timp și s-a stârnit un vârtej de pene, praf și paie. M-am strecurat printr-o parte și am sărit să mă depărtez de el, dar Filippo, care trebuia să fi auzit urletele, se întoarse. Se

aruncă asupra mea și mă opri. Matteo mă apucă de gleznă repetând:

– Îți tai limba.

Filippo îmi puse o palmă peste gură, iar eu i-am mușcat degetele. Scoase un țipăt sfâșietor și îmi dădu o palmă.

– Ce faceți acolo?

Brusc, am văzut-o pe Malnata.

În jurul nostru, la ferestrele și balcoanele care dădeau spre curte se aprindeau luminile.

– Ce faceți? repetă Malnata cu o voce pe care n-o mai auzisem vreodată.

– I s-a făcut frică și voia să se ducă să-i cheme pe adulți, zise Matteo cu suflarea întretăiată.

– Trebuia s-o oprim.

Nu reușeam nici să vorbesc, nici să mă opresc din plâns; apăsam tare cu o mână pe obraz, peste sângele care curgea.

Malnata rămăsese cu picioarele depărtate bine înfipte în pământ și ochii ieșindu-i din orbite. Se uită la Matteo și Filippo, părând statuia de bronz din monumentul eroilor căzuți, cea cu sabia însângerată și un urlet de război întipărit pentru totdeauna pe chip. Zise:

– Plecați!

– Așteaptă, bâigui Matteo, ea e de vină. Ea e de vină pentru tot.

– Nu trebuia s-o lași să coboare cu noi în Lambro. Nu trebuia, sări și Filippo.

Maddalena nici măcar nu clipea. Era țeapănă și palidă, nemișcată. Continuă:

– Acum simțiți că vă e frică. Simțiți că sunteți pe punctul de a muri. Acum vi se întâmplă ceva rău.

Filippo își acoperi urechile și începu să se văicărească:

– Eu nu voiam, se justifică el. El e de vină, eu nu voiam.

– O să vă faceți rău. Poate cădeți și oasele o să vă iasă din genunchi. Sau poate șobolanii din râu vă mănâncă degetele de la picioare. Sau vă cățărați pe gard și ghimpii de fier vă intră în burtă.

Înaintă spre Matteo. El se dădea înapoi.

– E doar o muierușcă. Pentru tine o fac, nu înțelegi?

– Ești un copil invidios, zise Maddalena apropiindu-se și mai mult.

El se dădu într-o parte. Și scoase un urlet. Un țipăt ascuțit, care-ți îngheța sângele în vine. Căzu, ghemuindu-se în timp ce se ținea de un picior și se zvârcolea pe pământ, cu gâștele agitându-se și dând din aripi în jurul lui. Avea un cui înfipt în talpă și sângele țâșnise împroșcând totul în jur.

Maddalena se aplecă peste mine.

– Ești teafără?

Am încuviințat trăgându-mi nasul și ștergându-mă cu mâneca pe față. I-am apucat

mâna și m-am ridicat în picioare. Ea mă îmbrățișă, iar eu am început să tremur, în timp ce Matteo continua să se zvârcolească pe jos, țipând.

Filippo fugise și deja nu se mai vedea nici urmă de el.

De la ferestre și de la balcoane se auzeau voci:

– Cine e acolo? Hoții! Cineva să se ducă să verifice!

– Trebuie să fugim, am spus.

– Nu putem să-l lăsăm pe Matteo așa, răspunse Malnata. Și-apoi încă n-am luat limba.

– Dar dacă vine cineva?

– Nu ne e frică de nimeni. Să nu uiți niciodată. De nimeni.

Luminile erau toate aprinse, acum, iar curtea părea scena nativității pregătită de Crăciun în biserică. În balcoane și la ferestre, femeile se aplecau curioase, cu șalurile pe spinare și boneta de noapte pe cap. Pe scări, se auzea zgomotul pașilor bărbaților, care coborau din ce în ce mai grăbiți.

Poarta se deschise cu atâta forță, încât se dădu de perete și, într-o clipită, un grup de bărbați în halate de noapte și papuci se îndreptară spre noi. Câinele dădea din coadă și sărea în jurul bărbatului care se afla în frunte.

El ținea o torță într-o mână și o pușcă de vânătoare în cealaltă.

– Ce mama dracului căutați aici? întrebă, cu o față care, în lumina torței exprima aceeași răutate pe care o citisem de fiecare dată când ne descoperise. Trecu de țarcul gâștelor și veni atât de aproape de noi, încât îi puteam simți mirosul cald încă al somnului și miasma mai puternică de usturoi și sudoare.

Eram sigură că o să mor. Domnul Tresoldi avea să ne rupă gâtul așa cum făcea cu găinile.

Maddalena merse în întâmpinarea lui și-l privi în ochi.

– Voiam să furăm o gâscă, spuse, serioasă. Apoi el s-a rănit. Arătă spre Matteo care schelălăia încet precum un cățeluș. Și atunci n-am reușit să mai furăm nimic.

Domnul Tresoldi izbucni în râs.

– Lumea chiar are dreptate să-ți zică Malnata.

Maddalena ținea la spate mâna în care o strângea pe-a mea. Doar eu o simțeam tremurând. Continuă:

– Iau toată vina asupra mea. Ei n-au nici o treabă. Dar chiar am nevoie de gâscă și nici vorbă să plec fără ea.

Domnul Tresoldi scoase un hohot de râs animalic.

Ceilalți bărbați mormăiau lipsiți de curajul de a trece de țarc, îngrămădiți ca un stol de

porumbei în fața nevăstuicii.

– Ați făcut-o lată, zise domnul Tresoldi. Și acum eu ce să fac cu voi?

Maddalena continuă să-l privească în ochi.

Domnul Tresoldi sprijini pușca de cotețul gâștelor. Zise „hâș" alungându-le cu picioarele în timp ce se apropia de Matteo și-l ridica de parcă ar fi fost un sac de mandarine plin de umflături.

– Duceți-vă la culcare voi, că mă ocup eu aici, le zise celorlalți bărbați.

Cineva încercă să protesteze, altul tăcu. Dar nimeni nu se mișcă sau schiță vreun gest de a se îndepărta.

– Duceți-vă la culcare, am zis, repetă domnul Tresoldi. Îndreptă torța spre doamnele care ieșiseră în balcoane. Și voi, duceți-vă în pat. Asta e bucata mea de curte și eu hotărăsc. Apoi se întoarse spre noi luându-l pe Matteo în cârcă, pe jumătate leșinat, cu sângele care curgea, pătându-i halatul gri. Voi în schimb veniți cu mine.

În bucătăria domnului Tresoldi era doar lumina rece a unui bec gol atârnat din tavan. Se legăna în vântul care intra pe fereastra întredeschisă, mărind umbrele pe chipuri și pe oalele din cupru agățate pe peretele negru de fum.

Noè se ridică să tragă obloanele și se întoarse la locul său cu un aer resemnat.

– Voi sunteți nebune.

Matteo era pe canapea, cu piciorul bandajat și călcâiul culcușit pe o pernă și cu o cuvertură tricotată desfăcută pe spinare. Nu se uita la nimeni și încă nu scosese o vorbă, iar mucii și lacrimile i se uscaseră sub nas și pe obraji.

– Nu e grav, zisese domnul Tresoldi pe când îi oblojea rana cu tinctură de iod. Ești norocos că mai ai încă toate degetele. Era un cui nou-nouț, așa că nu trebuie să-ți faci griji de vreo boală. Sângele te sperie, dar e o rană ușoară. Înainte de a se întoarce în curte, îi spusese lui Noè: Supraveghează-i, că eu mă duc să văd ce fac gâștele.

Noè avea pleoapele grele de somn și cârlionții turtiți pe-o parte a capului. Maddalena își trecea unghiile peste fața de masă, lăsând urme lungi pe care apoi le ștergea cu palmele, iar liniștea care domnea în bucătărie mă îngrozea. Îmi treceam încet degetele peste sângele uscat de pe obraz și, în ciuda fricii, durerea scădea puțin câte puțin. Rana aia mă făcea să mă simt importantă.

– Te doare? întrebă Noè.

– Asta? E o nimica toată.

Maddalena zâmbi ușor, fără să-și ia privirea de la fața de masă.

– Ce-a fost în capul vostru? întrebă Noè, dar Maddalena tăcea, continuând să traseze linii cu unghiile.

Atunci, el aplecă scaunul pe spate și întinse un braț să ia o Biblie veche aflată pe marginea vetrei. O aruncă pe masă și scoase din buzunar un pachet de tutun. Apoi, cu gesturi lente, măsurate, deschise Biblia, rupse o pagină cu hârtie transparentă, foarte subțire, vărsă deasupra puțin tutun și începu s-o modeleze cu buricele degetelor și s-o umezească cu salivă.

– Trebuie să iau limba gâștei, zise Maddalena în timp ce Noè aprindea chibritul trecând gămălia peste piatra vetrei.

– Limba? întrebă expirând fumul. Și la ce-ți trebuie?

– Te face să spui adevărul. E pentru Donatella, răspunse ea, trebuie să înțeleg cine i-a făcut rău.

Chiar atunci se întoarse domnul Tresoldi din curte, lăsând ușa bucătăriei să se lovească de colțul vetrei.

Puse ceva alb și greu în centrul mesei. Becul se legăna tare, făcând lumina s-o ia razna și umbrele să se miște peste tot prin cameră.

– Penele trebuie să le smulgi în sensul în care cresc. În sensul ăsta, da? Începe de la coadă și lasă la urmă gâtul și labele. E clar?

Maddalena își ridică brusc mâinile de pe masă și încuviință.

Gâsca moartă avea labele legate, ciocul deschis, cu limba afară și aripile deschise pe

mușama. Avea o gaură în cap, plină de sânge, ca și cum ar fi fost străpunsă de o foarfecă prin cioc până acolo.

– Apoi trebuie s-o golești de măruntaie. Poate ar fi mai bine să-i ceri cuiva priceput să facă asta. Trebuie să scoți organele. Nu cumva să le arunci. Ficatul e delicatesă. Îți place ficatul?

– Sigur, zise Maddalena, sigur că-mi place.

– Bine, zise domnul Tresoldi și-și șterse degetele pe pantalonii ponosiți. Se uită la ea și apoi se uită la mine. Se numea Elena. Ca regina.

– Cine?

– Gâsca. Le dau nume tuturor. Și nu le uit. De fiecare dată când omori una, trebuie să spui o rugăciune și să i-o încredințezi Domnului.

– Dar de ce? Și gâștele au suflet?

– Sigur, zise domnul Tresoldi, serios. Orice ființă are.

– Și mi-o dați mie? întrebă Maddalena. Chiar dacă voiam să o fur? Chiar dacă ați spus că voiați să ne dați de mâncare la gâște? Chiar dacă știți de povestea cu cireșele?

Domnul Tresoldi trase aer în piept, luă un scaun și se lăsă să cadă lângă fiul său cu un mormăit. Arătă spre Biblie și spuse:

– Fă-mi și mie una.

În timp ce Noè modela țigara, domnul Tresoldi n-o scăpa din ochi pe Maddalena, mijindu-i până aproape nu se mai vedea decât pielea gălbejită.

– Am aflat de frații tăi, zise el. Chiar o poveste urâtă, într-adevăr. Unul în război, în Africa, și alta care cade în râu. Aprinse țigara și trase cu sete din ea, de parcă ar fi vrut s-o înghită. Continuă: Nu e bine să furi, dar aveți un curaj care stârnește până și invidia soldaților, voi, niște copilițe.

Atunci, se uită la mine și în clipa aia mi-am dorit să dispar.

– Maddalena a făcut-o doar pentru că trebuia, domnule, am zis cu răsuflarea care se oprise ca un nod în gât. Nu ne găuriți capul cu foarfeca așa ca la gâscă, vă rog.

– Ia te uită. Deci ai și tu limbă, zise domnul Tresoldi. Râsul lui era puternic precum grindina. Stinse țigara pe talpa cizmei. Mă gândeam că tu ești cea care face mintea oamenilor s-o ia razna, știi? Credeam și eu ce se spunea în jur, trebuie să recunosc, și eu am gândit asta mereu, adăugă întorcându-se către Malnata. Dar adevărul e că tu intri în mintea oamenilor și nu mai ieși. Asta faci.

22

Noè fu cel care puse limba gâștei sub perna Donatellei. O făcu pe o beznă s-o tai cu cuțitul, în timp ce casa mirosea a somn profund dat de febră.

Cu delicatețea unei mame, Noè ridică ușor colțul pernei și strecură dedesubt bocceluța roșie și udă, mare cât un pumn, unde vârâse limba gâștei.

– N-o trezi, șopti Maddalena din partea cealaltă a patului.

Donatella își mișca tare capul și gemea cum fac câinii care visează, scrâșnind din dinți, cu chipul leoarcă de transpirație.

– Și-acum? am întrebat agățându-mă de cadrul din metal.

– Și acum așteptăm.

Maddalena ridică o buclă umedă de sudoare de pe fruntea surorii ei.

Lângă pat erau două scaune goale unde, în timpul zilei, se așezau doamna Merlini și Luigia. Deasupra erau așezate Biblia, rozariul și voalul cu tivul care încă mai trebuia cusut, foarfeca și papiota de ață albă.

Maddalena se aplecă deasupra chipului surorii sale și spuse:

– Cine ți-a făcut rău?

Am rămas în liniște, fără să respirăm. Apoi, Donatella, cu ochii strânși, spuse:

– Copilul lui.

– Copilul lui? întrebă Maddalena. Copilul cui?

– Copilul meu, răspunse ea dintr-o suflare. Copilul meu și al lui Tiziano.

23

Era o zi de sfârșit de ianuarie geroasă și însorită când eu și Maddalena îl găsirăm pe Tiziano Colombo la una din măsuțele din fața cafenelei din Piața Arengario.

Mama îi spunea cafeneaua „domnilor bine" pentru că chelnerii purtau papion și serveau cu mănuși albe prăjituri pe tăvi de argint. Îi plăcea să vină acolo primăvara, duminica după slujbă, să mănânce înghețată în cupe de argint, să asculte mica orchestră cântând și să fie invidiată de trecători.

Din cauza frigului erau goale aproape toate măsuțele, în afară de cele la care se aflau Tiziano și ceilalți băieți, și o domnișoară cu un manșon din blană și cercei de coral. Băieții erau tineri și frumoși, cu uniformele bine

îngrijite și părul pieptănat cu grijă. Tiziano bea o ciocolată caldă și râdea, înfofolit în paltonul negru și greu.

– Hei, strigă Maddalena, fixându-l cu privirea, din apropierea cordonului din catifea roșie care delimita zona măsuțelor.

Eu eram lângă ea și respiram pe nas pentru a nu arăta că mi-era frică.

– Fetele alea vorbesc cu tine? întrebă unul dintre ei, înalt și stângaci.

Tiziano ne văzu și ne făcu un semn cu mâna să ne apropiem. Părea că se simte bine.

Maddalena trecu peste cordon fără să ezite și într-o clipă fu în fața lui, iar eu în urma ei, tăcută.

Ea își frânse mâinile, strângând cu putere, atât de tare încât încheieturile crăpate de la frig începură să sângereze.

– Știu de ce n-ai mai venit pe la sora mea, zise ea.

– Îmi pare rău, dar astea nu sunt lucruri pentru copii, răspunse Tiziano.

– Ce vrea asta de la tine? întrebă domnișoara aplecându-se peste umărul lui Tiziano. Doamne, e așa murdară!

– Zăpăcești și mintea fetițelor, mai nou? glumi un tip brunet, cu chipul curat, care ne privea cu atâta intensitate, încât am roșit.

– Nu am chef să vorbesc despre sora ta, zise Tiziano cu o expresie tristă, e în trecut de-

acum.

În noaptea în care limba de gâscă o făcuse pe Donatella să mărturisească adevărul îmi amintisem de ziua în care Tiziano îi spusese că voia s-o ia de nevastă. Avea dreptate Malnata. Chiar dacă era frumos, nu puteai avea încredere în el.

– Donatella Merlini se numește. Este logodnica ta. A sărit în Lambro pentru tine. Și acum tu vrei s-o arunci ca pe un pantof rupt?

Maddalena nu tremura, iar vocea îi era clară și puternică precum cea a bărbaților care vorbeau despre război la radio.

– Gata cu vorbele astea dureroase, se băgă în discuție altul, cu ochelari rotunzi, care avea în față o băutură cu migdale, biata lui inimă nu suportă.

– Inima lui, hm? șopti Maddalena. Inima care îl obligă să stea aici să bea ciocolată caldă, împiedicându-l să se ducă să lupte în război, nu-i așa? Inima lui *bolnavă*.

Tiziano făcu un gest ca pentru a alunga o muscă.

– Credeam că e o fată bună și o iubeam mult, zise cu un aer suferind, înainte să aflu adevărul.

– Mincinosule! șuieră Maddalena.

– Îmi pare rău, dar așa stau lucrurile. Ar fi trebuit să înțeleg mai devreme, de la rujul ăla

cu care se tot dădea... voia să atragă privirile bărbaților, era evident.

Fata cu manșon strâmbă din buze cu dispreț.

– Ce rușine!

– Sora ta umbla cu alți bărbați. Și dovada e ființa aia care curând îi va face burta mare.

– Ăla e copilul tău, țipă Maddalena, iar ceilalți amuțiră. Voia să-l înece în Lambro, dar n-a reușit. Ce crezi că o să facă acum, hm?

Tiziano nu făcu decât să suspine cu un aer autosuficient.

– Asta se întâmplă în familiile în care tatăl lipsește, se auzi un băiat cu mănuși din lână.

– Femeia e ca un foc de tabără, iarna. Se aprinde și toți mierloii îi dau târcoale pentru un pic de căldură, zise cel cu părul închis la culoare.

Băieții izbucniră în râs. Maddalena își pironise ochii în pământ, iar umerii îi tremurau.

– Nu e adevărat, am sărit, înghițind nodul de frică și rușine. Sunteți niște mincinoși.

– Vă dați seama că un Colombo nu se poate încurca cu o vrăbiuță, spuse altul.

– Ce e o vrăbiuță? întrebă Malnata.

– Una care se vinde pentru bani, zise domnișoara cu manșon. Din cele care se strecoară într-un apartament închiriat de un domn și apoi ies ciufulite la apus.

– Nu e adevărat!

– Și apoi zic că bărbații sunt niște porci.

Tiziano făcu un semn ca pentru a-i reduce la tăcere, apoi se întoarse spre Maddalena, zicând:

– Fii drăguță. Doar nu vrei să se răspândească cine știe ce zvonuri prin jur. Mi-ar părea rău să o văd pe domnișoara Merlini și mai nefericită decât e acum. Își face deja gânduri multe. Nu vreți să-i mai cauzați și voi altele, nu-i așa?

– Ce poveste urâtă... se auzi băiatul brunet, care-și trecu o mână prin părul plin de briantină.

– O familie chiar nefericită, comentă domnișoara, trecându-și degetele peste un cercel, îngândurată.

Tiziano scoase din buzunar un teanc de bancnote prinse cu o clemă din argint. Își umezi arătătorul cu limba și scoase o bancnotă maro cât o față de pernă; nu mai văzusem niciodată o mie de lire de atât de aproape.

O împături în două și o aruncă pe masă, spre Maddalena.

– Ia-i!

– Un gest caritabil, spuse domnișoara, mângâind mâna lui Tiziano, care ridică din umeri ca și cum n-ar fi însemnat mare lucru.

– Nevoiașii nu pot fi abandonați. Nici măcar în cazuri de felul ăsta.

– Dar fata aia a căutat-o cu lumânarea.

– Ce inimă, Tiziano, ce inimă!

Când Maddalena ridică privirea avea chipul încordat și genele umede. Trase adânc aer în piept și scuipă spre Tiziano, care făcu ochii mari în timp ce flegma i se scurgea pe palton, acolo unde își prinsese insigna cu fascia și tricolorul.

– O să mori în curând, zise Maddalena dintr-o suflare, fixându-l cu privirea în pupilele negre. Îți promit. Mori precum șobolanii care se umflă în Lambro și apoi sunt mâncați de corbi.

Zâmbetul se stinse pe chipul lui Tiziano, doar pentru o clipă, după care hohotul de râs se alătură celorlalte, care izbucniseră cu putere după tirada Malnatei.

Maddalena nu scoase un cuvânt tot drumul. Mergea în fața mea cu pasul ei rapid și chiar dacă o strigam nu răspundea, faldurile paltonului prea larg deschizându-se ca niște aripi în timp ce înainta pe strada Vittorio Emanuele.

O urmam cu răsuflarea tăiată și mă gândeam la Donatella, la cum se dădea cu ruj, la rochia care-i sublinia sânii, și-mi veni în minte cuvântul pe care-l folosiseră pentru a o descrie: „vrăbiuță". Ura pe care o simțeam pentru Tiziano, pentru vorbele lui calme de atotcunoscător, era depășită doar de ura pe

care o simțeam față de mine însămi pentru că, pentru o clipă, doar o clipă, îl crezusem.

L-am găsit pe Noè în curte, săpând o groapă în spatele țarcului pentru gâște. Ne salută cu o mână și zâmbi văzându-ne sosind, dar apoi își dădu seama că Maddalena era furioasă și se întoarse la săpat. Câinele lătra cu disperare, legat în lanț, acoperind zgomotul ritmat al sapei care mușca din pământul înghețat.

Fără să se oprească din săpat, Noè mă privi și spuse:

– S-a vindecat.

Mi-am dus mâna la obraz, acolo unde Matteo mă tăiase cu cuțitul în noaptea în care intraserăm pe furiș în curtea familiei Tresoldi. Tăieturile pe față sângerează mult chiar dacă sunt superficiale, îmi explicase el. La mine fusese o zgârietură. Dar mama mă văzuse pe când era încă proaspătă și începuse să urle:

– Cum ai reușit să-ți faci asta, nefericito?

Iar eu îi răspunsesem că mi-o făcusem singură, special, ca s-o supăr, pentru că dacă viitorul meu depindea doar de un chip frumos, atunci nu mi-l doream. Ea strâmbase din buze, spunându-mi că dacă avea să-mi rămână cicatrice, nici un bărbat n-avea să mă ia de nevastă și aveam să rămân singură pentru totdeauna, din vina mea.

– Nu-i nimic, îi răspunsesem.

Tăietura se închisese curând ca și cum n-ar fi fost. Aproape că-mi păruse rău.

– Chiar dacă rămânea semn n-ar fi contat, zise Noè dintr-o suflare. Ai fi fost la fel de frumoasă.

Am simțit cum mă înroșesc și n-am răspuns.

– Ce faci? îl întrebă Maddalena.

– Sap o groapă.

– Văd asta. Dar de ce?

– Venisem să iau o gâscă. Apoi am simțit din spatele lădițelor cu fructe din spate un miros urât și m-am dus să verific.

– Și ce-ai găsit?

– Vreți să vedeți?

Pisica avea ochii albi și burta spintecată. Noè folosi sapa ca să alunge mușteleе de pe botul ei și zise:

– Cred că a intrat azi-noapte. Vittorio probabil că s-a jucat un pic cu ea înainte s-o lase să plece. Și ea a venit să moară aici, în spate.

– Cine e Vittorio? am întrebat acoperindu-mi gura pentru a încerca să nu vărs.

– Câinele. Vittorio Emanuele se numește. Ca regele.

– Ah!

Noè dădu din umeri.

– Tata a zis să-l arunc… Pisoiul. Dar mie îmi pare rău de el.

– E semn rău, zise Maddalena. Semn de moarte.

– Aici moare câte un animal în fiecare zi. Nu trebuie să crezi în lucrurile astea, replică Noè.

– Tu nu crezi? insistă ea.

– În lucrurile care aduc ghinion? Nu. Sunt doar povești pe care oamenii le spun ca să-și învingă teama.

– Nu crezi nici măcar în limba de gâscă?

– Nu.

– Nici măcar în ceea ce spun despre mine?

– Nu.

Maddalena tăcu pentru câteva secunde, apoi luă sapa din mâna lui Noè și spuse:

– Te ajutăm noi.

Am ridicat toți trei pisica, folosind o cuvertură ca să nu ne murdărim și să nu ne cadă ce-i ieșea din burtă. Corpul animalului era greu, de parcă ar fi fost plin de pietre, chiar dacă părea un lucru lipsit de importanță, negru și murdar, în mijlocul cuverturii. A trebuit să-mi țin respirația până când am aruncat bocceaua în groapa din spatele țarcului gâștelor.

– De ce-ați venit aici? întrebă Noè, punând la loc sapa în dulapul cu unelte.

– Știi să omori o gâscă? întrebă Maddalena.

Noè își frecă bărbia acolo unde era murdar de pământ și spuse doar:

– Da.

– Arată-mi cum se face, îl îndemnă ea.

Și pe chip i se citea expresia de atunci când avea gânduri rele.

– La ce-ți folosește? am întrebat-o.

Noè luă o foarfecă lungă și ascuțită.

– Vrei să mai iei o limbă? o întrebă în timp ce ne apropiam de țarcul gâștelor.

– Nu, răspunse Maddalena. Vreau doar să învăț cum se ucide.

Orice ar fi avut în minte, nu mai avu timp. În seara în care am îngropat pisoiul, Maddalena a primit vestea care a schimbat viața familiei sale.

Era o telegramă din Africa. Ernesto fusese rănit în timpul „eroicei" – așa i se spunea – apărări a districtului militar din Passo Uarieu și transferat la spitalul militar. Aveau să fie transmise și alte vești în zilele următoare, după cum promitea telegrama. Dar autorul era anonim, un birocrat, și timp de patruzeci și opt de ore Maddalena nu dormi și nu mâncă nimic.

Apoi scrise Ernesto însuși de la spital. Nu dădu informații despre sănătatea sa, nici despre o posibilă întoarcere. Întrebă doar de Luigia. Voia s-o ia de nevastă. Repede. Înainte să fie prea târziu.

Totul fu organizat prin telegrame. Și la final sosi ultima scrisoare, cu marginile negre. Luigia se aruncase peste masa din bucătărie,

cu fața ascunsă în brațe, ochelarii abandonați pe fața de masă și voalul, care încă nu fusese terminat, pe cap. Doamna Merlini se închisese în cameră și țipetele i se auzeau din bucătărie. Donatella dormea.

– Lui Ernesto îi era teamă că avea să moară fără să o ia de soție, zise Maddalena.

Strângea scrisoarea așa cum se stoarce o cârpă, cu răsuflarea tăiată. Au făcut totul prin procură. Un „da" din Africa, unul de-aici, și lucrurile fuseseră puse la punct.

În data de 24 ianuarie, bătălia de la Tembien se încheiase fără victorie sau înfrângere. Ernesto, asemenea multor alți bărbați, murise pentru nimic.

M-am apropiat și i-am luat mâna. Ea o strânse, o duse la frunte și o ținu acolo îndelung, fără să scoată o vorbă. Aceea era un soi de durere care nu se lăsa spusă.

24

Timp de multe nopți am visat gâștele.

Somnul îmi era agitat, confuz și plin de violență: câmpuri de luptă pline de morți, ca în tablourile cu războaiele lui Napoleon din

cărțile de la școală. Dar, în locul puștilor, soldații aveau foarfeci mari și lucioase, asemenea celor pe care Noè le folosea să omoare gâștele. Și era și el acolo, cu un coif verde, murdar de sânge până la coate. Și ținea în mână o gâscă țeapănă, fără vlagă, cu burta sfâșiată, și-i spunea Maddalenei:

– Trebuie să simți în palmă măruntaiele și să le scoți cu degetele. Ai grijă să nu le rupi, că apoi carnea prinde un gust rău.

Era și Maddalena în visele mele, era și Tiziano Colombo, care avea gâtul lung și ciudat, și un cioc lipit de chipul lui frumos și curat. Maddalena îi înfigea foarfeca în gură și în craniu. Tiziano urla, un lichid negru țâșnindu-i din ceafă, apoi abdomenul i se umfla și, când i se deschidea, ieșea un copil cu pielea violacee, precum cea a unui înecat.

Atunci mă trezeam, lac de transpirație și de frică, și cu dorința de a țipa. Aș fi vrut să-i povestesc Maddalenei acele vise, dar fugea de mine. După moartea lui Ernesto își ridicase în jur o barieră dincolo de care nu lăsa pe nimeni să treacă.

Dacă mă duceam s-o caut, îmi răspundea doar din spatele ușii. „Mâine", zicea. Dar a doua zi se întâmpla la fel.

Am aflat de la Carla că Donatella se dăduse jos din pat și nu mai avea febră, că burta îi devenea din ce în ce mai mare, iar doamna

Merlini o ținea ascunsă, sufocată de rușine. Maddalena alesese să se ascundă împreună cu ele în frigul acelei case, care rămăsese goală.

Fără ea, orice lucru își pierduse culoarea, forma și consistența. La școală, profesoara de geografie începuse să înfigă steguleţele cu ofensiva italiană pe harta Etiopiei, numind războiul „cea mai mare expediție militară colonială care va rămâne în istorie", iar eu o uram cu atâta intensitate, încât îmi imaginam că mă scol în picioare și sparg călimara cu cerneală lovind-o de fruntea ei.

În schimb, nu făceam nimic și rămâneam privind afară pe fereastră, așteptând sunetul clopoțelului.

La sfârșitul orelor fugeam fără să salut pe nimeni și făceam un efort dureros să nu mă duc s-o caut pe Maddalena. Traversam centrul în fugă, cu ghiozdanul lovindu-mă în coapsă și fularul desfăcut de care riscam să mă împiedic, și mă duceam la Noè.

La el îmi plăcea mirosul de pământ umed, de muncă și de tutun și gesturile lente, precise, pe care nu le irosea niciodată pentru a face un lucru inutil. Mă lăsa să stau cu el în timp ce lucra, iar eu îi vorbeam despre orice ar fi putut să mă ajute să acopăr zgomotul din urechi. Mă asculta și-mi punea doar câteva întrebări, dându-le gâștelor de mâncare sau aranjând conservele pe rafturile cele mai

înalte. Și domnul Tresoldi învață să accepte prezența mea așa cum accepți mușteleie vara și se limita să întrebe, când intra în magazin și mă vedea lângă scară, în timp ce-i întindeam o cutie de Italdado lui Noè:

– Dar n-ai teme de făcut?

– Le-am făcut deja, răspundeam, ridicând din umeri.

Uneori, Noè îmi cerea să-i spun lecția și-mi zicea că nu voia să rămân repetentă – dacă nu mă mai duceam la școală, m-aș fi dus să-l deranjez și dimineața.

Dar se plictisea repede de Odiseu care intra în calul troian sau de Catul, care în imnul închinat morții fratelui său spunea: *„Numquam ego te, vita frater amabilior, aspiciam posthac?“*[10]

Când eram în curte, prefera să-mi explice el cum funcționau lucrurile pe care le știa bine: cum făceau găinile ouă și unde trebuia să pipăi cu degetul pentru a ști dacă aveau pui sau nu. Cocoșul, zicea el, trebuia ținut departe pentru că părea să nu se sature niciodată să lase gravide găinile.

Chiar dacă vorbea despre lucrurile alea, Noè nu devenea niciodată vulgar și nu se sfia să-mi vorbească despre lucruri pe care alți bărbați, cum erau tata sau profesorii de la școală, le-ar fi considerat rușinoase sau nepotrivite pentru o domnișoară.

Golul lăsat de Malnata ardea precum bășica lăsată de o arsură profundă; m-am agățat de Noè și m-am ascuns în afecțiunea lui, prefăcându-mă că ar putea să-mi fie de ajuns. Pentru puțină vreme, am încetat să visez gâștele.

Apoi, într-o zi, în cotețul găinilor, Noè îmi ridică bărbia.

– Știi că ești cu-adevărat frumoasă?

Fu atât de rapid, că n-am avut timp să reacționez: își apropie chipul de al meu și-și lipi buzele de ale mele, delicat, dar ferm. Era ud, cald. Limba lui o căuta pe a mea, care era însă nemișcată. Respirația lui și a mea, împreună, aveau un gust ciudat, care nu-mi plăcea, și chiar dacă să-l simt lipit de mine îmi făcea inima să bată repede, mi s-a făcut frică și l-am respins.

– Ce faci? am sărit, împingându-l cât colo.

– Iartă-mă, bâigui, dându-se înapoi.

Ouăle căzuseră pe jos și să spărseseră într-un cheag galben și transparent. Găinile cotcodăceau tare, lăsând peste tot pene albe mânjite de murdărie.

– Îmi pare rău pentru ouă, am spus înainte să-l las singur.

În noaptea aia au reînceput coșmarurile. Mă trezeam în întuneric cu frica în gât și cearșafurile lipite de piele și îmi aduceam aminte că singurele persoane cărora aș fi vrut

să le povestesc acele vise nu mai erau cu mine. Mă întorceam pe partea cealaltă, strivindu-mi fața în pernă și mă prefăceam că era spinarea lui Noè sau umărul Maddalenei. Apoi adormeam.

25

Sfârșitul iernii veni fără să-mi dau seama.

Aerul călduț al primăverii încerca să-și facă loc printre ultimele zile friguroase. Îl simțeai în croncănitul corbilor care se îngrămădeau pe malurile râului Lambro, în mugurii rotunzi și lucioși precum bilele de biliard, care se iteau la capătul crengilor.

În duminica aia, 15 martie, în timp ce-mi legam șireturile pantofilor de lac care-mi împungeau călcâiele, mama mă întrebă:

– Ce ai?

Am răspuns doar:

– Nimic.

Dar aș fi vrut să spun: „Tot".

Am trecut pe Podul Leilor împreună cu tata, care mergea repede fără să se întoarcă spre noi, și cu mama, care-l urma la mică distanță, ținând lipită de corp poșeta din piele de struț.

M-am oprit ca să mă aplec peste balustradă: râul curgea cenușiu și mut; un grup de rațe se odihnea pe râu, printre pietre. Nu mai era nici urmă de Malnati.

Piața Domului era plină de soare, iar cerul senin. Sculptorii de madone cu chipul murdar de ghips și pantalonii găuriți desenau pe trotuar portretele lui Mussolini și Isus, ținând alături un afiș prin care cereau „O liră pentru artist". Bătrânele care se îndreptau către biserică înaintau în grupuri compacte precum cetele de războinici, îmbrăcate în negru, în rochii lungi, cu mănuși din plasă și capul acoperit. Unele purtau la gât un medalion care avea sub capac portretul unui mort. În fața domului, cu fațada impunătoare în dungi albe și negre scăldate în soare, mama scoase din poșetă voaleta care mirosea a pudră de talc. Trebui să ne dăm repede din drum la trecerea Fiatului Balilla al domnului Colombo. Pietrele de sub roți făcură un zgomot care te obliga să te întorci și să te tragi într-o parte ca să-l admiri.

Domnul Colombo coborî din mașină; tata își scoase pălăria, iar mama se lumină la față, îndreptându-se de spate precum o turturea care-și înfoaie penele.

– Domnule Strada, ce plăcere să vă întâlnesc, spuse Colombo cu un zâmbet larg. Apoi se întoarse spre mama mea și șopti: Doamnă –

cu o amabilitate mieroasă și domoală cu iz de aroganță, de parcă ar fi putut să-i spună oricum ar fi dorit.

Făcu o plecăciune, iar ochii îi poposiră îndelung asupra ei în timp ce își îndrepta spinarea.

Filippo și Tiziano coborâră de pe scaunele din spate, amândoi pieptănați cu cărare pe mijloc și îmbrăcați cu uniformele bine călcate și încălțați cu cizmele înalte și negre abia lustruite. Tiziano o ajută pe mama sa să iasă din mașină, iar ea puse piciorul pe treaptă, sprijinindu-se în umbrela de soare din muselină albă pe care o folosea pe post de baston.

– O duminică frumoasă, doamnă! salută tatăl meu.

– La fel și dumneavoastră!

– Să stăm alături, propuse Colombo, înfigându-și degetele după cureaua neagră de la brâu.

– Minunată idee, zise mama, care-l privea cu ochi plini de adorație.

– Ce-a crescut fiica dumneavoastră! De-acum e fată mare, îi spuse doamna Colombo tatălui meu.

– E foarte adevărat, răspunse el cu o undă de mândrie care m-a surprins.

Vârâtă în hainele elegante, cu rochie din mătase și pardesiu, mă simțeam nelalocul

meu, cumva greșită. Mi-am încrucișat brațele peste sâni.

– Nu crezi și tu că Francesca s-a făcut o fată frumoasă? continuă doamna Colombo punând o mână pe umărul lui Filippo.

El se strâmbă. Chipul tatălui său se încordă într-o expresie enervată:

– Răspunde-i mamei tale!

Tiziano fu cel care interveni. Își înclină capul.

– O adevărată domnișoară. Făcu o plecăciune similară celei a tatălui său și, în timp ce se ridica, întinse o mână încercând să-mi atingă tivul fustei. Și ce rochie frumoasă!

Eu am tresărit și m-am tras înapoi, strigând:

– Nu!

Mama se îngrozi:

– Francesca! Eu nu te-am învățat să fii needucată!

– Nu vreau să mă atingi, am șoptit.

– Și de ce ți-e frică? râse domnul Colombo. Doar nu te mănâncă.

– Nu, am spus cu aceeași duritate pe care ar fi avut-o chipul Malnatei, dar poate îmi pune în burtă un copil și apoi mă face să mă arunc în râu.

La auzul acelor cuvinte amuțiră cu toții, iar amabilitatea falsă dispăru, în spatele chipurilor palide.

Primul lucru care sosi fu palma mamei – puternică, pe obraz. Apoi urmară cuvintele doamnei Colombo:

– Familia mea nu va avea de-a face cu acea ființă dezechilibrată.

Domnul Colombo mă scrută cu un amestec de dezgust și dezamăgire. Filippo stătea lipit de fusta mamei sale, în timp ce Tiziano afișa un rânjet unsuros.

– O dezechilibrată, repetă doamna Colombo întorcându-ne spatele pentru a intra în biserică, urmată de soț și de fii.

– Proasto! urlă mama. Ce ai spus?!

Începu să alerge în spatele domnului Colombo, strigându-l pe nume. Își ținea pălăria și alerga, de parcă nu i-ar mai fi păsat deloc de reputația și de demnitatea care fuseseră întotdeauna obsesiile ei.

Bătrânele care treceau pe lângă noi arătau spre mama și șopteau:

– Ia uite cum zboară vrăbiuța spre cuib.

Tata își puse pălăria pe cap și se uită în pământ. Oare fuseserăm atâta vreme orbi? El care voia să refuze să vadă, iar eu care, în schimb, nu înțelesesem încă faptul că văzusem prea multe.

Am intrat în biserică ținând o palmă pe obrazul care încă mă frigea. Tata mă conduse de-a lungul naosului, iar eu am fost foarte atentă să calc numai pe dalele de marmură

neagră, făcând zgomot cu tocurile. Când am ajuns-o din urmă pe mama, care se așezase pe banca din spatele familiei Colombo, tata se așeză alături de ea ca și cum nimic nu s-ar fi schimbat, dar fixând cu privirea scăunelul pentru îngenuncheat. Voiam să-i spun că nu lui trebuia să-i fie rușine, nu el trebuia să se ascundă. Dar am tăcut, și în momentul în care îmi șopti: „Mulțumește-i lui Dumnezeu", mi-am făcut semnul crucii.

Mirosul de tămâie era greu, Isus din bronz și aur din capătul altarului continua să mă fixeze cu privirea, dar și eu îl priveam la rândul meu, întrebându-l: „De ce ai permis să se întâmple toate astea?"

Preotul vorbi despre învierea trupurilor și despre izbăvirea sufletului, iar eu mă gândeam la mama, care se dezbrăca și se lăsa îmbrățișată și sărutată de domnul Colombo, cu buzele lui aspre care îi gâdilau sânul. Mă gândeam la Maddalena, la cum aș fi vrut să fug și să i le povestesc toate. Mă gândeam la Tiziano și la zâmbetul unsuros pe care mi-l aruncase în curtea bisericii.

Enoriașii se ridicară pentru a primi cuminecătura, iar notele scoase de orgă în timp ce se cânta *Panis Angelicus* făceau să tremure ferestrele; eu m-am refugiat în capela Fecioarei, ca să rămân singură și să aprind o lumânare: poate în schimbul unei rugi către

mama lui, Dumnezeu ar fi ascultat ce aveam de spus.

Statuia Fecioarei era cu albastru și auriu și avea o coroană de stele pe cap. Cineva îi legase la încheieturile mâinilor mătănii, iar ea ținea brațele deschise și părea să mă privească binevoitoare. Înconjurată de parfumul cald al cerii, am îngenuncheat și am închis ochii, cu mâinile împreunate. M-am rugat pentru Maddalena și pentru Luigia, care nu mai putea dansa cu Ernesto. Apoi m-am gândit la familia Colombo, la Tiziano care aproape c-o făcuse pe Donatella să se omoare, și la tatăl său care, asemenea lui, folosea femeile după bunul plac, își făcea plăcerile ca și cum i se cuvenea. Nu știam dacă se putea să te rogi Fecioarei ca să trimită pe cineva în iad. Dar și ea era femeie, trebuia obligatoriu să înțeleagă.

Am tras adânc aer în piept și atunci am simțit miasma respingătoare a apei de colonie, lemnul băncii pârâind și respirația caldă pe ceafă.

– Sunt eu, stai liniștită.

Tresărind, am deschis ochii. Tiziano îngenunchease lângă mine. Am încercat să mă ridic, dar el mă mângâie.

– Nu-mi spune că ți-e frică, îmi zise el, mieros.

Nu mai reușeam să vorbesc. Degetele lui erau reci pe când îmi mângâiau scobitura

cotului și treceau în jos până la încheietură, încet, cu blândețe. Apoi mâna lui alunecă într-o parte.

– Nu-ți fac nimic, zise ca și cum s-ar fi rugat.

Îmi ridică fusta atât cât să-și treacă mâna pe dedesubt. Nu reușeam să mă mișc. Nici măcar să gândesc. Nu mai era decât pielea lui rece și țesătura rochiei care se ridica, descoperindu-mi coapsele. Fecioara se uita în continuare. Degetele lui Tiziano îmi apăsară puternic între picioare, făcură o mișcare circulară care-mi produse un val cald și neașteptat de plăcere îngemănată cu durere. M-am agățat de bancă.

Tiziano scoase un geamăt, cu gura lipită de urechea mea. Zise „Șșșșșș" în timp ce degetele lui căutau să se strecoare pe sub marginea chiloților. Eram o lumânare topită din cauza căldurii, eram supusă în mâinile lui. Aș fi vrut să urlu, să lovesc cu picioarele, dar frica și scârba îmi aruncaseră conștiința într-un loc în care nu mai puteam ajunge.

Brusc, se retrase și se ridică, ușor îmbujorat la față. Am rămas așa, cu unghiile agățate de lemnul băncii și plină de dezgustul de mine. Iar el, cu un ton mieros până-n plăsele, îmi șopti:

– Când vrei, ne revedem.

26

Noè fu cel care mă găsi. Aveam fața murdară de lacrimi și picioarele zgâriate după ce coborâsem în grabă malul prăbușit al râului. O făcusem fără să mă gândesc, de parcă trupul meu, în căutarea unui loc sigur în care să se ascundă, făcuse alegerile pentru mine.

– Francesca! mă strigă de pe pod.

Am ridicat chipul, iar el aruncă bicicleta cât colo și se grăbi să ajungă la mine.

– Ce s-a întâmplat? întrebă așezându-se pe vine.

– Pleacă! am strigat printre sughițuri.

Mă simțeam murdară și greșită. Nu voiam să mă atingă. Voiam doar să mă lase să dispar.

El șovăi de parcă i-ar fi fost teamă să nu mă frâng, apoi încercă să-mi pună o mână pe spate, rostindu-mi numele.

Eu l-am alungat cu furie, țipând asemenea gâștelor când le înșfaci de gât. Atunci rămase nemișcat, cu brațele ridicate, respirând sacadat, pe gură, și privindu-mă cu o expresie disperată spuse:

– Ce ți-au făcut?

Ce s-a întâmplat apoi am aflat din zvonurile răspândite de bătrânele care, în duminica următoare, șușoteau în curtea bisericii.

Fiul negustorului de fructe se dusese la cafeneaua din colț din Piața Arengario și-i spusese lui Tiziano Colombo, care bea ciocolată caldă așezat la măsuța din fața vitrinei cu prăjituri împreună cu prietenii lui, că era „un fascist idiot și trebuia să-și ceară iertare în genunchi de la toate fetele pe care îndrăznise să le atingă".

Nimeni nu înțelesese la cine se referea, pentru că nu pronunțase nume. Tiziano izbucnise în râs și-i spusese să plece, dar Noè îl luase de gât și-l obligase să se ridice. Îi spusese: „Îți sparg fața" sau „Îți îndes nasul în fundul craniului" – referitor la asta bătrânele nu se puseseră de acord.

Primul pumn fusese dat de Noè, după care Tiziano spusese că fetele la care se referea el erau doar „târfe".

Ceilalți clienți ai cafenelei – bărbații cu cartoanele cu prăjituri puse în pungi pe care le duceau agățate de degetul mic și doamnele cu pălării de fetru care târau după ele copii cu gurile murdare de zahăr pudră – se grăbiseră spre ieșire cât ai clipi.

Asemenea tatălui său, care pe când era tânăr, împreună cu prietenii din Infama, una dintre cele mai cunoscute echipe din cadrul miliției fasciste din anii '20, umbla împărțind palme-n stânga și-n dreapta, obligând oamenii să înghită ulei de ricin și gândindu-se că termina

ce se lăsase început la Unificarea Italiei, Tiziano era convins că folosea violența cu un simț profund de dreptate, de parcă să se bată ar fi fost ca o liturghie.

Bătrânele de la intrarea în biserică spuseră că băieții aceia se repeziseră cu toții împreună asupra fiului domnului Tresoldi, că Noè îl doborâse pe unul făcând să-i sară un dinte și-i dăduse un cot în față altuia, dar apoi fusese lovit cu un picior în burtă și căzuse cu spinarea pe o măsuță frumos așezată: ceșcuțe decorate de mână și tacâmuri de desert din argint zburaseră cât colo. Și odată căzut, nu mai avusese scăpare.

Îl loviseră cu picioarele și cu pumnii în stomac, între picioare și în spinare. Înainte să plece, lăsându-l ca mort, cu sângele și saliva ieșindu-i din gură și din nas și respirația care-i devenise un șuierat, Tiziano îi dăduse un șut în față și-i aruncase:

– Scârbă!

Mulțumită domnului Colombo, care intervenise pentru ei la primărie și pe lângă prefect, nimeni nu fusese pedepsit. Oamenii pur și simplu încetară să pună întrebări legat de povestea aia. Până și domnul Tresoldi, care nu voia să riște pierderea magazinului obținut grație lor, trebui să tacă, limitându-se doar să înjure atât de tare, încât îl auzeai de la două străzi distanță.

Când m-am dus să-l văd pe Noè, tatăl lui m-a alungat spunându-mi că nu, nu se simțea bine, și că era vina mea. El îl bătuse întotdeauna pe fiul său, dar după expresia disperată de pe chipul lui se înțelegea că de data asta era primul care se temuse pentru viața băiatului.

– Vă rog, l-am implorat, vreau doar să-l văd. Să-i spun că-mi pare rău. Că nu trebuia s-o facă.

– Din povestea asta nu știu decât că l-a făcut pe fiul meu să scuipe sânge, țipă domnul Tresoldi, dar nu-mi mai era frică de vocea lui. Acum știam că adevăratul pericol venea de la vocile mieroase. Avea dreptate lumea, spuse domnul Tresoldi. Tu și Malnata sunteți pieze rele.

Rămasă fără ultimul loc în care să mă ascund sau să fug, m-am dus la Maddalena.

Am ajuns pe strada Marsala înainte de ora cinei, cu o durere ascuțită într-o parte din cauza efortului și cu chipul plâns.

– Sunt eu, i-am spus prin ușa închisă. Drept răspuns am primit doar liniștea, dar am continuat: Te rog! Am nevoie de tine.

Maddalena îmi deschise fără un cuvânt. Purta o cămașă veche și ponosită și o fustă șifonată. Mi se părea că se schimbase atât de mult în acele luni, ca și cum ar fi crescut brusc și nimic din ceea ce purta nu-i mai venea bine.

Ținea în mână o scrisoare atât de deteriorată, încât m-am gândit că probabil o citise până-și consumase lumina ochilor. M-am simțit copleșită de un val de afecțiune sălbatică și mi-am dat seama de cât de puternică fusese durerea provocată de lipsa ei doar acum, când o vedeam acolo întreagă, în fața mea, spunând:

– Vino!

În bucătărie, doamna Merlini gătea risotto și se simțea mirosul puternic de șofran. Donatella, cu burta mare care-i deforma rochia, așeza farfuriile pe masă. Avea chipul palid, fără pudră sau ruj. Îmi aruncă o privire absentă, apoi întoarse capul.

Maddalena mă conduse până în cameră.

– Povestește-mi!

I-am spus tot. Vorbele gâlgâiau precum apa prin crăpăturile unui dig: din ce în ce mai puternic, până înfrângeau orice apărare. I-am zis despre rușinea și scârba pe care le simțisem când Tiziano mă atinsese în biserică, despre Noè care mă găsise plângând sub Podul Leilor și apoi, din cauza mea, se alesese cu oasele rupte.

Rămase să mă asculte în liniște, strângând din dinți. Apoi ridică ochii: era privirea aia sigură și hotărâtă care i se întipărea pe chip atunci când lua o decizie fără cale de întoarcere.

Îmi întinse scrisoarea pe care o strânsese în pumn: era de la Ernesto.

Probabil c-o scrisese cu câteva zile înainte să i se agraveze starea. Data era 22 ianuarie, dar timbrul poștal era din primele zile din martie. Ernesto era mort de două luni și Maddalena primea acum o scrisoare. Trebuia să i se fi părut că vorbea cu raiul.

„Mă simt mai bine. Sunt bine îngrijit și nu sar nici o masă. Îți promit că o să mă întorc curând pentru că n-am nici o intenție să vă părăsesc pe tine, pe Luigia și pe Donatella. Sunteți ce am mai prețios. Dar dacă Dumnezeu ar vrea să mă cheme la el, tu va trebui să ai grijă de toate. Sunt mândru de tine. Ești o fată puternică. Nu lăsa pe nimeni să-ți stingă focul credinței. Mă rog pentru tine, Ernesto."

Am terminat de citit și Maddalena își împreună degetele cu ale mele.

– Îmi pare rău că n-am fost acolo. Voiam doar să mor. Dar acum am înțeles ce trebuie să fac. Dacă vrei, o putem face împreună.

27

– Nu mai vreau să fiu cuminte, zise Maddalena în acea dimineață de martie în care soarele era încă acoperit de nori pe cerul vătuit cu rămășițele nopții, în timp ce ne îndreptam spre Lambro să-l înfruntăm pe Tiziano.

Ea îmi spusese că aveam să-l găsim acolo, așteptându-ne. Singur. Fusese de ajuns o scrisoare lăsată unuia dintre chelnerii de la Cafeneaua Arengario cu rugămintea să fie predată în mâinile potrivite. O bancnotă de cincizeci de lire făcuse restul. Nu voise să-mi spună ce scrisese în acea scrisoare, ci doar c-o semnase cu numele Donatellei.

– Va fi acolo, m-a asigurat ea, mergând alături de mine, în pas alert de-a lungul străzii Vittorio Emanuele, prin fața vitrinelor brutarului și ale negustorului de mărunțișuri care aveau obloanele încă trase.

Străzile erau atât de goale și de pline de indiferență, încât îmi aminteau de cimitire.

– Și apoi ce facem?

Maddalena nu răspunse, vârând o mână în buzunarul paltonului pe care-l ținea descheiat. Pe dedesubt purta doar o rochie ușoară, iar picioarele îi erau învinețite de frig. Scoase din buzunar foarfeca de croitorie a Luigiei, care scânteie în lumină.

– Ce vrei să faci cu aia? am întrebat gâfâind.

– O să vezi.

M-am gândit la gâștele lui Noè și la el care spunea: „Trebuie să-i ții gâtul în felul ăsta, așa le faci să deschidă ciocul".

– Nu poți.

– Ba pot.

– Și ce se întâmplă apoi?

– Nu mă interesează, încheie vârând mâna și foarfeca din nou în buzunar.

Podul Leilor era acolo, în capăt, așa cum fusese întotdeauna, dar în același timp mai mare, aproape impunător, suspendat în liniștea încremenită, luminată de felinarele încă aprinse. Era un loc care-și ținea respirația.

Nu l-am văzut când ne-am aplecat peste balustradă, dar l-am auzit cântând.

Am coborât pe malul prăbușit, iar Maddalena m-a apucat de mână pentru a mă ajuta să aterizez pe pietre cu tălpile încălțărilor mele care alunecau.

Tiziano era acolo, sub arcada podului, cu uniforma și pantalonii bine călcați, cu cămașa curată și paltonul cu insigna lustruită. Era atât de nelalocul lui în spațiul acela pe care-l asociam cu amintiri fericite, impregnat cu mireasma familiară a râului, încât am simțit ca și cum aș fi primit o palmă peste față.

Cânta din vârful buzelor *Spune-mi vorbe de iubire, Mariú* și arunca pietre în valurile cenușii,

făcându-le să sară pe luciul apei.

Maddalena avea palma transpirată în ciuda frigului și respira tare cu gura deschisă. Îmi dădu drumul și înaintă spre el.

– Suntem aici.

Tiziano se întoarse cu o expresie nelămurită, apoi ne văzu și făcu o față ciudată.

– Ce căutați voi aici?

Aruncă pe jos pietrele care-i rămăseseră.

– Eu am scris scrisoarea, zise Malnata, trebuie să-ți ceri iertare pentru lucrurile pe care le-ai făcut.

– Nu trebuie să-mi cer iertare pentru nimic.

– Îmi provoci silă, zise Maddalena. Și ești un laș care nu are nici măcar curajul să meargă la război.

Aș fi vrut să vorbesc și eu, sau măcar să mă apropii de ea. Dar când îl priveam pe Tiziano, îi simțeam degetele și respirația și nu mai reușeam să mă mișc.

– Voi nu înțelegeți. Sunteți doar două fetițe – ridică din umeri, mângâie insigna cu fascia și continuă: Nu știți ce mi-ar fi făcut tata dacă ar fi aflat. N-aș putea să-i spun vreodată că am făcut un copil cu o femeie ușoară. Chiar nu știți. Clătină cu putere din cap și se posomorî, de parcă ar fi urmărit niște gânduri pe care noi nu le puteam vedea. Și-apoi era cu-adevărat ea, adică sora ta? zise trecându-și limba peste dinți. Cum aș putea fi sigur? Pe

întuneric femeile seamănă-ntre ele. Gem și strigă în același mod, știți? E de-ajuns să stingi lumina și nu mai știi nimic.

Maddalena îl încolți:

– Ai convins-o să vină cu tine spunându-i că altfel nu o luai de nevastă. Apoi, când n-a mai avut sângerarea obișnuită, te-ai făcut c-ai uitat și ai părăsit-o ducându-te în oraș să spui că era o târfă.

Hotărârea ei îmi provoca teamă.

Tiziano își trecu limba peste buze.

– Femeile ar trebui să fie ca acelea ale ducelui: să știe să se ofere fără pretenții. Și-apoi ea voia copilul ăla cu orice preț. Dar eu nu pot, înțelegeți? Nu pot. Pentru mine au hotărât deja.

– O să spunem tuturor ce le-ai făcut Francescăi și Donatellei, țipă Maddalena.

El izbucni într-un hohot cu râsul lui cu toată gura, continuând:

– Voi sunteți nimeni. Cine să vă creadă? Se apropie, disprețuitor, și adăugă: Indiferent ce se întâmplă, pe mine mă vor crede.

– Să plecăm, i-am șoptit Maddalenei. Te rog, să plecăm de-aici.

Dar ea nu se mișca. Îl privea pe Tiziano cu un dispreț feroce.

– Acum mori, îi spuse cu aceeași voce cu care vorbise cu Filippo și Matteo în curtea domnului Tresoldi. Acum simți că ți-e frică și

știi că ești pe punctul să te lovești. Acum ți se întâmplă ceva rău. Poate nu mai respiri sau șobolanii îți mănâncă ochii.

Am rămas nemișcată, în așteptare, în timp ce Tiziano râdea și continua să vină spre noi. Ceva trebuia să se întâmple. Ceva trebuia să se întâmple neapărat. Era foarte aproape, acum, atât de aproape, încât în nări îmi ajunse un damf din apa lui de colonie, aceeași pe care o simțisem în biserică.

– Ce e? se auzi Tiziano. Încerci să mă sperii, Malnata?

Nu mai râdea.

Maddalena mă căută cu o expresie de furie și teamă întipărită pe chip.

Tiziano ajunse în fața ei și o apucă de gulerul paltonului.

– Ar trebui să mă tem de două fetițe?

– Da, zise Maddalena și-l lovi tare deasupra unei urechi.

Tiziano scoase un țipăt ascuțit și o lovi la rândul său, ducându-și apoi mâna la tâmpla care-i sângera.

Ea se zbătu să iasă din palton pentru a scăpa din strânsoarea lui, iar Tiziano căzu în spate, pe pietre. În mână îi rămase doar haina goală.

Între degetele Maddalenei lucea foarfeca pătată de sânge. Tiziano își privi uluit palma însângerată și urlă:

– Credeți că puteți să mă omorâți, târfelor?

Maddalena se aruncă asupra lui, cu foarfeca în pumn. Tiziano o apucă de încheietură și îi răsuci brațul la spate. Țipătul ei fu cel care mă eliberă din împietrirea prostească în care mă încremenise frica.

– Las-o în pace! am strigat și m-am aruncat asupra lor.

Primul lucru pe care l-am simțit a fost durerea: o plesnitură în mandibulă, atât de puternică încât dinții au clănțănit mușcându-mi limba. Am simțit un firicel de sânge prelingându-se din gură. M-am prăbușit la pământ, sigură că eram pe punctul de a-mi găsi sfârșitul. Am horcăit încercând să respir, în timp ce Tiziano își masa încheieturile degetelor.

Abandonată pe jos, cu pietrele reci sub ceafă și sub spinare, m-am trezit observând lucrurile cu o detașare confuză.

Tiziano se aplecă peste Maddalena, îi înfipse o mână în păr, înnodându-i-l între degete, și trase cu violență. Ea avea ochii umflați și sângele îi curgea pe față.

Țipă și începu să-i zgârie mâinile încercând să scape din menghina în care o prinsese. Lovea din picioare și urla cuvinte urâte, insulte vulgare pe care n-o mai auzisem niciodată pronunțându-le.

El dădu un șut în foarfecă, trimițând-o în apă, împreună cu un pumn de pietre. Apoi o

târî pe Maddalena în râu.

Îi puse o mână pe spinare, în vreme ce cealaltă era încă în părul ei, și o scufundă în apă. Urletul Maddalenei deveni un gâlgâit de groază.

Nu mai reușeam nici măcar să țip.

„Ochii tăi frumoși strălucesc, flăcări de vis lucesc" cânta Tiziano încă ținându-i fața în apă și frângând versurile cu respirația lui sălbatică. „Spune-mi că nu e o iluzie, spune-mi că ești toată numai pentru mine!" Vocea lui nu mai avea nici urmă din blândețea de altădată. Acum era delirantă, pătată de o desfătare bolnavă.

Tiziano ieși din apă cu pantalonii și paltonul ude leoarcă și părul blond auriu lipit de fruntea udă. În spatele lui, Maddalena rămăsese în genunchi în apă și tușea să-și spargă plămânii, cu chipul plin de sânge și nâmol.

Am încercat să mă ridic pe coate, dar pietrele erau alunecoase și mă aruncau la loc la pământ.

Tiziano rânji. Mă privi, își trecu limba peste dinți și spuse:

– Acum o să vezi ce-ți fac eu ție.

Am simțit groaza de a fi singură, la bunul plac al unui bărbat. Era diferită de frica pe care o simțisem întotdeauna în preajma domnului Tresoldi. Aia venea din burtă, ca atunci când

asculți povești cu căpcăuni și vrăjitoare. Frica provocată de Tiziano venea din tot corpul, era neagră și vâscoasă, se insinua peste tot.

– Dacă încerci, te omor, am șuierat.

Poate asta însemna să fii mare și femeie. Nu era sângerarea care-ți venea o dată pe lună, nu erau complimentele bărbaților sau hainele frumoase. Era să întâlnești privirea unui bărbat care-ți spunea: „Ești a mea" și să-i răspunzi: „Eu nu sunt a nimănui".

Ceea ce se întâmplă apoi n-am înțeles nici până astăzi. A fost precum lucrurile care se întâmplă în somn.

Tiziano începu să scotocească disperat pe sub fusta mea, apucă de chiloți și-i trase în jos până la glezne, apoi mă constrânse să desfac picioarele apăsându-mi cu genunchii în coapse.

Eu țipam, cărând pumni în pieptul și-n umerii lui, dar greutatea lui mă bloca la pământ. Apoi mă strânse de încheieturile mâinilor, ținându-mi brațele deasupra capului și zicând:

– Șșșșș, stai liniștită.

Îmi era scârbă de el, de mine, de tot. Respira cu greutate, cu chipul palid și buzele livide, de parcă sufletul fusese supt din el.

– L-am auzit pe diavol venind, se auzi o voce dinspre râu. Era răgușită, de sălbăticiune. M-am întors. Maddalena ieșea din Lambro

precum o pisică pe pietre, cu apa șiroind pe ea și cu sângele curgându-i pe frunte. A zis că acum are el grijă să-ți smulgă inima din piept.

Tiziano râse și îmi împinse limba în gură deschizându-mi cu nerăbdare buzele.

– Cu dinții ți-o smulge. Și te târăște jos în iad, continuă ea.

Tiziano se îndreptă de spate și-și vârî o mână în chiloți să caute lucrul ăla tare și care pulsa, împingând în țesătura pantalonilor.

Apoi, brusc, ca și cum cineva ar fi apăsat pe un întrerupător, se opri, iar ochii îi deveniră două hăuri negre, pline de frică, asemenea celor ai unui copil.

Și căzu grămadă peste mine, respirând încă puțin, pentru câteva clipe, pe gâtul meu – o respirație fierbinte, întreruptă de gâfâieli violente. Și apoi nu se mai mișcă deloc.

---

[10] „Frate, mai drag decât viața, de-acum n-am să te mai privesc vreodată?“ (în limba latină în original)

Epilog. Forma vocii

Inima lui bolnavă îl trădase sau Malnata fusese cea care-l oprise cu vocea ei?

Mă întorceam acasă cu picioarele ude leoarcă, pielea înghețată, gustul de sânge în gură, și continuam să mă întreb. Aveam în fața ochilor chipul său deformat într-o strâmbătură, iar pe trup mâinile lui care mă țineau nemișcată. Mă durea totul, până și dinții și oasele. Și cu toate astea, cu toată frica și scârba pe care le simțeam, nu mă gândeam decât la Maddalena, la mâna ei care-o strângea pe-a mea, la ea care-mi spunea: „Ne vedem curând".

A doua zi sosi ca un lucru pe care nu ni-l doriserăm. Nu mă gândeam decât la trupul ăla cufundat în râu în timp ce orele se scurgeau una după alta, lipsite de sens. Eram îngrozită că aveam să fim descoperite. M-am rugat ca

orice alt lucru de pe lume să dispară, lăsându-ne doar pe noi. Dar rugile nu sunt bune să țină lumea în frâu.

Căutările fuseseră deja începute când Maddalena îmi spuse:

– Trebuie să-i spunem lui Noè, poate ne ajută să-l ascundem.

Cadavrul lui Tiziano Colombo fu găsit într-o dimineață în care cerul era atât de încărcat, încât părea din lână udă.

Se spunea că fusese Filippo, fratele lui, cel care sugerase să caute în Lambro. Știa că trebuise să se ducă să discute cu cineva. Cineva care poate îi întinsese o capcană. Poate un răzvrătit care voia să lovească în inimă una dintre familiile cele mai respectate din oraș pentru a știrbi grav bronzul aurit al regimului căruia familia Colombo îi fusese mereu devotată.

Ochii și limba îi fuseseră mâncate de șobolani și de corbi, iar restul trupului era murat în nămol; nările și urechile erau atât de pline de mâl, încât până și doamna Colombo abia reuși să-l recunoască. Ridică insigna cu fascia în pumn și spuse:

– O să se facă dreptate pentru crima infamă.

Sau cel puțin asta fusese scris în gazeta orașului.

Domnul Colombo se declară mulțumit de articolul de pe prima pagină pentru care

alesese personal portretul fiului: uniforma fascistă și zâmbet de vedetă de cinema. În schimb, se arătă mâhnit că ziarul *Corriere della Sera* îi dedicase doar o notă scurtă în care numele nici măcar nu apărea.

Două zile mai târziu – venise deja sfârșitul lui martie – găsiră scrisoarea cu numele Donatellei. Nu fusese un comunist cel care-l ucisese pe fiul cel mare al familiei Colombo. Nici măcar un antiitalian, un trădător de patrie, un anarhist, care i-ar fi putut conferi morții sale aceeași importanță ca aceleia a unui martir. Fusese o fată, o vrăbiuță de trei lei, orfană de tată și cu un bastard în burtă.

În zori, când poliția politică Ovra a sunat la ușa apartamentului de pe strada Marsala pentru a o aresta, Donatella era încă în cămașă de noapte și în picioarele goale. O ridicară așa, fără măcar s-o lase să-și ia un șal, urletele mamei și ale surorii trezind întregul bloc.

În aceeași seară, mama îmi spuse:

– Am luat bilete pentru Napoli. Mâine plecăm noi două. Mergem la familia mea și rămânem o vreme acolo.

Cu inima-n gât, am întrebat-o de ce, dar ea nu vru să-mi răspundă.

Tata fu cel care-mi spuse cum stăteau lucrurile. Fasciștii o duseseră pe Donatella la cazarmă și o interogaseră:

– De ce n-ai făcut salutul roman?

– Nu știam că eram obligată să-l fac.

– Cunoșteai victima?

– Da, sigur că-l cunoșteam, eram logodiți.

– Și apoi ce s-a întâmplat?

– I-am spus despre copil și n-a mai vrut să mă vadă.

– Copilul cui?

– Copilul lui, ăsta e copilul lui, al cui altcuiva?

– Familia ne-a asigurat că victima nu se deda la practici de păcătuire trupească în afara căsătoriei, deci copilul trebuie să fie al altcuiva, cineva care v-a plătit pentru serviciile dumneavoastră și nu a fost suficient de atent.

– Dar ce spuneți acolo?! Nu e adevărat!

– Și scrisoarea asta?

– N-am văzut-o în viața mea!

– E semnată cu numele dumneavoastră, cum explicați asta?

– N-am scris-o eu, jur, o, domnule, jur.

Cine s-o creadă pe fata aia ciufulită și lăsată cu burta mare de un bărbat care nu era soțul său? O femeie ușoară nici măcar nu știe ce e ăla adevăr.

Tata îmi spuse că și fiica cea mică a familiei Merlini începuse să țipe cele mai groaznice injurii împotriva mortului: că trata femeile de parcă ar fi fost animale, că le folosea și apoi le arunca și că-și vâra mâinile pe sub fustele fetițelor în biserică.

Atunci ieșise la iveală numele meu, iar mama hotărâse că trebuia să plecăm. Ea nu mă întrebase nimic, nici măcar nu se uitase la mine, ca și cum i-ar fi fost rușine de mine. Făcuse bagajele, aruncând în valize, la întâmplare, rochiile ei și ondulatorul pentru păr.

În timp ce striga la Carla să-i caute rochia ușoară, cu buline, și sandalele, tata se apropie de mine. Stăteam la masa din bucătărie, iar în față aveam felia de prăjitură cu vanilie pregătită de Carla, încă neatinsă. Erau zile întregi de când nu reușeam să mănânc. O senzație de greață constantă îmi făcea stomacul să se strângă, urcând până în ceafă și întunecându-mi gândurile.

Tata rămase multă vreme tăcut, frecându-și degetul mare de încheieturile de la cealaltă mână, apoi își drese glasul.

– Ceea ce se aude... începu el. Își trecu limba peste buze și înghiți în sec. Adică... ce se aude că s-ar fi întâmplat în biserică... în capela Fecioarei... ce ți-ar fi făcut... Ezită încă o dată, trase aer în piept. Îmi pare rău că s-a întâmplat. Îmi pare foarte rău. Nu e vina ta, știi asta?

Am încuviințat imperceptibil.

– Tu n-ai făcut nimic. Înțelegi, da?

– Nu vreau să plec cu mama.

– Știu. Știu, Francesca.

– De ce vrei să mă trimiți de-aici?

– Nu vreau să pleci. Nu vreau. Dar poate că e mai bine, știi? Doar pentru puțin timp. Îți promit. Până se așează lucrurile.

Mă mângâie ușor pe umăr. Părea că-i era teamă să mă atingă.

M-am prăbușit peste el, l-am îmbrățișat, îngropându-mi fața la pieptul lui. Tresări, apoi, ca și cum ceva dinlăuntrul lui s-ar fi destins, mă luă în brațe, își odihni bărbia în scobitura umărului meu și începu să mă mângâie pe păr. Avea același miros ca și cămășile lui din șifonier, cele în care mă refugiam când aveam nevoie să urlu.

Am ajuns la gară pe când era încă întuneric. Mama înainta poticnindu-se în timp ce strângea în pumn mânerul valizei prea grele. Purta pălărioara cu voaletă strâmbă pe chipul descompus, funda de la guler era desfăcută și avea un fir tras în dresurile de mătase, de la pulpă până la călcâi.

Dădea din coate prin mulțime, cerând: „Îmi dați voie?“ pe un ton timid și obosit. Aburul alb se ridica pe hornurile trenurilor până la acoperișul din fontă, îți intra în nări și îți lăsa senzația că te arde nasul.

Mama mă strângea de cot, zicându-mi să mă mișc și mă împingea:

– Fii ascultătoare!

Eu mă gândeam la Donatella, care avea să se umfle precum o broască și, singură, avea să urască din ce în ce mai mult ființa aia care-i creștea în burtă, ghemuită în întuneric. Mă gândeam la doamna Merlini, care, dacă Dumnezeu i-ar fi lăsat fiul și i-ar fi protejat fiica, poate ar fi reușit să găsească un locșor și pentru Maddalena. În schimb, acum, n-avea să facă altceva decât să se lupte în continuare și să se îngroape și mai mult în ea însăși. Mă gândeam la casa de pe strada Marsala, la vasele din cupru care aruncau umbre lungi în bucătăria din ce în ce mai goală.

Și mă gândeam la Maddalena. La vocea ei când îi spusese lui Tiziano că diavolul îi smulgea inima din piept, la mâna ei care o strânsese pe a mea, la mireasma râului.

Durerea era făcută din lucruri concrete: stomacul încordat, vezica umflată, sângele care pulsa în cap și peste tot. Devenisem un os frânt.

Știam că n-aveam s-o mai văd niciodată. O abandonam. Fusesem și eu pe râu cu ea în ziua în care Tiziano murise. Maddalena mă apărase, mă salvase așa cum fac eroii din romane. Întotdeauna ceilalți luau vina mea asupra lor.

O lăsam pe mama să mă târască pe peron, spre botul unei locomotive care se afla deja în așteptare, cu fascia din alamă. Oamenii miroseau a somn întrerupt și a primele țigări.

Eu aveam mintea goală și picioarele moi. Și atunci cineva mă strigă:

– Francesca! Așteaptă!

Noè se agățase de unul dintre stâlpii pe care era afișat orarul trenurilor și se ridicase pe vârful picioarelor ca să se vadă pe deasupra mulțimii.

M-am oprit brusc, iar mama aproape se împiedică încercând să mă împingă, dar m-am eliberat din strânsoarea ei și m-am dus la el.

– Ce cauți aici?

– Trebuie să vii cu mine, răspunse dintr-o suflare. Repede!

Avea nasul distrus și plin de răni cu coajă, vânătăi în jurul ochilor și o rană adâncă sub sprânceană, lipită cu copci.

– Nu pot.

– Ba sigur că poți.

Nu reușeam să-l privesc în ochi, devenisem de sticlă.

– Nu pot, am repetat.

– Ți-e frică?

– Sigur că mi-e frică! Tiziano a murit.

– Știu. Maddalena a mărturisit. A zis că l-a omorât ea.

– Dar nu e adevărat! am sărit ca arsă. Tiziano avea inima bolnavă. A murit singur.

Poate fusese vocea Maddalenei cea care-i făcuse inima să se oprească. Poate chiar îl ucisese ea.

– Nu mai contează de-acum.

M-am simțit precum hârtia de ziar care se face într-o clipită scrum în foc.

– Și ce-o să i se întâmple acum?

Noè clătină din cap, furios, apoi durerea îl sili să se oprească.

– Nu știu. A încercat să spună adevărul despre scârbosul ăla de Tiziano Colombo, dar n-au crezut-o. E cuvântul Malnatei care acuză un fascist.

– Și eu ce pot face?

Ochii lui Noè deveniră ostili.

– Să spui și tu adevărul.

– Și de ce pe mine m-ar crede?

– Nu vrei măcar să încerci?

Dinspre Noè se simțea un iz de tinctură de iod și pomadă care acoperea mirosul lui de pământ care-mi plăcea așa de mult.

– Nu știu dacă pot. Eu nu sunt ca ea. Nu mă pricep la cuvinte.

De rușine și pentru că mi-era scârbă de mine trebui să-mi ascund fața în timp ce sirena trenului se auzea tare, iar mama mă striga.

– Este cambia mea, zise Noè.

– Cambia ta?

– Pentru data aia cu mandarinele. Îmi ești datoare.

– Nu pot.

– Francesca, trebuie să mergem, strigă mama în spatele meu.

– Nici măcar pentru ea?

Mi-am impus să-l privesc, să-i caut ochii pe chipul ăla distrus. Distrus din cauza mea.

– Nu sunt ca tine și ca ea... am zis. Nu sunt capabilă. Nu pot.

– Nu-ți mai repet, domnișoară. Urcă imediat în tren!

Un hamal o ajutase pe mama să urce valiza în tren, iar acum ea își întindea brațele spre mine din tren, cu mâinile acoperite cu mănuși albe, făcându-mi semn să vin.

– Trebuie să plec, i-am spus lui Noè.

El mă fixă cu privirea în liniște.

M-am gândit la ce avea să se întâmple cu Maddalena acum că mărturisise. Nu știam ce aveau să-i facă. Ceea ce știam despre execuții era doar din cărți: avea să fie decapitată sau trasă în țeapă. Sau poate avea să fie închisă în temniță, lovită cu bastoanele de niște călugărițe la o școală de corecție de la țară.

Mama se apleca pe geamul trenului, întinzându-mi mâna.

– Fii atentă la scară, să nu-ți strici rochia!

Și atunci m-am blocat. Îmi veni firesc, fără să-mi dau seama, postura și modul de a reacționa al Malnatei. Mintea și corpul îmi erau pline de ea, ea se revărsă peste mine când am spus:

– Nu-mi pasă de rochie.

M-am întors să-l caut pe Noè, dar el deja nu se mai vedea.

Am fugit de-a lungul peronului, oamenii ferindu-se din calea mea precum gândacii. Trenul pleca din stație, iar mama țipa.

L-am găsit în fața gării, ridicându-și bicicleta abandonată lângă un felinar. Îmi reveni suflul, iar nodul pe care-l avusesem în piept se topise precum untul într-o tigaie fierbinte.

– Noè, așteaptă!

– Cu-adevărat ridicol!

Așa reacționă domnul Colombo la solicitarea mea de a lua cuvântul. Mulțimea începu să latre precum o haită de câini care văd sosind un lepros, încercând să mă alunge ca să nu mă lase să ajung la Maddalena. Ea era singură în centrul acelei săli cu podea din marmură albă și tavanul acoperit de fresce, de unde un înger blond, care strângea în brațe stema familiei Savoia, ne scruta cu privirea, indiferent.

Fusese târâtă în fața primarului, îmi dezvăluise Noè. Cineva o apucase de subsuori, altcineva de glezne, aproape ca și cum legea și regulile oamenilor nu mai valorau nimic, iar ea era o vrăjitoare care trebuia arsă pe rug. Primarul, din biroul său cu tricolorul și fascia, îi privise adunându-se și, cu un aer deranjat, spusese:

– Acesta nu este un tribunal și cu siguranță nu pot să organizez aici procesul unei copile.

Nu se procedează așa.

Primarul și ceilalți în uniformă râseseră de mulțimea convinsă că o fetiță slabă și murdară ar fi putut să omoare un bărbat în toată firea. Un fascist.

– Asta nu e o fetiță, răspunsese doamna Colombo, cu chipul străbătut de furie, e Malnata!

– Dați-mi voie să trec! am strigat ridicându-mă pe vârfurile picioarelor pentru a căuta privirea Maddalenei peste capetele îngrămădite. Aveam încă răsuflarea tăiată și părul ciufulit după cursa cu bicicleta, cu Noè care pedala rapid, și apoi în sus pe scările de la primărie, în mijlocul uriașelor holuri goale în care pașii mei produceau un ecou înspăimântător. Vreau să vorbesc și eu!

– De ce ar trebui să ascultăm o fetiță? Ce caută aici? Chemați-l pe taică-său.

Am dat din coate în mijlocul mulțimii, pe lângă carabinieri, bărbați care până și în interior purtau pălărie și femei care își apucau strâns poșetele, pentru a ajunge la Malnata. Țipetele și amenințările nu mă speriau. Noè încercase să stea lângă mine, dar mulțimea îl împinsese înapoi.

Maddalena în sfârșit mă privi. Buzele ei spuneau: „Te-ai întors".

– Nu a fost ea!

Mi-am dat seama doar după ce le-am rostit că urlasem acele cuvinte.

În fața noastră se întindea un șir de bărbați în uniformă, printre care se afla domnul Colombo care părea să vrea să ne strivească sub carâmbul cizmei. Însă Maddalena îi privea pe toți cu ochii ei obraznici și luminoși și până și ei ajungeau să creadă că ar fi putut să-i ucidă cu un singur cuvânt. Până și acei bărbați care aveau puterea de a spune „trăiești" sau „mori" erau îngroziți de privirea Malnatei.

Primarul, cu medaliile prinse pe piept și ciucurele negru care-i atârna pe frunte, bătea tare cu pumnul în masă pentru a face liniște, dar mulțimea continua să mugească:

– Diavolul l-a pus să facă ce-a făcut. E Malnata. Atrage răul. Un băiat așa de cuminte, așa de educat, așa de frumos. Un tânăr născut pentru un destin măreț. Iar ea l-a aruncat în apă așa cum se face cu animalele.

În lumea lor existau doar două certitudini. Prima: lucrurile care nu puteau fi explicate fuseseră trimise de diavol sau de Dumnezeu, indiferent că loviseră o persoană pe care ei o considerau cumsecade sau un netrebnic. A doua: nu era niciodată vina bărbaților.

– Aveți dreptate voi, am spus, aproape rămasă fără suflare, în picioare, alături de Maddalena. A fost ea.

În sală se lăsă tăcerea și toți încremeniseră ca într-un osuar.

– Și am fost și eu. Și a fost și Donatella și pruncul care crește în ea. A fost Dumnezeu și a fost diavolul. A fost apa din Lambro, pietrele de pe mal și inima lui blestemată. Toate aceste lucruri l-au ucis.

Mulțimea amenința să explodeze.

– Liniște! urlă primarul.

– Spuneți că nu s-a întâmplat pentru că nu credeți că e posibil ca un bărbat ca el să le facă lucrurile alea scârboase unor fete ca noi. Dar chiar asta a făcut. Și noi nu mai putem păstra tăcerea.

Maddalena era frumoasă ca o cadră. Chiar și așa, îngenuncheată la pământ, cu chipul murdar. Se ridică și mă prinse de mână. Avea palma transpirată și caldă. Îmi zâmbi. Nu mă mai simțisem atât de puternică niciodată în viața mea.

Mulțumiri

Să spun „mulțumesc“ a fost unul din primele lucruri pe care le-am învățat când eram copilă. Cam în perioada în care învățam cum să traversez strada și încercam să deslușesc misterul legării șireturilor de una singură. Dar când ești copil trebuie să spui „mulțumesc“ chiar și atunci când n-ai nici un chef.

Acum am crescut și pot să mulțumesc cui vreau eu și atunci când contează cu adevărat.

Mulțumesc celor care au crezut în povestea mea și au dorit să-i ofere posibilitatea să fie citită.

Lui Carmen Prestia, prima care a avut încredere în mine și care mi-a spus: „Francesca o să rămână pentru totdeauna în suflet“.

Rosellei Postorino, pentru că a lucrat împreună cu mine, cu precizie și grijă infinită.

Mulțumesc fiindcă ai insistat să adaug *acel* dialog. Mulțumesc și pentru poveștile tale care au rămas cu mine.

Robertei Pellegrini, pentru sfaturile prețioase și atenția pentru detalii.

Mariei Luisa Putti, pentru că ai rămas trează până la patru dimineața să te îngrijești de povestea mea. Ai făcut un soi de magie, reușind să aduci cartea asta la cea mai bună versiune a ei. Mulțumesc pentru obsesia ta pentru cuvinte și pentru că m-ai făcut să-l descopăr pe Pessoa.

Paolo Repetti, fără tine, cartea asta n-ar exista. Mulțumesc.

Mulțumesc Școlii Holden și extraordinarilor săi profesori:

Eleonorei Sottili pentru toate prilejurile în care mi-ai spus: „Scena asta e bună!", dar, mai ales, pentru cele în care mi-ai zis: „În schimb, asta nu e deloc".

Federicăi Manzon, pentru încredere și discuțiile pentru „risipire-dubii" din biroul de la etajul al doilea.

Lui Marco Missiroli, pentru că una dintre scenele principale din această poveste s-a născut în grădina școlii, în mijlocul lecției tale fulgerătoare.

Lui Andrea Tarabbia, pentru că m-a ajutat să descopăr *Il gorgo* („Bulboana") de Fenoglio,

pentru excursia la Grădina Ninfa și pentru grepfruturi.

Mulțumesc, Livio Gambarini și Masa Facchini, profesori de neînlocuit la cursul „Plăcerea scriiturii" din cadrul Universității Catolice, pentru că au citit primele mele încercări caraghioase de povestiri și pentru că m-au învățat să urăsc scenele care încep cu „Lumina care pătrunde prin perdele". Mulțumesc și Martinei care a citit respectivele povestiri și, în ciuda acestui lucru, a continuat să aibă încredere în mine.

Mulțumesc, Franco Pezzini, Van Helsing torinez, pentru că m-ai primit la cursul tău despre fantastic.

Mulțumesc ghizilor mei virgilieni în infernul din liceu: Chiara Riboldi, Caterina Muttarini, Enrica Jalongo, Rossana și Laura Portinari și Massimiliano Tibaldi.

Mulțumesc colegilor mei scriitori și tovarăși de aventuri: Francesco, constructor neabătut de lumi, Alice, care strălucește precum licuricii, Giada, fiica lunii și a mamei natură, Antonia, mica vrăjitoare sarcastică și consilieră de *ship*, Sergio, samurai cinic cu inimă de aur. Nu aș fi putut să-mi doresc tovarăși de călătorie mai buni, nici pe uscat, nici la bordul unei nave zburătoare.

Mulțumesc, în ordine aleatorie, celorlalți colegi de la College Scrivere B (2019–2021):

Vittoria mare, Vittoria mică, Paola, Simone, Rossella, Giorgia, Lea, Tommaso, Silvia, Mary, Susanna, Benedetta, Davide, Giovanni, Edo. Mulțumesc pentru că ați fost primii mei cititori și pentru că mi-ați permis să vă citesc povestirile. E ca și cum ne-am fi scrutat, pe rând, în suflete. Străluciți maxim.

Mulțumesc prietenilor mei alături de care nu trebuie să mă simt niciodată vinovată că sunt eu însămi: Nico, Rasputin din Monza, Ricky, o stâncă zdravănă, Mario, maestru berar pe jumătate căpcăun, Jacopo, acvilă de munte, Gabriele, Cyborg Cheshire.

Gaia, mulțumesc pentru că, în teribilii și tumultuoșii ani de liceu, povestirile pe care le scriam împreună și personajele noastre nebune și superbe au fost adesea singurele lucruri care mă făceau fericită. Le port mereu în suflet. Mulțumesc pentru vasele din iena, felinare și nopțile pe care le-am petrecut treze stând la taifas la un pahar de vin Sangue di Giuda.

Beatrice, mulțumesc pentru că te-ai lăsat mereu târâtă pe oriunde m-au dus nebuniile mele. Mulțumesc pentru ședințele de studiu disperat, pentru obsesiile adolescenței noastre, pentru groaznicul portret pe care mi l-ai făcut, în care semăn mai mult cu un ornitorinc decât cu o ființă umană. Mulțumesc că ai fost acolo întotdeauna.

Mulțumesc familiei mele, unchilor și verilor mei care au crezut întotdeauna în mine, și în special lui Federico, lui Lorenzo, lui Marco și Giuliei. Vă iubesc.

Mamă și tată, mulțumesc pentru că ați sprijinit-o întotdeauna pe fetița asta care la nouă ani a încercat să fugă de-acasă pentru a pleca în căutarea aventurilor cu cartea despre azteci și un suc de afine în rucsac, și care voia să devină cavaler când avea să se facă mare. Dacă această carte există este meritul alor voastre „A fost odată", al buzunarelor găurite și cusute încontinuu din cauza colecției mele de pietre cu forme ciudate, al prilejurilor în care îmi arătați o stea pe cer, spunând: „Cine știe cine locuiește acolo".

Note

Citatele de la pp. 10, 85 și 274 sunt extrase din cântecul *Parlami d'amore Mariú* de Ennio Neri și Cesare Andrea Bixio (1932).

Citatul de la p. 47 este extras din cântecul *'O surdato 'nnammurato* de Aniello Califano și Enrico Cannio (1915).

Citatele de la pp. 72 și 216 sunt extrase din bucata muzicală *Dammi un bacio e ti dico di sí* de Bixio Cherubini și Cesare Andrea Bixio.

Citatele de la p. 101 și de la p. 140 sunt extrase din volumul lui P. Cadorin, *Il Fascio a Monza*, Paolo Cadorin, Vedano al Lambro, 2005.

Citatul de la p. 106 este extras din *Decalogo della piccola italiana*.

Citatul de la p. 133 este extras din *Preludiul* operei *Aida* de Giuseppe Verdi, pe un libret de Antonio Ghislanzoni.

Citatul de la p. 137 este extras din discursul pe care Mussolini l-a ținut la 2 octombrie 1935, când a anunțat războiul din Etiopia.

Textul de pe fluturașul citat la p. 166 este extras din C. Duggan, *Il popolo del Duce*, Laterza, Roma-Bari, 2012.

Citatul de la p. 195 este extras din G. Leopardi, *Canti*, sub îngrijirea lui N. Gallo și a lui C. Garboli, Einaudi, Torino, 2016.

Citatul de la p. 256 este extras din cântul 65 de Catul.